

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Brodnik

Mentor :izr. prof. dr. Vlado Miheljak

MEDIJSKA DEMOKRACIJA PO 11.9.2001
Poročanje ameriških medijev po 11. septembru 2001 do vojne v Afganistanu

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

Nič ni resnično, vse je dovoljeno.
(vrhovni izrek izmailcev) (Bartol, 2001:5)

KAZALO VSEBINE

I. UVOD	5
II. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL	7
II.1. Opredelitev predmeta preučevanja in ciljev naloge	7
II.2. Metode preučevanja	8
II.3. Hipoteze	8
II.4. Struktura diplomske naloge	8
II.5. Opredelitev nekaterih pojmov	9
II.6. Seznam kratic	12
1.0. MEDIJI V SODOBNI DRUŽBI	13
1.1. Vloga množičnih medijev	14
1.2. Mediji v procesu politične komunikacije	15
1.3. Mediji v času krizne situacije	15
1.4. Mediji in terorizem	16
1.5. Lastništvo medijev	16
1.5.1. Lastništvo medijev in manipulacija	17
1.6. Vpliv medijev na javnost	17
1.7. Agenda setting	19
1.8. Mediji in demokracija	19
2.0. AMERIŠKI MEDIJI	21
2.1. Značilnosti ameriških medijev	21
2.1.1. Centralizacija množičnih medijev	21
2.1.2. Deregulacija ameriških medijev	23
2.1.3. Homogenizacija množičnih medijev	24
2.1.4. Profitna usmerjenost medijev	24
2.1.5. 'Pritisk' na medije	24
2.1.6. Redukcija tujega dopisništva	25
2.1.7. Mnenja strokovnjakov	26
2.1.8. Politično informiranje	26
2.1.9. Objektivnost novic	27
2.1.10. Ameriški mediji in konstrukcija sovražnika	28
2.2. Zgodovina informativnega poročanja ameriških medijev	29
2.3. Ameriško občinstvo	30
2.4. Prvi amandma ustave ZDA	30
2.5. Ameriški mediji in politika	31
2.6. Ameriški mediji in demokracija	31
2.7. Noam Chomsky : Propagandni model množičnih medijev	34
2.8. Izkoriščanje ameriških medijev v propagandne namene	34
3.0. TERORISTIČNI NAPAD 11. SEPTEMBRA 2001	36

3.1. Odzivi vlade	37
3.2. Odziv javnosti	40
3.3. Posledice terorističnega napada	41
3.4. Simbolika napada	42
4.0. AMERIŠKI MEDIJI PO 11. SEPTEMBRU 2001	43
4.1. Pomanjkljivo informiranje javnosti pred 11. septembrom	43
4.2. Vloga medijev po 11.9.2001	44
4.3. Komercialnost medijev v ozadju	47
4.4. Poročanje v času tragedije – mit o objektivnosti	48
4.5. Pritisk vlade na medije	48
4.6. Islam v ameriških in drugih zahodnih medijih	50
4.7. Patriotizem medijev	51
4.8. Pristransko poročanje ameriških medijev	54
4.9. Spremenjena novinarska etika	65
4.10. Internetni medij po 11.9.2001	66
4.11. Tabloidni mediji po 11.9.2001	70
4.12. Poročanje ameriških medijev o napadih z antraksom	71
4.13. Fotografije in mediji	74
4.14. Pohvale medijev	77
III. SKLEP	78
IV. LITERATURA	81
V. PRILOGA	92

KAZALO SLIK

Slika 4.1	75
Slika 4.2	75
Slika 4.3	76
Slika 4.4	76
Slika 4.5	76

KAZALO TABEL

Tabela 2. 1 : Velikani medijske in zabaviščne industrije (Bagdikian, 1997)	21
--	----

I. UVOD

»Prišla pa je ameriška tragedija, ki je v hipu zahtevala na tisoče žrtev v zapletenem trenutku – za Ameriko in za ves svet, saj je ta, hočeš nočeš, z njo tesno povezan« (Guštinčič, 2001:25).

Teroristični napad na Svetovni trgovinski center v New Yorku 11. septembra je pretresel prebivalstvo zemeljske oble, hkrati pa porušil navidezno psihološko in gospodarsko ravnotežje. Dogodek je bil od samega začetka intenzivno medijsko podprt, saj so televizijski programi, tisk in internet omogočili 24 – urno spremljanja dogajanja. Posebnost terorističnega napada na Združene države Amerike 11. septembra 2001 je bila v tem, da se je dogodil v dosegu televizijskih kamer, pred našimi očmi (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:63, 71-72). Televizijske postaje so poskrbele, da so si posnetke terorističnega zločina spet in spet ogledali gledalci po vsem svetu. Teroristični napad je pokazal in dokazal ranljivost svetovne velesile, navkljub najbolj izpopolnjenim sredstvom in mehanizmu nadzora. Smrt in trpljenje žrtev sta postala vzrok strahu ljudi po celem svetu, ki so se do takrat počutili varne. Največja žrtev 11. septembra je bil ameriški način življenja in pridobitve zahodne civilizacije¹ (Jezernik, 2002:8-11).

11. september je bil dogodek tragičnih dimenzij, ki je pokazal tudi na pomembno vlogo množičnih medijev, ki jo ti igrajo v življenju Američanov, še posebno v času krize. Velika tragedija je bila hkrati tudi velika priložnost za novinarje in medije, da utrdijo status enega najmočnejših elementov, ki krojijo delovanje današnje ameriške družbe. Ljudje so namreč, v času po terorističnem napadu, absorbirali veliko več informacij, preživeli veliko več ur pred TV sprejemniki, kot običajno (Schudson, 2002:38). "Medijske oblike kot televizija, film ali tisk – kakor tudi medijske vsebine – vplivajo na naše razmišljanje in videnje sveta" (Littlejohn v Poler, 1997:23) in omenjeno dejstvo je po 11. septembru 2001 pripomoglo k oblikovanju dveh taborov mnenj: demokratični svet je teroristični napad ostro obsodil, medtem ko so ga v nekaterih islamskih državah celo podprli (Ferkov, 2002:83). Na Zahodu je prevladal pogled na svet, ki deli le-tega na dve sferi; svobodo in demokracijo na eni ter despotizem, malopridne države in versko gorečnost na drugi strani². Konec 20. stoletja je 'kolektivna imaginacija' na

¹ Začetnemu začudenju sta sledila strah in zgroženost, saj če se je napad zgodil v državi, ki je veljala za svetovno gospodarsko in politično velesilo, bi se hipotetično lahko zgodil kjerkoli in kadarkoli drugje. Poskus zrušenja simbola nekega modela oziroma načina življenja je uspel (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:72).

² Okviru takšnega sveta je bil primeren tudi govor o terorizmu; družbe in kulture so bile razporejene v hierarhični sistem, v katerem so se pripadniki zahodne civilizacije znašli na vrhu, izvajalci terorizma pa na dnu lestvice. Mit o divjaku je Zahodnjakom služil kot nasprotje, preko katerega so se lahko stoletja identificirali kot civilizirani (Jezernik, 2002:20-21).

Zahodu starodavnemu divjaku nadela novo podobo : podobo terorista (Jezernik, 2002:20-21). Fatmir Alispahić je zapisal : "Zahod je pod patološkim predsodkom o svoji višji civilizacijski vrednosti pravzaprav nakopičil kritično maso trpljenja in jeze v islamskem svetu in na Vzhodu nasploh" (v Jezernik, 2002:22).

Dogodki 11. septembra 2001 so preplavili ameriške medije in razkrili pravo naravo, vrednote in načela poročanja ameriških medijev, kakovostno stopnjo medijskih poročevalcev, s tem pa tudi stopnjo demokratičnosti ameriške družbe. Predpogoj demokratične družbe je namreč to, da je javnost seznanjena o dogajanju s čim bolj celovitimi in raznolikimi informacijami, kar pa se po 11. septembru ni dogodilo. Manjšinsko mnenje je bilo prezrto, medijsko poročanje usmerjeno v dramatično poročanje, ki je v nasprotju z načelom objektivnega poročanja in javnost je bila na ta način zavedena. Eno izmed najbolj spornih dejstev pri poročanju ameriških medijev po 11. septembru 2001 je bila odsotnost diskusij kako reagirati na dogajanje enajstega septembra. Slika, ki so jo izražali mediji je bila sledeča : dobrotljiv, demokratičen, miroljuben narod je bil kruto napaden s strani norih, zlobnih teroristov, ki sovražijo ZDA zaradi njene svobode in bogatega načina življenja. ZDA morajo nemudoma povečati vojaške sile, najti krivce in jih kaznovati, nato pa se pripraviti na dolgotrajno vojno in izkoreniniti globalni terorizem (McChesney v Navasky, 2002:xiv). Nedvomno je lažje poročati o problematiki, s katero se sooča neka tuja država in ne lastna, vendar pa to ne opravičuje ozkosti ameriških medijev, še zlasti jim ne dovoljuje kršenja načela demokratičnega poročanja – seznanjanja javnosti o širokem spektru videnj na dogodek 11. septembra, nespoštovanja 1. člena ustave ZDA, ki zagotavlja svobodno in neovirano poročanje medijev ter poglobitvenih načel novinarske etike - objektivnosti in nepristranskosti³. Z navedenega stališča v diplomski nalogi preučujem poročanje ameriških medijev, ki je sledilo terorističnemu napadu na ZDA, 11. septembra 2001.

³Reporterji so tisti, ki o dogodku poročajo in le izjemoma udeleženci oziroma žrtve neprijetnega dogodka. Distanca do poročane vsebine je razlog, zakaj se od novinarja pričakuje nevtralnost, objektivnost in nepristranskost (Rosen, 2002:28).

II. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL

II.1. Opredelitev predmeta preučevanja in ciljev naloge

Predmet preučevanja diplomske naloge je poročanje ameriških medijev po 11. septembru 2001. V analizo sem vključila tudi objektivne dejavnike; strukturo, zgodovino in značilnosti ameriških medijev. Osrednje področje preučevanja je pojem medijske demokracije, ki analizira odnos med demokratičnimi načeli in mediji v ameriški družbi.

Glavni *cilj* preučevane tematike, omenjene in predstavljene v uvodu, je ureditev in zapis dogodkov ter kar se da natančna, nepristranska, jasna in zanimiva predstavitev ugotovljenih dejstev : vloge medijev v današnji družbi, povezave med mediji in demokratično družbeno ureditvijo, značilnosti ameriških medijev, terorističnega dejanja – napada na WTC in Pentagon 11.9.2001 in njegovih posledic ter poročanja ameriških medijev, ki je sledilo terorističnemu napadu do začetka vojne v Afganistanu. Medije obravnavam s stališča, da so kot dejavnik oblikovanja javnega mnenja eden pomembnejših elementov, ki vzpostavlja in zagotavlja demokratično delovanje družbe.

Nadalje, cilj diplomskega dela je tudi predstavitev dognanj, pridobljenih ob preučevanju in analizi tematike ter ugotavljanje vzročno-posledičnih zvez, ki so pripeljale do vojne v Afganistanu. V tej luči se smisel preučevanja problematike kaže v iskanju odgovorov na določena temeljna vprašanja, ki se zastavljajo poznavalcu teme in morebitnemu bralcu tega dela:

- Kakšen je bil odziv ameriških medijev po terorističnem napadu 11. septembra?
- Kako sta struktura in narava ameriških medijev vplivala na kakovost poročanja ?
- Ali so ameriški mediji delovali v skladu z načeli poročanja medijev v demokratični državi?
- Kako so ameriški mediji vplivali na oblikovanje javnega mnenja, ki je podprlo mednarodno politiko ZDA in vojaški odgovor na teroristični napad 11. septembra 2001?

II.2. Metode preučevanja

V svoji diplomski nalogi sem uporabila analitične, zgodovinske, deskriptivne metode. Pri preučevanju tematike je bila v prvi vrsti uporabljena analiza vsebin, točneje sekundarnih pisnih virov, kot so knjige, članki, zborniki in ostale publikacije ter vsebine na medmrežju. Pri tem so bile uporabljene naslednje metode:

- Historiografska metoda – sistematizacija dogodkov 11. septembra 2001 in njihovih posledic; odziv ameriške vlade, javnosti in medijev.
- Analitično-sintetična metoda – podajanje ugotovitev in lastnega mnenja na podlagi preučevanja virov.

II.3. Hipoteze

Glavna hipoteza: *poročanje ameriških medijev po terorističnem napadu na WTC in Pentagon 11.9.2001 ni bilo v skladu z načeli poročanja, kot jih zahteva in določa demokratična družbena ureditev.*

Izpeljana hipoteza: *poročanje ameriških medijev je bilo selektivno, nepopolno in zavajajoče in kot tako sredstvo oblikovanja javnega mnenja.*

Izpeljana hipoteza : *ameriški politiki oziroma vlada je usmerjala ton poročanja ameriških medijev in posredno preko medijev vplivala na podporo ameriške javnosti vojaškemu napadu na Afganistan.*

II.4. Struktura diplomske naloge

Nalogo sem, poleg uvodnega in zaključnega dela, razdelila na štiri večje sklope.

- V prvem teoretičnem delu predstavljam vlogo množičnih medijev, odnos med mediji in terorizmom, vpliv medijev na javnost, odgovornost in pomen medijev znotraj demokratične družbe ter vlogo medijev kot vodilnega elementa oblikovanja javnega mnenja.
- V drugem delu se osredotočam konkretno na ameriške medije; značilnosti, strukturo oziroma lastništvo, ameriško občinstvo, povezavo med ameriškimi

mediji in politiko, uporabo medijev v propagandne namene, pomen 1. amandmaja Ustave ZDA ter povezavo med ameriškimi mediji in demokracijo.

- V tretjem delu predstavljam dejstva terorističnega napada na ZDA 11. septembra, njegove posledice, simboliko in odzive na dogajanje 11. septembra 2001; javne in politične sfere.
- Zadnji del je podrobnejša analiza poročanja ameriških medijev po 11. 9. 2001 do začetka vojne v Afganistanu, 7.10.2001.

II.5. Opredelitev nekaterih pojmov

Zavoljo lažjega razumevanja ob branju dela, ob določenih podobnih pojmi, so tukaj le-ti obrazloženi v kontekstu, uporabljenem kasneje v besedilu. Poleg tega so navedene tudi strokovne definicije nekaterih uporabljenih temeljnih pojmov.

Demokracija (gr. demokratia iz demos »ljudstvo«, kratein »vladati«) je politični sistem, kjer ima ljudstvo najvišjo oblast (1998:188). Za demokratično družbo je značilna težnja po sklepanju kompromisov oziroma iskanje družbenega soglasja glede obćih interesov. Le-to se težje dosega, vendar pa se bolj trdno in samodisciplinirano izvaja. Demokracija omogoča svobodno uveljavljanje družbenih skupin in posameznika. Politične odločitve pa se sprejemajo na osnovi svobodnega sooćanja argumentov (Stanić, 1987:139-140).

V postmoderni dobi, ki jo zaznamuje razvoj informacijske tehnologije in globalizirani sistem komunikacij, se demokracija predstavlja javnosti prek množićnih medijev. Funkcija medijev v konstrukciji sodobne javnosti naj bi bila, da slućijo kot sredstvo informiranja in izraćanja. Pri tem je pomembno dejstvo, da je komunikacija v javni sferi v glavnem enosmerna (<http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1602> 8.8.2004).

Dahl opredeli sodobno demokracijo kot poliarhijo⁴, to je mnogovladje razpršenih družbenih oblasti, ki temelji na participaciji državljanov, enakosti posameznih glasov in spoštovanju ter izvajanju legitimno izraćene večinske volje (Dahl, 1997:86). Dahl navaja sedem glavnih karakteristik poliarhije :

- svobodne in poštene volitve

⁴ Poliarhijo Dahl pojmuje kot realno obstojećo demokracijo, pojem demokracija pa namenja oznaćevanje le-te v idealni podobi.

- izvoljenost funkcionarjev, ki odločajo o političnih zadevah
- inkluzivna volilna pravica
- pravica kandidiranja za politične funkcije
- *svoboda izražanja*
- *alternativne informacije – predpostavlja različnost virov informacij*
- avtonomija asociacij (pravica do ustanavljanja različnih, od države neodvisnih organizacij) (Dahl v Tomšič, 2002:21). Dahlov koncept predpostavlja tudi »nepolitične« pogoje, nujne za demokratično funkcioniranje političnega sistema, med katere spada tudi obstoj avtonomnih neodvisnih institucij civilne družbe in alternativnih virov informacij (Dahl v Tomšič, 2002:23).

Javno mnenje :

Javno mnenje naj bi izražalo in uveljavljajo voljo ljudstva. Ideja javnega mnenja je od Rousseauja naprej v temelju povezana z idejo vladavine ljudstva oziroma demokracije (Splichal, 1996:373). Splichal pravi, da podobno kot demokracija tudi javno mnenje pogosto daje »avro legitimnosti« (Held v Splichal, 1996:404) : zakoni, politike, odločitve ter celo obsodbe in vojne so videti utemeljene in upravičene, če so skladne z javnim mnenjem (1996: 404).

»Javno mnenje ni goli agregat individualnih mnenj, pač pa dejanski družbeni proizvod, rezultat komuniciranja in recipročnega vplivanja« (Cooley v Splichal, 1996:395). Skoraj vse teorije, piše Vreg, so temeljile na domnevi, da javno mnenje igra veliko vlogo v političnem procesu odločanja in vladanja. Tako si je človeštvo ustvarilo podobo o javnem mnenju kot o mogočni sili, ki pritiska na vlade in uveljavlja ljudsko voljo. Vendar pa hkrati vse teorije govorijo o krizi javnega mnenja v vseh državah; politični centri moči, množični mediji in agencije za propagando oblikujejo javno mnenje in z njim manipulirajo, medtem, ko si javno mnenje kot glas ljudskih množic s težavo utira pot v javnost, zaključí avtor (2000:87).

Patriotizem:

Patriotizem je stanje zavesti posameznika ali družbene skupine, ki se kaže kot relativno svobodno opredeljevanje do naravno-socialnega okolja globalne skupnosti in kot občutek privrženosti temu okolju. Patriotska čustva so pogosto tudi predmet manipuliranja z ljudmi. Namen manipuliranja je izrabiti patriotska čustva za obrambo parcialnih interesov, kar lahko tudi povzroči sovraštvo do pripadnikov druge narodnosti (Ilić,1973:51,55). Patriotizem je

definiran tudi kot ljubezen in lojalnost do domovine. Patriotizem lahko stimulira nacionalizem, vendar ni vedno nacionalistične narave (McLean, McMillan, 2003: 400).

Medijska demokracija :⁵

Medijska demokracija podpira sistem množičnih medijev, ki informira in zastopa vse člane družbe (http://en.wikipedia.org/wiki/Media_democracy 12.4.2005). Namen medijske demokracije je krepitev demokratične družbene ureditve z uveljavljanjem medijev, v službi javnosti (<http://www.prwatch.org/> 12.4.2005). Medijska demokracija zagovarja raznolikost mnenj in celovito informiranje, spodbuja javne razprave o problematiki javnega interesa ter kulturno in umetniško izražanje (<http://www.medialegalproject.org/> 12.4.2005).

Terorizem :

Izraz terorizem je v zadnjih desetletjih verjetno eden najbolj pogosto uporabljenih izrazov v diskurzu svetovne politike in v poročanju množičnih medijev z vsega sveta. Kljub temu pa je omenjeni pojav redko predstavljen večplastno; ob omenjanju terorizma se predvsem govori o posledicah terorističnih dejanj, redko pa tudi o vzrokih zanje (Lipovec, Čebren, 2002:153). Zaradi različnih pojavnih oblik in širokega razpona motivov, je zelo težko postaviti objektivno definicijo terorizma. »Za nekoga terorist je za drugega borec za svobodo« (<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Marn-Damjana.pdf> 15.1.2005).

Terorizem je specifičen, premišljen tip nasilja ali grožnja z nasiljem, ki za doseganje svojih političnih, religioznih ali ideoloških ciljev ustrahuje in izsiljuje⁶. Namen terorističnih dejanj je pri žrtvah vzbujati strah, da bi te posredno vplivale na vlado ali drugo javnost, da spremeni svoja politična ravnanja. Teroristično nasilje ni spontano ali zaletavo, pač pa natančno načrtovano. Storilci terorističnega dejanja so prepričani, da je njihovo dejanje opravičeno z

⁵ K razvoju medijske demokracije je najbolj prispeval razvoj televizije, saj je ta postala medij, s pomočjo katerega so novinarji in javnost uspeli spremljati dogajanje v javnosti, še posebej v politiki. Dramatičnost in vizualni naboj kot temelji televizijske vsebine, intenziven, vsiljiv in nenehen nadzor nad vlado in njenimi predstavniki, razširjenost televizijskega medija, ki je povečal doseg potencialnih javnosti, prilagajanje zaposlenih v vladnih odnosih z javnostmi potrebam medijskega stila so dejavniki, ki so povečali vlogo medijev in hkrati zmanjšali vpliv ostalih tradicionalnih političnih institucij. Mediji so postali glavni, včasih pa tudi edini kanal informiranja širših množic o dogajanju znotraj vlade in obratno, informiranje javnosti o dogajanju v javnosti. Mediji so brez dvoma postali forum za politično razpravo v vladi kot tudi izven nje (Kos v Ferfila, Kos, 2002: 369-370).

⁶ Lahko bi rekli, da so cilji teroristov vedno politične narave, saj ekstremisti z religioznimi ali ideološkimi idejami stremijo po politični moči, da bi si lahko z njo podredili družbo in uresničili zadane cilje.

nekim višjim zakonom; religioznim ali ideološkim (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:64-65). Hoffman terorizem definira kot politični pojem, saj je teroristično nasilje ali grožnja z nasiljem sredstvo za doseganje določenih političnih sprememb (v Jezernik, 2002:15)⁷.

Propaganda :

Lasswell definira propagando kot tehniko vplivanja na človeška dejanja z manipulacijo predstav (v Splichal, 1984:21). Vreg pa pravi, da je propaganda oblika komuniciranja, s katero komunikatorji ali skupine zavestno, namensko, načrtovano in organizirano oblikujejo propagandne projekte in sporočila (simbole in ideologeme), s katerimi oblikujejo in nadzorujejo mnenja in stališča ciljnega občinstva oziroma vplivajo na spremembo njihovih stališč. Je širjenje miselnih vzorcev s pomočjo množičnih medijev (1992:830-831).

Gerhard Maletzke pa imenuje propagando načrtni poskusi komunikacijskega vplivanja na mnenja, stališča, načine vedenja ciljnih skupin s političnimi cilji (v Vreg, 2004:131). Razvoj množičnega komuniciranja po prvi, zlasti pa po drugi svetovni vojni, je propagandi dal neslutene politične razsežnosti; propaganda se je spremenila v širjenje miselnih vzorcev s pomočjo množičnih medijev (Vreg, 2004:131). Propagando sprožijo vladajoče skupine, hkrati pa ustvarijo in ohranjajo nadzor nad mediji (Tonnie v Vreg, 2004:132); v demokratičnih sistemih si vlade pridobijo monopolno pozicijo, ki je podprta z monopolnimi mediji, ki jih imajo v lasti transnacionalke (Murdock, Berlusconi) (Vreg, 2004:132).

II.6. Seznam kratic

ZDA – Združene države Amerike

USA PATRIOT ACT - Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism.

CBS - Columbia Broadcasting System

ABC - American Broadcasting Company

FBI - Federal Bureau of Investigation

⁷ V osemdesetih letih 20. stoletja se je na Zahodu, predvsem v ZDA, razvila prava protiteroristična industrija, ki vključuje medije, umetnost, znanost in tiste, ki sprejemajo politične odločitve. Konec stoletja je vsota, ki so jo ameriška podjetja porabila za varnost, v glavnem za boj proti terorizmu, dosegla vsoto 50 milijard dolarjev (Jezernik, 2002:15).

CIA - Central Intelligence Agency

CNN - Cable News Network

MSNBC - Microsoft & National Broadcasting Company

NBC - National Broadcasting Company

FAIR – Fairnes & Accuracy In Reporting

APP – Asbury Park Press

WTC – World Trade Center (Svetovni trgovinski center)

NATO - North Atlantic Treaty Organization

Vir:<http://www.ucc.ie/cgi-bin/acronym/acro.html> 22.2.2005.

1.0. MEDIJI V SODOBNI DRUŽBI

»Brez svobode misli ne more biti modrosti; in ne more biti javne svobode brez svobode govora,.....« (Trenchard, Gordon v Keane, 1992: 52).

Današnjemu času, zaradi pomembne vloge v družbi, lahko rečemo kar medijski čas. Mediji poleg izobraževalnih, zabavnih in informativnih vsebin prinašajo v zavest sprejemnikov medijskih sporočil tudi medijske podobe, ki ne ustrezajo resničnosti. Način, kako se upreti vsiljenim podobam je kritično spremljanje medijev in ozaveščanje gledalcev. Posledica svobodnega tržnega gospodarstva je komercialna naravnost medijev, ki je potrošnika spremenila v porabnika medijskih vsebin, ki se svobodno odloča kaj in koliko časa bo zasedal pozicijo gledalca, poslušalca ali bralca (Boštar in drugi, 2002:12).

1.1. Vloga množičnih medijev

»Mediji imajo moč, da odločajo, katere probleme bodo izpostavili javnosti, na kakšen način jih bodo predstavili ter kdo in pod kakšnimi pogoji bo sodeloval pri predstavitvi problema. Mediji tako povedo ljudem v javnosti, kaj naj si mislijo o stvari, kako naj si jo razložijo. Mediji tako v precejšnjem obsegu zmanjšujejo sposobnost navadnih državljanov, da presojujejo ter se v lastnem interesu odzivajo na politične dogodke in na akcije nosilcev moči. Tako pomagajo ohranjati legitimnost političnega, ekonomskega in socialnega sistema« (Vreg,2000:43).

Mediji zbirajo informacije in odločajo o tem, s čim bodo državljanji seznanjeni. Z načinom, kako javnosti posredujejo sporočila, imajo moč oblikovanja javnega mnenja (Požarnik, 1992:35). Temeljna funkcija medijev v sodobni družbi je torej oblikovanje javnosti in zlasti politične javnosti v sodobni družbi (Škiljan, 1999:97). Dolžnost medijev pa je tudi obveščanje javnosti; osvetlitev temnih, prikritih delov stvarnosti. Z razgrinjanjem družbene patologije sprožijo raznovrstne sankcije (preiskave, sodne postopke, zamenjave), nimajo pa moči da bi sankcije tudi izvajali (Abram, 2002:5).

Noam Chomsky meni, da so množični mediji namenjeni sistemu posredovanja sporočil najširšemu občinstvu. Njihova funkcija je, po avtorjevem mnenju, da zabavajo, kratkočasijo in informirajo ter posameznikom vcepijo vrednote, prepričanja in načine vedenja, ki jih ti vključijo v institucionalne strukture širše družbe (1997:71).

Karmen Erjavec (Erjavec, Volčič, 1999:10) navaja 4 temeljne funkcije medijev :

- *informacijska* (nadzorna); omogoča seznanjanje občinstva z dogodki. Nanaša se na zbiranje in distribucijo informacij, posredovanje novic občinstvu.
- *interpretacijska* (korelacijska); občinstvu omogoča, da si oblikuje mnenje. Vključuje pojasnjevanje informacij o okolju in dogodkih ter napoveduje možni razvoj dogodkov.
- *socializacijska*; omogoča prenos znanja iz ene generacije na drugo. Poleg znanja se na prihodnje generacije prenašajo tudi norme, vrednote, celotna kulturna in družbena dediščina, ki jo lahko razumemo kot izobraževalno dejavnost.
- *zabavna*; njen cilj je zabavati in sproščati občinstvo.

1.2. Mediji v procesu politične komunikacije

Pomemben dejavnik politične komunikacije je dejstvo, da le ta poteka v večji meri preko medijev. Mediji nosijo velik pomen, saj niso samo poročevalci o političnem dogajanju, pač pa tudi njegovi soustvarjalci. Javnomenjske raziskave namreč usmerjajo politično aktivnost oziroma obliko in vsebino politične komunikacije, po drugi strani pa je delovanje politikov snov za medijsko poročanje. V demokratični ureditvi je bistvenega pomena, da je državljani nosilec svobodne volje in lastnega prepričanja ter da je seznanjen z delovanjem vlade. Od tega, kako so mediji uspešni je odvisna učinkovitost demokracije (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002: 115,136).

1.3. Mediji v času krizne situacije

V času krizne situacije mediji prevzamejo še eno zelo pomembno vlogo, to je stabilizacija položaja. Mediji nosijo odgovorno nalogo, izpeljavo procesa od stanja travmatičnosti do družbene stabilnosti v treh fazah : vzpostavljanje občutka varnosti, spominjanje in žalovanje, ter vračanje v vsakdanjost (Herman v Zelizer, Allan, 2002:2). Novinarstvo opravlja v času krize veliko več, kot pa informira javnost; pripomore namreč k vzpostavljanju kolektivne in individualne identitete, ki je bila porušena (Zelizer, Allan, 2002:2-3).

V kriznih razmerah je očitno tudi prepletanje politike in medijev. Mediji dobijo pomembno politično vlogo. Pripomorejo k temu, da latentna kriza postane manifestna. S tem med državljani ustvarjajo kolektivno zavest o krizi ter razširjajo trditve državnih funkcionarjev, da so za reševanje krize potrebni drastični ukrepi, ki so jih kot takšne opredelili v medijih (Keane, 1992:93). V kriznih časih so mediji še posebno odvisni od uradnih virov, slednji pa na ta način oblikujejo in nadzirajo pretok informacij. Kadar javnost podpira vladajočo politiko, je odobravanje politike s strani medijev še bolj poudarjeno, saj bi z nasprotovanjem uradni politiki utegnili mediji izgubiti pozornost gledalcev in seveda obratno.... (Kellner, 1992:61). V času družbene (državne) krize se tako moč medijev še poveča. Oblast si skuša podrediti medije, ki imajo moč omajati vpliv oblasti. Kdor ima več informacij, ta ima namreč tudi moč (Ule, 1994:276).

1.4. Mediji in terorizem

Beseda terorizem izhaja iz pojma teror, strah, vendar pa je pravi smoter terorističnih dejanj bolj v doseganju publicitete kot v zastraševanju. Namen terorističnih dejanj je pritegniti pozornost, kar je za medije, ki delujejo po pravilu tržne uspešnosti slaba novica = dobra novica, izredno privlačno. Teroristični dogodki so prirojeni za potrebe medijev, kar je razlog, da jih slednji ne morejo ignorirati. Mediji tako niso samo posredniki novice, pač pa jo pomagajo ustvariti; pogoj obstoja terorizma je namreč dejstvo, da ga morajo mediji kot takega prepoznati. Cilji in motivacija terorističnih skupin se sicer močno razlikujejo, skupno pa jim je prepričanje, da njihovi zastavljeni cilj opravičuje uporabo vsakršnih sredstev. Realizacija političnega cilja pa je možna samo ob ustrezni medijski pozornosti oziroma '*medijski podpori*'.

Konec 20. stoletja je tako terorizem postal oblika političnega oglaševanja. Mediji in teroristične skupine živijo drug od drugega in izkoriščajo drug drugega za doseganje svojih ciljev. Teroristi s svojimi akcijami ne želijo samo povzročiti psihološke reakcije samo med žrtvami napadov, temveč je njihov namen poslati sporočilo čim širšemu občinstvu. Terorizem s svojo dramatičnostjo vzbuja zanimanje javnosti, mediji pa dramatičnost terorizma aktivno vzpodbujajo v svojem prizadevanju, da bi pritegnili pozornost javnosti - tudi s pretiravanjem (Jezernik, 2002:17-19)⁸. Potreba po publiciteti je odločilna za izbiro tarče terorističnega napada; večja ko je simbolična vrednost tarče, več publicitete bo napad prinesel teroristom in več strahu bo 'proizvedel' (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:65).

1.5. Lastništvo medijev

Današnji čas so zaznamovale velike medijske korporacije privatnega lastništva, katerih dejavnosti so vir zaslužka in politične moči, zaradi komercialne naravnosti pa te znižujejo tudi kvaliteto medijskega delovanja. »Poleg želje po dobičku je motiv za medijsko koncentracijo tudi želja po vplivu. Korporacije, ki imajo velik dobiček, imajo tudi veliko vpliva na informacije, ki jih množični mediji posredujejo javnosti. Tako sooblikujejo javnost, soustvarjajo množično kulturo, določajo družbene teme in probleme« (Erjavec, 1999:93).

⁸ Mediji imajo veliko moč pri definiranju stališča javnosti o terorizmu in teroristih. Eksperimentalna raziskava je namreč pokazala, da se pri ljudeh, ki so izpostavljeni poročanju o terorizmu, selektivno redefinira predstava o teroristih, posebno pri tistih, ki niso imeli izrazitega mnenja o terorizmu nasploh (Radojković, 1988:15).

Lastništvo medijev ostaja vroča politična tema, saj socialne, politične in kulturne posledice koncentracije lastništva v medijskem sektorju pomembno vplivajo na medijske vsebine in s tem na *družbeno konstrukcijo realnosti* (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/17/lastnistvo/#5> 11.4.2005).

Medijska koncentracija zmanjša medijsko ponudbo, kar posledično ogroža medijsko raznolikost in homogenizira medijsko ponudbo. Posledica koncentracije medijskega kapitala je tudi povečan pritisk lastnikov medijev na novinarje in urednike, kar omeji medijsko svobodo in ustvari enoličnost medijskih vsebin. V medijskem prostoru se tako pojavljajo vsebine, ki pritegnejo čim večje krog občinstva, so zanimive za oglaševalce in prinašajo dobiček. Problematičnost, na katero opozori Karmen Erjavec je, da novinarji in uredniki pogosto popustijo pod pritiski medijskih lastnikov. Državno cenzuro je tako nadomestila *zasebna* (Erjavec, 1999:95-97)⁹.

1.5.1. Lastništvo medijev in manipulacija

Mediji imajo dvojno vlogo; posrednikov in oblikovalcev sporočil. Sporočila so na določen način nadzorovana s strani lastnika medija, ki izraža družbeno moč z željo, da so sporočila formulirana v skladu z njegovimi političnimi, socialnimi in/ali ekonomskimi interesi, ter da ima od njih in od medijev korist. Ta manipulacija z javnostjo temelji na nizu včasih zelo raznovrstnih postopkov; od posredovanja samo določenih sporočil, nastalih na drugih področjih javnega življenja, prek izbora dogodkov, ki bodo spremenjeni v novice, in vse do njihove »usmerjene« interpretacije. Neodvisni mediji ponujajo možnost manipuliranja z javnostjo v demokratičnih družbah (Škiljan, 1999:99-100).

1.6. Vpliv medijev na javnost

Moderni komunikaciji, ki jo predstavlja tisk, radio in TV, ustreza specifični tip družbenosti – in to je *javnost*. Karizmatične in nenavadne osebnosti so nadomestili sodobni vodje, ki so pravzaprav publicisti in ti ustvarjajo javno mnenje. Novinarji poročajo o dogodkih in

⁹ Dejavnost javnih medijev je temeljnega pomena za (re) konstrukcijo javnosti in civilne družbe ter s tem demokracije. Polno svobodo komuniciranja lahko tako uveljavijo le mediji, ki človekove komunikacijske prakse ne podrejajo ekonomskim in političnim interesom (Erjavec, 1999:49). Dokler je pravica do objave mnenja podrejena pravici do privatne lastnine komunikacijskih sredstev, obstaja privilegij lastnikov, in ne pravice državljanov (Splichal v Splichal, Vreg, 1986:13).

sporočila posredujejo javnosti. To je razlog, zakaj skuša vsaka oblast nadzorovati novinarje in njihovo poročanje¹⁰.

Mediji vplivajo na javnost dvostopenjsko. Prvi je neposredni vpliv na občinstvo, ki spremlja medijska sporočila. Ti so nato udeleženi v medosebne komunikacijske procese in v teh pogovorih se vpliv medijev še pogloblja. Občinstvo namreč razpravlja o temah, ki jih sugerirajo mediji in tudi na načine, ki jih določajo mediji. Konverzacija je tako pogoj, da mediji ohranjajo svoj vpliv na javnost¹¹ (Ule, 1994:274-277).

1.6.1. Občinstvo kot nevidna množica

Svet se je spremenil v velik ekran za opazovanje, kjer informacije niso vezane na določene dogodke, ampak so same po sebi zanimiv dogodek. Državljeni so tarča nešteti predstav iz okolice, in ti izgubljajo občutek, kaj si želijo. »Postajajo shizofreniki : dojemljivi za vse in v stalnem čudenju. Reducirani so na »množice«, ki so (v najboljšem primeru) sposobne reagirati le kot trmasti otroci z »da« in »ne« (Baudrillard v Keane, 1992:168). Zadnja desetletja govorimo o *nevidni množici*, ki se zbira pred TV sprejemniki in prebira iste časopise ter poslušča isti radio. Posamezniki se množice ne zavedajo, niti ne vidijo drug drugega. Vseeno pa so pod vplivom istih dejavnikov, pod vplivom množičnih medijev¹². Mediji tako ustvarjajo posebno množico gledalcev, bralcev in poslušalcev, ki je v marsikaterem pogledu podobna klasični obliki množice na cesti ali na zborovanju. V obeh primerih gre namreč za enosmerno komunikacijo z močnim vplivom sugestije. Člani množice posnemajo videno in slišano, njihova čustva so bolj intenzivna, sposobnost razumnega presojanja pa zmanjšana.

¹⁰ Moč tiska lahko imenujemo tudi sposobnost prenosa misli na daljavo. Bralec se sprva zdi svoboden v izbiri prebranega, pa vendar praviloma ni tako. Dnevna rutina branja svežih novic je omejena na točno določen časopis(e) in izbrane novinarje, kot posrednike informacij. V tem tiči bralčeva slabost in nezavedna vodljivost. Bralci so tako množica, ki izgublja svojo individualnost in se pusti nezavedno 'hipnotizirati' brez prisotnosti hipnotizerja.

¹¹ Z delovanjem množice je povezana *sugestija*. Najvažnejši dejavnik sugestije je socialni pritisk. Prepričanje množice deluje namreč z večjim pritiskom na duševnost posameznikov, če postanejo ideje prepričanje večine kolektiva. V tem je ravno moč javnega mnenja, ki mu mnogokrat podležejo tudi močne osebnosti (Rostohar v Pečjak, 1994:35). Pečjak pravi, da celo samostojno misleči ljudje, če so dovolj dolgo v množici, lahko padejo pod njen vpliv (1994:37). Le Bon pa poudarja, da hkrati z naraščanjem čustev upada sposobnost inteligentnega mišljenja (v Pečjak, 1994:41).

¹² Najstarejša oblika množičnih medijev je tisk (uvedba tiska je povzročila pravo družbeno revolucijo, saj se je skozi pisano besedo začelo oblikovati javno mnenje), radio deluje na čustva močneje kot pisana beseda, najučinkovitejši medij pa je seveda TV, saj gledalcu prikazuje umetno stvarnost in deluje nanj kot hipnoza. Televizija ni samo umetna stvarnost, temveč njen nadomestek. Gledalec namreč dogodke doživlja kot da bi bil sam na kraju dogajanja (Pečjak, 1994:143-146).

Množico nekateri imenujejo kar *nevidna množica*, drugi *raztresena množica*, tretji pa kar *medijska javnost* (Pečjak, 1994:147).

Ljudje smo tako pripadniki množice, ki očem ni vidna, ker je *vseprisotna*. Vsak je drugačen od drugega, pa vendar smo vsi isti. Vsak sprejema informacije drugje, pa vendar smo vsi skupaj. To pomeni, da so psihični učinki naravnih množic in javnosti zelo podobni. »V obeh primerih gojimo enake iluzije vsemoči, pripravljeni smo na enako pretiravanje v sodbah in emocijah, podlegamo enakim občutkom sile in sovraštva, prav tako, kot bi bili pravkar na ulici ali kje drugje zbrani z veliko množico, ki posluša svojega vodjo. Razlika je predvsem v tem, kako se vzpostavi množična sugestija : ali z *interakcijo na bližino* (v množici na trgu vsakdo opazuje in posnema druge ljudi okoli sebe) ali z *interakcijo na daljavo* (skozi moč medijev)« (Ule, 1994:276-277).

1.7. Agenda setting

Mediji se borijo za čim večje občinstvo, saj se ob določenem številu prejemnikov sporočil njihov vpliv razširja skoraj spontano, s tem pa tudi vpliv tistih, ki v njih objavljajo svoja sporočila. Množični mediji na ta način oblikujejo percepcijo realnosti in prioritet. Kot pravi Cohen: »Mediji ne uspejo vedno prepričati javnost kako razmišljati, presenetljivo uspešno pa prepričajo javnost o čem razmišljati« (v Martin/Chaudhary, 1983:133). Ta učinek je Milburn poimenoval *postavljanje na dnevni red (agenda setting)* (Ule, 1994:277). Pojem *agenda setting* Vreg definira kot izbor dogodkov, o katerih poročajo mediji (2004:139). Mediji naj bi s tem, ko postavljajo določene teme na dnevni red razprav usmerjali pozornost javnosti. Dokaz temu so številne raziskave o ujemanju pozornosti javnega mnenja in medijev v istem času (Ule, 1994:277).

1.8. Mediji in demokracija

Demokratska komunikacija naj bi bila rezultat pluralizacije političnega prostora, soočanja nasprotujočih se mnenj in svobodne komunikacije idej (svobodnega pretoka idej) (Vreg, 1990:17). V sodobnih družbah demokracija brez množičnih medijev ne bi obstajala. Mediji državljanu omogočijo, da oblikuje stališče do vladne politike, presoja vladno delovanje, sodeluje v procesu politične izbire vladnih uslužbencev ter sprejema informacije o notranje in zunanje političnem dogajanju. Mediji spodbujajo demokracijo, saj državljanom posredujejo

politične informacije, grožnja demokraciji pa se pojavi, kadar je vsebina in oblika političnega informiranja selektivno izbrana, nepopolna, napačna ali zavajajoča (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:170)¹³.

Mediji predstavljajo vir, ki se ga lahko mobilizira in usmeri tako, da bodisi spodbuja bodisi zavira demokracijo. »V funkciji demokratičnega načela so mediji takrat, ko pripomorejo k širjenju demokratičnih idealov, odražajo mnenja nasprotujočih si strank, javnost oskrbijo s kvalitetnimi in relevantnimi informacijami, oblikujejo družbene izbire in podpirajo javno presojanje. Disfunkcije medijev v odnosu do demokratičnosti sistema pa bi bile v vzdrževanju obstoječega stanja z legitimacijo centra politične moči, marginalizaciji nasprotujočih si mnenj in kritičnih informacij, izključevanju svobodnih izbir, ustvarjanju kratkega stika v kontekstu javnih debat in demobilizaciji kolektivnega delovanja« (<http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1573> 8.8.2004).

Svoboda informiranja zahteva tri pogoje : možnost branja, gledanja in poslušanja vsega, kar je na razpolago, raznolikost virov informacij ter medijske mehanizme, ki omogočajo dostop do komunikacijskih kanalov. V demokratičnih deželah je prvi pogoj vedno izpolnjen, meni Debeljak, medtem, ko drugi in tretji pogoj nista tako zelo samoumevna. Korporacije namreč s tem, ko gradijo medijske imperije, dajejo končni podobi informacij isto, sicer profesionalno korektno, a vsebinsko »kastirano« uredniško obliko, v kateri se bistvena raznolikost izgubi. Za tiste, ki odstopajo od predvidljivega modela, medijski giganti nimajo prostora (1991:62).

Za demokracijo sta bistvenega pomena medijski pluralizem in raznolikost. Obstoj in razvoj demokracije zahteva obstoj in krepitev svobodnega, neodvisnega, pluralističnega in odgovornega novinarstva;

- da *informira* posameznika o dejavnostih javne moči kot tudi o dejavnostih zasebnega sektorja ter jim tako omogoči oblikovanje mnenj;
- da dovoli posameznikom in skupinam *izražanje mnenj*, ker tako prispeva, da informira javne in zasebne močnike kot tudi družbo nasploh o njihovih stališčih;

¹³ Učinkovita demokracija tako zahteva obstoj učinkovitega sistema političnih komunikacij, kajti osrednja ideja demokracije je v načelu, da naj bi povprečni državljani vsaj do neke mere poznali in nadzorovali aktivnosti svoje vlade. Predpogoj za to, da bo lahko politično bolj aktiven, pa so dobre informacije o vladi, politiki in političnem dogajanju nasploh. Procese političnega odločanja pa lahko razumemo le, če upoštevamo vzajemne odnose med nosilci političnih odločitev in mediji. Način strukturiranja medijskega sistema, nadzor nad njim kot tudi zagotavljanje materialnih pogojev za njegovo delovanje je v demokraciji bistvenega pomena. Nadzor nad sredstvi komunikacij pomeni namreč bistveno sestavino politične in ekonomske moči (Kos v Ferfila, Kos, 2002:368).

- da izvajanje različnih tipov moči podvrže kontinuirani in *kritični preiskavi* (Vreg, 2000:219).

2.0. AMERIŠKI MEDIJI

2.1. Značilnosti ameriških medijev

Konec prejšnjega stoletja so v ZDA našli:

- 12 tisoč radijskih postaj,
- 1700 televizijskih postaj,
- 11 tisoč različnih izvodov periodičnega tiska,
- 1600 dnevnih časopisov
- 11.600 kabelskih sistemov, na katere je bilo priključenih 65 milijonov gospodinjstev (Kos v Fefila, Kos, 2002:367-368).

2.1.1. Centralizacija množičnih medijev

Lastništvo medijskih hiš je posebnost ameriške države, saj so večinoma v zasebni lasti peščice ljudi. Manjše televizijske postaje in časopisi so v lokalni lasti, lasti družine ali skupine posameznikov, večje postaje in časopisi ter televizijska omrežja pa so v lasti velikih medijskih korporacij.

Tabela 2. 1 : Velikani medijske in zabaviščne industrije (Bagdikian, 1997)

<i>News Corporation</i>	<i>Fox Broadcasting Co.</i> <i>Star TV</i> <i>20 th Century Fox</i> <i>TV Guide</i> <i>Harper Collins Publishers</i>
<i>Time Warner</i>	<i>Time Inc. Magazines</i> <i>Warner Books</i> <i>Turner Broadcasting</i> <i>Warner Music Group</i>

	<i>Warner Bros. Pictures</i> <i>Warner Bros. Television</i> <i>Time Warner Cable</i> <i>Home Box Office</i> <i>Različni časopisi in revije</i>
<i>Viacom</i>	<i>Paramount Motion Pictures Groups</i> <i>United Paramount Network</i> <i>MTV Networks</i> <i>Showtime</i> <i>Blockbuster Video</i> <i>Severnoameriški Paramountovi tematski parki</i> <i>CBS</i>
<i>Walt Disney</i>	<i>ABC Television Network</i> <i>Walt Disney Pictures</i> <i>Touchstone Pictures</i> <i>Miramax</i> <i>The Disney Channel</i> <i>ESPN</i> <i>Arts & Entertainment Network</i> <i>Fairchild Publications</i> <i>California Angels (bejzbolsko moštvo)</i> <i>Mighty Ducks (hokejsko moštvo)</i> <i>Buena Vista Home Video</i> <i>Hyperion Books</i> <i>11 časopisov</i>
<i>WorldCom</i>	<i>MFS Communications (internet)</i> <i>America Online</i> <i>CompuServe</i>

Vir: Ferfila, Kos, 2002:143.

Kot je razvidno iz tabele, ima majhno število velikih korporacij v lasti večinski del informacijskih in zabavišnih medijev. Da se lastništvo v ameriških medijih vse bolj zgoščuje, kažejo naslednji podatki; leta 1984 je v ZDA petdeset korporacij imelo v lasti več kot

polovico naklade in dohodkov dnevnih časopisov, revij, televizije, knjig in filmov. Leta 1990 se je to število zmanjšalo na triindvajset, leta 1996 pa le na deset (Bagdikian v <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/17/lastnistvo/#5> 11.4.2005). V ZDA ima trenutno šest velikih podjetij, med njimi tudi svetovne multinacionalke, v lasti polovico ameriškega tiska (Milosavljevič, 2003: 24-25).

Deregulacija, privatizacija, komercializacija medijev in komunikacij ter posledično globalizacija so povzročili lastniško in vsebinsko prepletenost največjih medijskih korporacij. Velike medijske hiše se ukvarjajo z različnimi področji; od knjižnega do časopisnega založništva, filmske produkcije, elektronskih medijev, oglaševalskih agencij itd. (Kos v Ferfila, Kos, 2002:384-385). »Moč nad idejami, kulturo in informacijami, ki ne oblikujejo le modnega okusa, marveč tudi politične preference potrošniške množice, ni bila še nikoli v zgodovini človeštva skoncentrirana v manj pisarnah kakor danes« (Bagdikian v Debeljak, 1991:55).

2.1.2. Deregulacija ameriških medijev

McChesney (1999) opozarja, da so množični mediji v ZDA, še posebej televizija, sestavni del kapitalistične ekonomije in da razlogov za silno medijsko koncentracijo in konglomeracijo ne smemo iskati samo v razvoju tehnologij, ampak tudi v ravnanju vlade, ki je dovolila takšne spremembe zakonodaje, ki omogočajo večjo medijsko koncentracijo (v Ferfila, Kos, 2002:380). Združene države Amerike so bile gonilna sila globalnega trenda deregulacije v domačem, nacionalnem in mednarodnih okvirjih. V času vladavine predsednika Ronalda Reagana (1981-1989) je prišlo do močne deregulacije na področju medijev in telekomunikacij; država je v preteklosti na tem področju vendarle skrbela za minimalne regulatorne okvire in s proti-monopolno zakonodajo preprečevala medijsko koncentracijo. A prevladala je interpretacija prvega ustavnega amandmaja, po kateri se vlada ne sme vmešavati v 'komercialni govor' podjetij (Herman v Ferfila, Kos, 2002:380)¹⁴.

¹⁴ Zvezni urad za komunikacije - FCC je leta 1983 odpravil omejitve v televizijskem oglaševanju, tudi v otroškem programu. 1987. leta je FCC razveljavil Doktrino o nepristranskosti, sprejeto leta 1949. Ta je zahtevala da morajo radijske in televizijske postaje gledalcem in poslušalcem predstavljati nasprotujoča si mnenja o vsaki sporni temi v javnem interesu (javnost je do takrat spoznavala obe strani pomembnejšega problema). Zakon o telekomunikacijah iz 1996. leta pa je telefonskim korporacijam, podjetjem za kabelsko televizijo in televizijskim ter kabelskim družbam dovolil medsebojno konkurenco; odstranil je tudi večino prepovedi glede števila televizijskih in radijskih postaj, ki jih ima lahko v lasti eno podjetje (lokalno in na celotnem ozemlju ZDA, kar je povzročilo val prevzemov in združevanj v letih 1997 in 1998 ter sedanjo koncentrirano sestavo medijskega lastništva (Kos v Ferfila, Kos, 2002 : 380-381).

2.1.3. Homogenizacija množičnih medijev

Uniformnost poročanja je še ena značilnost ameriških medijev. Ne glede na lastništvo, večina medijskih hiš dobiva informacije iz istih virov. Po eni strani se povečuje raznolikost medijskih virov (medijski material postaja vedno bolj specializiran), po drugi pa se viri informacij vedno bolj krčijo. Vse, kar prihaja do občinstva po številnih medijskih poteh, izvira iz vse manjšega števila virov informacij (Bennet v Ferfila, Kos, 2002:148). Po podatkih, ki jih navaja Noam Chomsky, 4 tiskovne agencije; Associated Press, United Press International, Reuters in Agence-France-Presse, pokrivajo okoli 80% mednarodnih vesti, ki krožijo po svetu (1997:76)¹⁵.

2.1.4. Profitna usmerjenost medijev

Temeljni cilj medijskih korporacij je ustvarjanje dobička, kar pomeni, da mora predvajani program medijskih mrež ustrezati širokemu krogu gledalcev, poslušalcev in bralcev (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:149). Želja medijev, da pridobijo čim večji delež na trgu medijskega poročanja je razlog, da ameriški mediji ponujajo občinstvu »prijetne« novice, ki ne služijo več namenu izobraževanja in informiranja. Novice, ki jih občinstvo sprejema, so proizvod manipulacije, selekcije, predelave, vse to v želji, da bodo privlačne za občinstvo. Ignoriranje tem, ki bi javnost razburile in morda ogrozile gledanost, varovanje interesov medijskih sponzorjev, ustvarjanje oziroma prirejanje dogodkov, pristranskost pri poročanju, so vse načini kako oblikovati novice, ki bodo privlačile čim širši spekter občinstva, vse navedeno pa postavlja pod vprašaj kvaliteto medijskega sporočanja. Vsebine, ki torej zadovoljijo večino in razočarajo manjšino, so plod skrbne selekcije medijev (Larson, 1998:333). Model poročanja medijev je tako usmerjen na *ljudi* in ne na *vsebino poročanja* (Powers v Larson, 1998:333).

2.1.5. 'Pritisk' na medije

Številni dejavniki napeljujejo medije na to, da se prilagodijo zahtevam države in korporacij. Nasprotovanje oblasti je drago in težavno; potrebna so visoka merila dokazovanja in argumentiranja, kritična analiza pa seveda ni dobrodošla pri tistih, ki razvrščajo nagrade in

¹⁵ Homogenost virov sama po sebi ni nič napačnega, pod pogojem, da viri medijem posredujejo korektne informacije in da je javnost seznanjena z vsemi pomembnimi dogodki. Temu pa ni vedno tako, saj novice niso vedno objavljene, čeprav so pomembne. Lestvice gledanosti kažejo, kakšni programi privlačijo pozornost gledalcev, bralcev in poslušalcev, slednje pa je vodilo pri oblikovanju predvajanega programa (Larson, 1998:329-332).

kazni. Nasprotno je prilagojenost "patriotskim pravilom igre" najlažja pot do privilegijev in prestiža, saj je že sama struktura medijev takšna, da napeljuje k strinjanju z uveljavljeno doktrino. Na zgoraj navedene predpostavke je moč pričakovati, da bodo mediji odsevali interese oblasti (Chomsky,1997:139-141). Pogosto so mediji tudi tarča pritiskov s strani oglaševalcev ali lastnikov medijskih korporacij, ki vplivajo na medijsko poročanje posredno. Omenjeni najemajo časopisne urednike ali televizijske producente, le-ti nato izbirajo novinarje, jim določajo okvir njihovega delovanja in naloge, pregledujejo njihove prispevke, jih kritično in svetovalno usmerjajo, v primeru prilagajanja uredniškim zahtevam pa tudi denarno nagrajujejo njihovo delo in jih omogočajo napredovanje.

Mediji so v času vojaške krize pod nadzorom Obrambnega ministrstva. Le to usmerja informacije in tako zagotavlja javno podporo ameriški zunanji politiki. Določanje območja delovanja novinarjev in pregledovanje prispevkov za javnost, so oblike nadzora množičnih medijev v času vojaškega posredovanja ZDA v tujini (Fefila v Fefila, Kos, 2002:155).

2.1.6. Redukcija tujega dopisništva

V zadnjih letih so TV mreže in časopisi močno zmanjšali denarna sredstva namenjena za poročanje o dogodkih zunaj meja ZDA. Vzrok temu je marketinška logika, posledica pa nevednost ameriških državljanov o drugih ljudeh, deželah, kulturah in vrednotah (Navasky, 2002:xv). Komercialna naravnost ameriških medijev, ki so v zadnjih letih drastično omejili število tujih dopisništev in posledično zmanjšali prostor namenjen mednarodnim novicam, je ključni razlog nezaveščenosti ameriške populacije. Demokratično oblikovanje mnenj in diskusija o mednarodnih novicah ni mogoča. Odsotnost informacij iz mednarodnega okolja je problematična, saj onemogoča kvalitetno in vsestransko razumevanje dogodkov; le ti so namreč izvzeti iz zgodovinskega konteksta ter okvira kulturnih, ekonomskih, političnih dejavnikov, ki so dogodek sooblikovali. Upad mednarodnega poročanja je posebno viden v televizijskih medijih, ki so glavni vir novic za ameriško populacijo. (McChesney, 2002:98-99).

Večina televizijskih in časopisnih hiš tako uporablja novice, ki jih posreduje agencija, saj ima malo časopisnih hiš ima svoje dopisnike tudi v tujini¹⁶. Razlog, s katerim so mreže opravičile zmanjševanje števila tujih dopisništev, naj bi bilo dejstvo, da Američane ne zanimajo mednarodne novice, kar pa je seveda v interesu vodilnih, saj je mednarodno poročanje

¹⁶ Študija omrežja NBC je pokazala, da so uredniki v preučevanem mesecu dobili zamisel za kar 70 odstotkov predvajanih domačih filmskih zgodb iz agencijskega gradiva, ki jim je bilo poslano (Epstein v Fefila, Kos, 2002:150).

najdražja oblika pridobivanja informacij (Rosen, 2002:30). Pokrivanje mednarodnega področja je posledično izrazito nestalno in epizodno ter premalo poglobljeno, da bi gledalec dobil primerno sliko o državi in dogodku, ki so jo mediji postavili pod žaromete. Poročevalske ekipe so prisotne le v državah, ki pomembno vplivajo na ameriške državne interese ali s katerimi so ZDA kulturno ali gospodarsko tesneje povezane, medtem ko za ZDA »nepomembne« države postanejo pomembne le ob nenavadnem, spektakularnem dogodku in presenetijo ameriško občinstvo z novico o svojem obstoju (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:151-152).

2.1.7. Mnenja strokovnjakov

Mnenja strokovnjakov niso redkost v prispevkih množičnih medijev. Raziskave kažejo, da ima v medijih predstavljeno mnenje strokovnjakov velik vpliv na javno mnenje (Page, 1996:107). Sporno je dejstvo, da v medijih gostujoča mnenja, pogosto niso v nasprotju s prevladujočim miselnim tokom vladajoče stranke oziroma uradnih virov. Raziskovalni centri in »miselni tanki«, ki izdajajo članke o javnih politikah in katerih člani pogosto nastopajo v medijih, so pomemben vir idej, analiz in komentarjev, ki prek medijev vplivajo na javno mnenje in oblikovanje politik, meni Ferfila in dodaja, da je z znanstvenega zornega kota pomembno, da miselni tanki popularizirajo akademske zamisli in jih aplicirajo na reševanje problemov raznih vladnih politik. Na ta način, se preko miselnih tankov kanalizira mnenje raznih korporacij, fundacij ali drugih financerjev, saj denar za delovanje teh akademskih organizacij prihaja prav iz omenjenih virov (2002:300-301). Tovrstni strokovnjaki, ki se pojavljajo v množičnih medijih, tako ponujajo »popačeno podobo realnosti, ki se sprevača v mehko obliko cenzure« (Debeljak, 1991:62-63)¹⁷.

2.1.8. Politično informiranje

Večina komunikologov meni, da ima ameriško medijsko politično informiranje določene posebnosti, ki izvirajo in značilnosti samih množičnih medijev, skupaj s prevladujočo

¹⁷ Ameriške televizijske mreže običajno v času krize ali večjega problema povabijo pred kamere izvedence, ki naj bi se odlikovali z akademsko nevtralnostjo in politično objektivnostjo. Podrobnejši pogled pokaže, da so ti strokovnjaki praviloma moški, belci, protestanti, večinoma člani vladajoče stranke,...in vedno eni in isti obrazi, ki prihajajo iz konzervativnih »možganskih trustov« (Brookings Institution, Carnegie Endowment, Georgetown Center of Strategic and International Studies in American Enterprise Institute) – ustanov, ki imajo akademske pretenzije, vendar je njihova poglobljena naloga v tem, da kot na videz distancirani opazovalci zagotovijo korporativnemu in vladnemu sektorju potrebno legitimitnost, zaključni Debeljak (1991: 62-63).

tehnologijo in organizacijo zbiranja novic, korporativnim lastništvom in s profitno pogojeno vsebinsko usmeritvijo - za vsako ceno ugajati množičnemu okusu. Mediji dostikrat podajajo informacije po delcih, brez da bi javnosti predstavili ozadje zgodbe. Posledica je, da je zmožnost realne in kvalitetne politične predstave ameriškega občinstva, ohromljena (Bennett v Ferfila, Kos, 2002:162). Namesto, da bi bili ameriški mediji informativni, analitični in tematsko usmerjeni, posredujejo javnosti epizodna, dramatična, razdrobljena in personificirana poročila in zgodbe, kvalitetna vsebinska razlaga je sekundarnega pomena, novice pa so obarvane v skladu z ideološko naravnostjo lastnika medija ali pa patriotsko in etnocentrično predstavljene. Pridobivanje novic je izredno rutinirane narave, saj ima novinar ponavadi eno ali nekaj stalnih mest, kjer dobiva informacije, o katerih poroča; največkrat so to vladne in politične institucije – javne ustanove, ki medije informirajo o tekočih dogodkih¹⁸. S tem, ko mediji vplivajo na preference povprečnih Američanov, na njihovo razumevanje političnih problemov in na njihov odnos do posameznih javnih politik, posredno vplivajo tudi na delovanje same vlade, kajti ta mora delovati v skladu z javnim mnenjem (Fefila, 2002: 152,163,170-171)¹⁹.

2.1.9. Objektivnost novic

Profesor novinarstva T. J. Smith je opozoril na probleme sodobnega novinarstva v Ameriki : 'Množična občila so privzela držo objektivnega in nevtralnega kritika, ki kot da se ne nahaja znotraj družbe, temveč nekako zunaj in iznad nje. Množična občila pravzaprav predstavljajo edino ameriško institucijo, ki nikoli v celoti ne podlega surovemu preiskovanju raziskovalnega novinarstva' (v Košir, 1992: 80).

¹⁸ Študija poročanja New York Timesa in Washington Posta je pokazala, da je bilo dnevno kar 70-90 odstotkov političnih prispevkov napisanih iz vnaprej predvidenih virov; tiskovnih konferenc, intervjujev, sporočil za tisk in uradnih zapisnikov (Sigal v Ferfila, Kos, 2002:152). Ključna vira domačih političnih novic sta Washington D.C in New York, prvo je politično središče ZDA, saj je mesto, kjer ima sedež največ zveznih vladnih ustanov, drugo pa je kulturno in medijsko središče. Zato ni presenetljivo, če dogajanje izven omenjenih mest, ni tako pomembno, da bi o njem poročali v nacionalnih poročilih (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:150).

¹⁹ Povprečni Američan sprejema politične informacije iz 2 virov : TV in radia. Za oba medija je značilno, da posredujeta občinstvu nepoglobljene, površinske informacije. Slednje je mogoče dobiti le iz časopisov, kar pa tudi ni pravilo, saj so se mnogi časopisi, v želji za bolj številčno občinstvo, približali svojo obliko sporočanja TV; z vpadljivimi barvami, kratkimi članki, vsakdanjimi nasveti za lažje življenje in zgodbami dramatičnih naslovov. Vseeno pa je TV najpomembnejši vir podatkov za ameriškega prebivalca, saj ima kar 98% gospodinjstev vsaj en TV (povp. 2,2), 2/3 pa tudi kabelsko televizijo (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:140-142).

2.1.10. Ameriški mediji in konstrukcija sovražnika

Ameriški mediji so dovolj močni in prisotni povsod po svetu, da jih lahko imenujemo kar globalni mediji. Vendar ti javnosti ne posredujejo le informacij, ampak predvsem vsiljujejo ameriški način življenja in percepcijo sveta ter promovirajo svojo nacionalno identiteto v mednarodni skupnosti kot nekaj univerzalnega (Balon, 2002:13-14).

Za ameriške medije je značilno domoljubno obarvano predstavljanje novic, odobravanje ameriške politike ter prikazovanje nasprotnikov v slabi luči. Mediji poročajo o stvareh, ki povprečnega Američana zanimajo. »Kombinacija nacionalizma in skoraj izključne opore na vladne vire informacij pomeni, da je pokrivanje mednarodnih novic praviloma usklajeno z uradno ameriško zunanjo politiko. Mediji tako skoraj vedno podpirajo ameriško vlado in vse dobro pripisujejo ameriškim zaveznikom, vse slabo pa uradnim 'sovražnikom'«. Ferfila meni, da v kriznih razmerah opiranje na vladne vire informacij včasih pomeni, da ameriški mediji propagirajo vladna stališča, ki so napačna in zavajajoča (v Ferfila, Kos, 2002:159). Ko je ogrožen nacionalni interes ZDA, mediji raje podprejo vlado kot pa da bi igrali vlogo psa čuvaja²⁰ (Rivenburgh v Balon, 2002:14). V medijih se pogosto favorizira določena stališča in razumevanje mednarodne politike, drugačne interpretacije pa so le redko prisotne²¹.

Najpomembnejši element medijskega prikazovanja ameriške zunanje politike je ocenjevanje drugih držav v primerjavi z ZDA. Informativni mediji se osredotočijo na države, ki imajo poseben ekonomski, geografski ali politični pomen za ZDA. Države pa niso le opisane, pač pa pogosto postavljene v odnos z ZDA; glede na to ali z ZDA sodelujejo ('prijateljske', 'zavezniške' države) ali pa ji nasprotujejo ('sovražne' države oziroma 'groznja'); na kakšni stopnji razvoja so v primerjavi z ZDA ('razvite države' ali 'države v razvoju') (Rivenburgh v Balon, 2002:16). To, kar je podlost v državah sovražnikov, je v Ameriki in njenih prijateljskih državah samo naključno, nepomembno dejstvo (Chomsky, 1997:124). Prikazovanje držav tretjega sveta kot prostora, v katerem prevladuje družbeni nered, počasen razvoj in primitivnost, ima psihološko in družbeno funkcijo. V binarni opoziciji so ZDA namreč

²⁰ Vlogo medijev - nadzorovanje dela vlade in njenih institucij, so v ZDA poimenovali »vloga psa čuvaja« (Kos v Ferfila, Kos, 2002:371).

²¹ Raziskave medijskega poročanja so pokazale, da je v 2855 minut dolgem poročanju o Zalivski vojni od 8. avgusta 1990 do 3. januarja 1991 bilo samo 29 minut namenjenih mnenju opozicije, ki je nasprotovala vojaški akciji, in to navkljub dejstvu, da so raziskave javnega mnenja kazale, da polovica državljanov nasprotuje ameriški intervenciji (Guzzini v Balon, 2002:16).

postavljene v superiorni položaj; ZDA so stabilne, racionalne, razvite in moderne v primerjavi z državami tretjega sveta (Rivenburgh v Balon, 2002:16).

2.2. Zgodovina informativnega poročanja ameriških medijev

Moderna doba novinarstva sega v leta med 1890 in 1970. Za to obdobje je značilna neodvisnost medijev od političnega življenja in ideologije. Prispevki novinarjev so odražali nepristranskost, nevtralnost, objektivnost, neodvisno in pravično držo. Mediji so bili neodvisni od države, političnih strank in interesnih skupin. Njihova primarna naloga je bila podajanje resnice in varovanje javnega interesa. Mediji so resnično delovali kot četrta veja oblasti, ki nadzoruje ostale veje oblasti v imenu tistih, ki tega niso zmogli. Med največje dosežke medijev sodita *Boj za državljanske pravice* (1955-1965) (<http://www.watson.org/~lisa/blackhistory/civilrights-55-65/> 8.1.2005) in *Vietnamska vojna* (1957–1975) (<http://www2.arnes.si/~mbiten2/Jureindex1.htm> 8.1.2005). Pogumni novinarji so bili instrument v boju za enakopravnost temnopoltih Američanov, med Vietnamsko vojno pa so mediji, po začetnem obotavljanju, pretrgali vezi državnega nadzora in kritično raziskali motiv za vojaško posredovanje, kar je povzročilo javno neodobravanje vladne politike. Naj omenim tudi enkratno in izjemno raziskovalno novinarstvo, ki sta ga med leti 1972-1974 (<http://www.watergate.info/> 10.2.2005) prikazala raziskovalna novinarja Washington Posta Bob Woodward in Carl Bernstein, ob razkritju afere *Watergate*. Zaradi njunega odkritja (prisluškovanje republikancev članom demokratske stranke) je bil republikanski predsednik Richard Nixon primoran odstopiti (Carey, 2002:78-83)²².

Obdobje neodvisnosti medijev se je končalo v 1980-tih letih. Spremembo so povzročili številni dejavniki; širjenje kabelske televizije, tehnične spremembe in osebni računalniki, reorganizacija telefonske industrije, de-regulacijski procesi v času Reaganove administracije. Novice so izgubljale na pomenu, prav tako tudi mednarodno poročanje, katerega vir so v veliki večini postale agencije. Razvile so se globalne zabaviščne korporacije, proizvodnja novic pa je postala mehanska in površinska (Carey, 2002:85-86).

²² Chomsky navaja komentatorja A. Lewisa iz New York Timesa, ki pripominja, da mediji niso bili vedno tako neodvisni, samovoljni in predrzni do oblasti, kot so danes, toda v času Vietnamske vojne in afere Watergate so se naučili uveljavljati »moč, da brskajo po našem javnem življenju in razkrivajo to, za kar menijo, da je vredno razkriti«, ne glede na zunanje pritiske in zahteve državne ali zasebne moči (1997:130).

2.3. Ameriško občinstvo

Povprečni 18 – letni Američan, je po podatkih iz leta 1998 videl že 22.000 ur televizijskega programa in na sto tisoče reklamnih sporočil (Larson,1998:335). Pri tem je potrebno poudariti, da je TV samo eden izmed medijev, ki jim je človek izpostavljen. Torej je dejstvo, da živimo v okolju močnega medijskega pritiska. Povprečni Američan, sodeč po zadnjih raziskavah, je okoli 8 ur dnevno izpostavljen tiskanim in elektronskim medijem – doma, na delu in potujoč v avtu. Seštevek vključuje 4 ure gledanja televizije, 3 ure poslušanja radia, pol ure poslušanja snemane glasbe in še pol ure branja časopisa (<http://usinfo.state.gov/usa/infousa/facts/factover/ch12.htm> 22.11.2004). Odrasli Američan torej letno gleda 1500 ur televizijo, 1100 ur posluša radio in 175 ur bere časopise (Denton v Ferfila, Kos, 2002:368).

2.4. Prvi amandma ustave ZDA

»Kongres ne sme sprejeti nobenega zakona, ki bi zadeval ustanovitev verske skupnosti ali prepovedoval njeno svobodno delovanje;ali omejeval svobodo govora, tiska ali pravico do mirnega zbiranja in do pozivanja vlade, da popravi krivice« (Finley, 1999:76).

Za neoviran pretok informacij so svobodo medijev vključili med osnovne človekove pravice, prvih deset določil Ustave ZDA, zapisanih v Listini človekovih pravic iz leta 1791 (<http://usa.usembassy.de/media-freedom.htm> 8.1.2005). Pravica javnosti do vedenja oziroma moč znanja v rokah ljudstva, je ena izmed temeljnih načel ameriške družbe (<http://www.usinfo.pl/aboutusa/government/constitution.htm> 22.11.2004). Glavni namen prvega amandmaja je oblikovanje četrte veje oblasti, ki ščiti medije od državnih in zveznih vlad, je od vlade neodvisna in nadzoruje delovanje ostalih treh vej – izvršne, sodne in zakonodajne (<http://www.holysmoke.org/sdhok/first.htm> 25.10.2004). Kljub pogostemu omenjanju prvega amandmaja, s strani vlade in medijev, pa je zadnja leta ta deležen veliko kritike. John Keane meni, da neodgovorno komuniciranje ogroža demokratičnost družbe, zato je potreben ponoven premislek o prvem amandmaju ustave ZDA (1992:13).

2.5. Ameriški mediji in politika

Ameriška politika in mediji so neločljivo povezani in odvisni drug od drugega, imajo pa tudi skupno lastnost; to je delovanje v prid podpore javnosti. Cilj obeh je torej zadovoljiti ameriško prebivalstvo. Novinarji in vladni uslužbenci potrebujejo drug drugega; novinarji novice, zgodbe in dejstva, ki jih od njih zahteva javnost, politiki pa medije in dobro publiciteto, da ohranjajo visok položaj. Dobri medsebojni odnosi so tako nujnost. Glede na to, da so državni uradniki največkrat vir medijskih informacij, država uravnava na kakšen način mediji poročajo o njenem delu (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002: 135,153-154). Noam Chomsky pravi, da so medijske družbe odvisne od vlade in z njo povezane. Nujno potrebna vladna dovoljenja in koncesije so oblika vladnega nadzora in regulacije. Legalna odvisnost je tako sredstvo discipliniranja medijev, medijska politika pa se pred vladnimi pritiski brani z lobiranjem, gojenjem političnih zvez in previdnostjo v politiki (1997:89).

2.6. Ameriški mediji in demokracija

Demokratski družbeni red v okviru klasične demokratične teorije zahteva razpršenost moči, tako, da nobena socialna skupina ali institucija nima prevlade nad ostalimi. Ustava ZDA loči politično oblast med izvršilno, sodno in zakonodajno vejo in tako ustvarja ravnotežje moči. Pogoj, ki ga določa demokracija je tudi, da če je ljudstvo pooblaščen, da vlada samo sebi, mora le to biti primerno in zadostno obveščeno, poleg tega pa mora imeti tudi možnost sodelovanja v javnih razpravah, volitvah in političnih aktivnostih. *Listina človekovih pravic* (1971) zagotavlja svobodo tiska in omogoča medijem, ki se na ta način izognejo dominantnosti državne oblasti, da kritično vrednotijo delovanje vlade ter spodbujajo odločne razprave o problematiki, ki zadevajo javnost. Takšen je normativni model demokracije, ki pa je bil na področju ZDA v realnosti redko realiziran (Kellner, 1992:2,9). Kellner dodaja, da je demokracija v Združenih državah Amerike trenutno v globoki krizi (1992:3)²³, ki je po avtorjevem mnenju, posledica delovanja medijev, saj ti ne opravljajo več svoje demokratične funkcije, in rezultat prevlade korporativne moči nad močjo vlade (Kellner v Ferfila, Kos, 2002:379). Obdobje globalizacije svetovnega gospodarstva je namreč poseglo tudi na

²³ Mednarodna organizacija Novinarji brez meja je konec oktobra 2001 objavila svetovno lestvico svobode medijev, kjer so poudarili, da je svoboda medijev ogrožena povsod po svetu. ZDA so na lestvici zasedle šele 17. mesto, kar je za državo, ki je po mnenju njenih medijev in oblasti temelj svobode in demokracije, neprijetna novica (<http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1573> 8.8.2004).

področje množičnih medijev, kar je, po mnenju številnih avtorjev, resno ogrozilo temelje ameriške demokracije (Kellner, 1990; McChesney, 1999; Herman in McChesney, 1997; Hoynes, 1994 v Ferfila, Kos, 2002:379). Douglas Kellner (1990:93-94) še dodaja, da je demokratično funkcijo medijev v ameriški družbi težko popolno uresničiti zaradi nasprotja med demokratičnimi načeli medijskega delovanja in kapitalistično prakso delovanja medijev, ki omejuje spekter mnenj in ovira komunikacijo. Za delovanje demokracije je namreč potrebna javna sfera, ki zagotavlja razpravo o vseh pomembnejših, tudi kontroverznih temah; česar pa komercialno - kapitalistično usmerjeni mediji ne zagotavljajo, saj je njihovo primarno načelo dobiček in ne dovolj velik obseg medijskega prostora in časa, namenjenega javnim razpravam²⁴. Najpomembnejše korporacije kapitalističnega sistema so si z veliko koncentracijo bogastva in moči pridobile nadzor nad mediji, državo in njenimi institucijami, kar ogroža demokratičnost družbe. Država je z deregulacijo medijev in zagovarjanjem svobodnega trga (kot primarnega mehanizma zagotavljanja ekonomske rasti) povzročila, da ima korporativni kapital vedno večji vpliv na ekonomsko in tudi politično dogajanje (Kellner, 1990:80)²⁵.

Predpogoj za demokratično odločanje je, da množični mediji priskrbijo čim bolj celovito in raznoliko²⁶ informiranje o posameznih javnih politikah in kandidatih za javne funkcije. Informacije, ki jih sprejema ameriška javnost, pa prihajajo iz majhnega števila virov –

²⁴ S stališča demokratične teorije, naj bi tisti, ki delujejo preko medijev, povprečnega državljana osveščali in predstavljali. Problematičnost, ki se je zaveda B. Page (1996:1-12,107-124), je ideološka pristranskost medijev. Pričakovati je namreč mogoče, da mediji z nenehnim favoriziranjem vrednot in mnenj, javnost zavajajo. Nekateri menijo, da dokler obstaja vsaj en dobro vidni ali slišni vir informacij, si državljani lahko oblikujejo stališče, čeprav mediji v osnovi niso reprezentativni in uravnoteženi. Bistveno je torej, da ima povprečni državljan možnost oblikovanja razumnega stališča, kadar je dobra informacija prisotna vsaj nekje na tržišču idej in informacij.

²⁵ Problematičnost, na katero opozarja Debeljak (1991:59-60) je v tem, da je v kapitalističnih državah, kjer formalno-pravna cenzura medijev sicer ne obstaja in so mediji v službi svobode govora, mnogo težje določiti mehanizme blokade in izpuščanja informacij, ki prevzamejo cenzurne učinke. Bistveni del medijske pristranskosti izhaja iz tihe selekcije pravilno mislečih sodelavcev, praktične prilagoditve uslužbencev tihim zahtevam lastništva, ekonomske organizacije in politične moči korporacij, zlasti pa iz »ponotranjenih« ideoloških predpostavk, ki čez čas postanejo samoumevne resnice. Razlikovanja med stališči v množičnih medijih se dogajajo samo znotraj vnaprej določenega okvira, medtem ko sam okvir ostaja »naravno dan«. Prav v načinih oblikovanja in tehnikah programiranja, s katerimi postane simbolni okvir samoumeven, se skrivajo močni elementi cenzure. Pomembnejše od takih mehkih cenzur molka pa so značilne metode (intonacija, stil, čas ter prostor in obseg poročanja), ki na pritajen način določajo prioriteto listo problemov. Zaradi fokusa ameriških množičnih medijev, ki ga določajo elitni interesi, gre zlahka v pozabo na primer dejstvo, da je Ameriška vlada v preteklosti in sedanjosti podpirala oziroma podpira nedemokratične režime. Če direktno državno cenzuro izpodrine posredna internacionalna, torej korporativna cenzura, svoboda informiranja ni nič bolj uresničena.

²⁶ Medijska raznolikost je lahko prisotna na dveh ravneh; zunanja raznolikost pomeni, da vsi mediji v družbi ponudijo občinstvu pluralnost informacij, da si lahko člani občinstva na podlagi primerjave informacij oblikujejo lastno stališče o določenem vprašanju. Notranja raznolikost pa pomeni, da posamezni medij predstavi kar se da različne informacije (Glutz v Erjavec, 1999: 132).

politično opredeljenih medijskih velikanov, kar onemogoča kvalitetno javno razpravo. Verodostojnost in širina, ne samo političnega, pač pa informiranja na splošno, je tako ogrožena, s tem pa je ogrožena tudi demokracija (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:146).

Ameriška javnost ima, zaradi dobičkonosne naravnosti ameriških medijev, ključno besedo pri izbiri televizijskih in časopisnih vsebin. Manjšina z zahtevnejšimi okusi pa ima na voljo specializirane, njim prilagojene medije. Informacije, podatki, analize, ki niso del »mainstream« poročevalske niše, v Ameriki sicer niso zlahka dostopni, vendar zaradi demokratičnega duha ameriške ustave vendarle obstajajo. Debeljak pravi, da tehtnica ni uravnotežena, saj ima »uradni obraz Amerike« na svoji strani mnogo več kapitala, strokovnjakov in političnega vpliva kot alternativni mediji, ki se soočajo s finančnimi težavami, kar omejuje njihovo razširjenost, ne pa tudi ustvarjalne energije (1991:55). To, da ameriški mediji zadovoljujejo želje njihovih bralcev in poslušalcev je močan demokratični naboj, vendar pa ima narava ameriških medijev negativne posledice za javnost iz treh razlogov (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:149-150) :

- ljudje se ne zanimajo za politične teme in mediji bi morali javnost spodbujati, da je seznanjena z javnimi problematikami in osebnostmi, saj se le na ta način slednje vedejo politično racionalno.
- suverenost javnosti nad mediji ne sovпада z demokratičnim pravilom en človek en glas. Mediji se namreč intenzivneje odzivajo na nezadovoljstvo najglasnejših in najbolj organiziranih. Prav tako se bolj zanimajo za bogatejše sloje prebivalstva, kot pa za povprečnega državljana. Dejstvo je, da je medijsko zastopan le del občinstva, ki je vir medijskega zaslužka.
- oglaševalci in lastniki medijev v prid gospodarskih, političnih in ideoloških interesov selektivno vplivajo na podano vsebino. Ameriška država ima nad mediji manj zakonskega nadzora kot večina držav, saj ameriška ustava zagotavlja svobodo tiska (Greenberg, Page v Ferfila, Kos, 2002:369), kljub temu pa so mediji odvisni od oglaševalcev, ki imajo vpliv na ekonomsko, politično in kulturno realnost – ter najpomembnejše, realnost vsakdanjega življenja (Košir, 1992:79).

2.7. Noam Chomsky : Propagandni model množičnih medijev

Neoliberalni tip množičnih medijev, ki je značilen za Združene države Amerike, Noam Chomsky (1997:71-72) imenuje *propagandni model množičnih medijev* in nadaljuje, da v deželah, kjer so vzvodi oblasti v rokah državne birokracije, kjer obstaja monopolistični nadzor nad mediji skupaj z uradno cenzuro, to seveda pomeni, da so mediji neprikrito in neposredno v službi vladajoče elite. Delovanje propagandnega sistema pa je, kot trdi Chomsky, mnogo težje zaznati v sistemih, kjer so mediji v zasebni lasti in kjer formalne cenzure ni. To še zlasti velja na področjih, kjer mediji aktivno tekmujejo, redno napadajo in razkrivajo korporacijske in državne nezakovitosti, sami sebe pa prikazujejo kot predstavnike svobode govora in interesov celotne skupnosti. Propagandni model Noam Chomsky razume kot *navidezni sijaj demokratičnosti množičnih medijev v ZDA*, saj izhaja iz trditve, da gre za model množičnih medijev, ki utira poti, po katerih denar in moč lahko izbirata novice, primerne za objavo, marginalizirata drugačna mnenja ter vladi in različnim zasebnim interesom omogočata posredovanje sporočila javnosti.

Chomsky v svoji teoriji tudi navaja, da so mediji hierarhično razvrščeni; vrh pa skupaj z vlado in tiskovnimi agencijami določa novice, ki so vredne objave. Vrh pa je tudi vir večine nacionalnih in mednarodnih novic, katerih je deležno ameriško občinstvo. Avtor dodaja, da mediji služijo med seboj tesno povezanim interesom države in korporacijskih oblasti, oboji pa določajo medijsko poročanje v smer, ki je skladna z uveljavljenimi privilegiji in v skladu s tem omejujejo razpravo. Demokracija v ZDA je torej državljana postavila v vlogo opazovalca in sprejemnika, in ne v udeleženca. Namesto pravice informiranja, raziskovanja, razpravljanja in oblikovanja politike ima javnost le pravico ratificiranja že ustvarjenega političnega programa; v nasprotnem primeru se država znajde v krizi demokracije (Chomsky, 1997:76, 142-147).

2.8. Izkoriščanje ameriških medijev v propagandne namene

Izkoriščanje medijev za propagando dominantne ideologije se je začelo konec 19. stoletja, s poslanstvom časnikarjev Williama Randolph Hearsta in Josepha Pulitzerja, ki sta leta 1898 vplivala na ameriško javno mnenje v podporo ameriško-španski vojni za Kubo istega leta. Njuno senzacionalistično časnikarstvo je slovelo po razpolaganju z mešanico resnice in laži, pretiravanjem in igranjem na čustva ljudi ter izogibanju tradiciji zmernosti in

uravnovešenosti, kar je pozitivno vplivalo na časopisno naklado. Hearst in Pulitzer sta pomagala tudi ameriškim politikom, ki so kmalu spoznali, da vplivanje na čustva svojega občinstva lahko prinese podporo za imperialistična osvajanja. Opreti se je treba na občutljivost ljudstva, z namenom zvabiti ga v vojno, ki se jo vodi v imenu najtrdnjših vrednot ameriškega idealizma (Julien, 1974:59-63). Hearst je bil tudi eden prvih, ki so podprli poziv predsednika Theodora Roosevelta, za vstop ZDA v prvo svetovno vojno (Julien, 1974:169). »Postalo je pomembno, da se mobilizirajo čustva in lojalnost, da se državljanom vcepi strah in sovraštvo do nasprotnika, da se ohrani morala kljub pomanjkanju in bedi in da vso energijo in napore državljanji usmerijo k čim večjemu prispevku za svoj narod« (DeFleur, Ball-Rokeach v Jowett, O'Donnell, 1992:172). Pomembna vloga množičnih medijev se je potrdila tudi med drugo svetovno vojno, saj je ameriška vlada izrabila tradicionalno pojmovanje »svobode tiska«. Propagandni koncept vojne, ki »utrjuje pot demokraciji«, je vključeval vsa možna propagandna orodja; tiskano in govorno besedo, radio, propagandne filme, plakate, sredstvo propagande pa so bili tudi pooblaščenec v zavezniških ali nevtralnih državah, katerih naloga je bila razširjati dnevne novice lokalnim medijem (Jowett, O'Donnell, 1992: 166-169).

V času Hladne vojne so ameriški mediji ostro nasprotovali komunističnemu režimu s propagandnimi tehnikami, ki so postajale vse bolj krute in umazane. Sovjetska, kubanska in kitajska revolucija so bile travme zahodne elite, ki so skupaj s spori in obrekovanjem pripomogle, da je nasprotovanje komunizmu postalo glavno načelo zahodne ideologije in politike (Chomsky, 1997:115). Pomembna prelomnica, ki je izpostavila odločilno vlogo medijev pri oblikovanju javnega mnenja, je bila I. Zalivska vojna, leta 1991, saj je postala prva vojna, ki jo je cel svet neposredno spremljal. Še nikoli poprej gledanost novic ni bila tako visoka, koncentracija sporočane snovi tako velika, ameriški narod pa izpostavljen tako močni propagandi in lažem. Kljub vsem dokazom, ki so tem lažem nasprotovali, so mediji in javnost dovolili nadaljevanje teh laži. Moralna in intelektualna slepota sta besedi, s katerimi pojmuje Kellner naravo množičnih medijev v ZDA (1992:235).

Povod za posredovanje ameriške vojske v Iraku je bil spor med Irakom in Kuvajtom, vendar pa zgodovinsko ozadje kompleksne politične situacije ni bil predmet medijske analize. Ameriški mediji so se osredotočili na vojaški konflikt med Irakom in ZDA in ga prikazali kot vojno med dobrim in zlim. Množični mediji, zlasti televizijska postaja CNN, so spor med državama utelesili v eni osebi – Sadamu Huseinu, ki je postal glavni krivec in negativni lik v

scenariju medijske propagande²⁷. Strategija medijev ni bila toliko uničiti sovražnika, kot ga predvsem ponižati in osramotiti v očeh mednarodne javnosti (Salecl,1993:183-184). Dominantni ideološki pristop, ki je prežemal propagando Amerike je temeljil na izjavi, da sovražnik ne spoštuje demokratičnih pravic in svoboščin ter da totalitarni iraški režim skuša uničiti »demokratično« vlado v Kuvajtu (v medijih ni bilo govora o kršenju človekovih pravic kuvajtskih državljanov). Ameriška propagandna nit je tako predstavila vojno kot boj za svobodo, boj med demokracijo in totalitarizmom (Jowett O'Donell, 1992:250-251).

Kellner vidi vzrok za javno podporo politiki ZDA v medijskem in socialnem okolju - ljudje so bili namreč 24-ur dnevno bombardirani z novicami z bojišča, novice so spremljali tudi komentarji strokovnjakov, družin vojakov, vojakov samih ali bivših vojnih ujetnikov. Posledično se je zavest ljudi militarizirala, v okolju pa je zavladal vojaški diskurz (Kellner, 1992:237)²⁸.

Medijsko iskanje 'sovražnika' Amerike se je stopnjevalo po 11.9.2001. Ponovno se je pokazalo, da so mediji sredstvo za promocijo nacionalnih interesov, propaganda pa predhodnica, spremljevalka in nadaljevalka vojaških akcij (Kanduč,2001:8).

3.0. TERORISTIČNI NAPAD 11. SEPTEMBRA 2001

»Vse, kar je obstajalo, kar smo mislili in delali včeraj, spada v preteklost. Američani nikoli več ne bodo, kar so bili.«²⁹

11. septembra 2001 ob 8. 48 zjutraj se je potniško letalo ameriške letalske družbe American Airlines zaletelo v severni stolp Svetovnega trgovinskega centra v New Yorku. Letalo na poti iz Bostona proti Los Angelesu je s polnim tankom po trčenju ostalo v zgradbi in zanetil se je

²⁷ Mediji in Busheva administracija so personalizirali vojaški spor kot rezultat dejanj enega moža –Sadama Huseina. Iraški predsednik je bil tako identificiran s celotnim iraškim narodom in državo (Kellner, 1992:62-67). K uspešnosti ameriške vojne propagande je prispevalo tudi enačenje Iračanov s teroristi (Jowett O'Donell, 1992:259).

²⁸ Kuvajt je bil ob koncu vojne »osvobojen«, na oblast se je vrnila stara nedemokratična vlada, Sadam Husein pa je po koncu vojne nadaljeval s svojo diktaturo iraškemu ljudstvu. Irak je trpel zaradi ekonomskega kolapsa, zdravstvenih problemov, stradanja prebivalstva in vsesplošne nemoči, medtem ko se je ekonomska blokada Iraka nadaljevala. Vojna je bila tako le kratkoročna rešitev za politične probleme predsednika Busha in ekonomsko nazadovanje ZDA. Izpostavila pa je poglobljena problema ameriške družbe: militarizacijo in koncentracijo državne in medijske moči (državni in korporacijski nadzor nad mediji) (Kellner, 1992:402-426).

²⁹ To je izjava Newyorčana, ki ga citira Jurij Gustinčič (2001:25).

velik požar. 15 minut kasneje je v južni stolp dvojčkov treščilo letalo United Airlines, prav tako na poti Boston – Los Angeles. Še 35 minut kasneje, 50 minut po prvem trčenju, je v vojaški kompleks Pentagon v Washington D. C. – ju trčilo še eno letalo družbe American Airlines, letalo na letu iz Virginije v Los Angeles. Ob 10.10 je drugo letalo United Airlines strmoglavilo na polje v Pensilvaniji blizu Pittsburga, zaradi domnevnega upora potnikov, ki so že vedeli za trke prej omenjenih letal (letalo naj bi bilo namenjeno nad Belo hišo ali pa na podeželsko posestvo ameriškega predsednika, v 140 km oddaljeni Camp David, (Pohly in Duran, 2001:7-8).

3.1. Odzivi vlade

"To jutro je bila napadena svoboda", je 11. septembra, kmalu po napadu na WTC in Pentagon povedal George Bush (Štefančič, 2001a:109), kasneje pa dodal, da napad na Ameriko pomeni napad na demokracijo, pluralizem in svobodo (Štefančič, 2001a:119). Predsednik Bush in njegovi so oznanili, da gre za vojno dejanje, da je Amerika v vojni in da je edini možni odgovor vojaška akcija. Busheva administracija, kongres in vsi množični mediji so se takoj združili v napihovanju vojne atmosfere in patriotske retorike. *Politiki*; "Zbombardirajmo jih. Če bodo med žrtvami civilisti, pa naj bodo" (Zell Miller, demokratski kongresnik)... "Naj se jih usmili Bog, kajti mi se jih ne bomo" (John McCain, republikanski senator)... "Vsakogar, ki ima na glavi turban, je treba ustaviti in preveriti" (John Cooksey, republikanski kongresnik)... *in mediji*; "Kongres mora takoj napovedati vojno" (Washington Post)... "Napasti bi morali njihove dežele, pobiti njihove voditelje in jih pokristjaniti" (National Review Online)... "Da bi preprečili prihodnje napade, moramo krivce za torkovo grozodejstvo popolnoma uničiti, pa četudi bi s tem kršili ozemeljsko suverenost držav, ki jih gostijo (National Review)...(Štefančič, 2001a:99)³⁰.

Med mediji in politiki ni bilo več nobene razlike in nobenega nestrinjanja. Vsi so pozivali k vojni, vojaški akciji, maščevanju ter ostrim in brezkompromisnim represalijam. Tudi javnomnenjske raziskave so pokazale, da Američani zahtevajo vojno. Kongres je sprejel resolucijo o uporabi vojaške sile in tako so militarizirali Ameriko, od katere so terjali, da slepo verjame Bushu (Štefančič, 2001a:99-100). Senat je po hitrem postopku sprejel zakon o boju proti terorizmu, ki daje vladnim agencijam pri lovu na teroriste tako rekoč neomejena

³⁰ V časih družbene krize se v medijski in politični sferi pojavi močna težnja po identifikaciji z 'MI', z namenom vzpostavljanja družbenih vezi zaupanja in povezanosti (Sreberny, 2002:232).

pooblastila. Pod pretvezo vojne proti terorizmu so napadli svobodo, sestrelili zasebnost in zrušili državljanske pravice, meni Štefančič (2001a:109)³¹. Tri vodilne ameriške televizijske postaje ABC, CBS in NBC namreč niso podrobneje poročale, kako bo nova protiteroristična zakonodaja omejevala državljanske pravice Američanov (Merljak, 2002:65).

Bush je v govoru pred kongresom dejal, da se je začela svetovna vojna : »To je bitka sveta. To je bitka civilizacije. To je bitka vseh, ki verjamejo v napredek in pluralizem, strpnost in svobodo. Vsako državo bomo povabili, naj se nam pridruži.« (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5de9b047c1515d70e89a1509a7b36ede04source=Delo 15.1.2005). Saj to ni le boj Amerike in ne stoji na kocki le njena svoboda (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=0e27e0dda8eb8ee61b452c6ba9ed231504&source=Sobotna+priloga 15.1.2005). Kot glavni argument za pridružitve k protiteroristični koaliciji so ZDA navedle dejstvo, da terorizem ni samo sovražnik Amerike, pač pa sovražnik skupen celotnemu svetu, saj 11. septembra ni bila napadena samo Amerika, pač pa ves svet (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5de9b047c1515d70e89a1509a7b36ede04&source=Delo 15.1.2005). Ameriška vlada je pred protiterorističnimi ukrepi pospešeno krepila mednarodno koalicijo v imenu vojne proti terorizmu : "Vsaka država v vsaki regiji se mora zdaj odločiti : Ali je na naši strani – ali pa je na strani teroristov" (Bush v Štefančič, 2001b:21). ZDA bodo namreč sleherno državo, ki daje zatočišče teroristom ali jih podpira, obravnavale kot sovražnico (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=0e27e0dda8eb8ee61b452c6ba9ed231504&source=Sobotna+priloga 15.1.2005). Protiteroristično vojno so podprle vse države članice EU, Rusija, Izrael, večina islamskih dežel pa je akciji ameriške vlade nasprotovala (<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Marn-Damjana.pdf> 15.1.05).

³¹26. oktobra 2001 je v ZDA stopil v veljavo nov proti - teroristični zakon poimenovan kar Domoljuben zakon ZDA (USA PATRIOT ACT). Nov zakon, z več kot 270 členi, je omogočil preiskovalcem in zasledovalcem teroristov še večja pooblastila, s čimer je ogrozil ustavno zagotovljene pravice. Zakon je namreč uvedel novo definicijo 'domačega terorizma' in postavil mnoge protestnike v vloge teroristov. Z novim zakonom so ameriške varnostne službe dobile mnogo večja pooblastila pri prisluškovanju telefonskih pogovorov, nadzoru zvočne pošte in elektronske pošte vseh Američanov, hkrati pa tudi možnost izvedbe hišne preiskave ali preiskave delavnega mesta katere koli osebe, brez prisotnosti te osebe ali predhodnega obvestila (http://www.ljudmila.org/globala/novice/index.php?u=31.10.01_cena_nove_ameriske_arnosti_nov_domoljuben_zakon 22.10.04). Zakon je omogočil tudi pridržanje ali izgnanstvo imigrantov, brez sodnega naloga in v imenu nacionalne varnosti ter določil, da bodo imigranti, ki so prišli v ZDA po letu 2000, podvrženi posebni preiskavi. Novost zakona bodo hitri postopki sojenja, posebnih vojaških sodišč ne-ameriškim državljanom, osumljenih terorizma. Oblast bo po novem lahko tudi prisluškovala telefonskim pogovorom med osumljenci in njihovimi zagovorniki (Štefančič, 2001a:110-111).

Takoj po napadu so tajne službe ZDA izdelale prvo sliko osumljencev, nato pa za napad obsodile teroristično mrežo al-Kaida³² z njenim voditeljem na čelu - Osamo bin Ladnom. Saudski milijonar je namreč že nekaj let prej (ob koncu afganistanske vojne leta 1989 (Pohly in Duran, 2001:9) Ameriki napovedal veliko vojno (Areh, 2002:5). Predsednik Bush se je zavezal, da ne bo napadel le mednarodne teroristične organizacije, odgovorne za napad na ZDA, pač pa mednarodni terorizem na sploh in vse države, ki ga podpirajo (Areh, 2002:5): »Naša vojna proti terorizmu se bo začela z al-Kaido, a se ne bo končala, dokler ne bomo odkrili, onemogočili in premagali vseh terorističnih skupin, ki delujejo po svetu« (Economist, 2001:38).

Združene države so zahtevale, da Afganistan brezpogojno preda Osamo bin Ladna in ostale člane teroristične mreže al-Kaida, ki imajo zatočišče na afganistanskih tleh. Vlada ZDA je zahtevala tudi zaščito tujcev, zaprtje vseh oporišč in prosto inšpekcijo le teh. Bush je Talibanom postavil pogoje, za katere je vedel, da jih ne bodo mogli izpolniti. Naslednji korak je bila vojna (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=47b530220552ffe6f7494530914d685a04&source=Delo 15.1.2005). 7. oktobra 2001 so ZDA z najtesnejšim zaveznikom Veliko Britanijo, ob podpori NATO članic napadle Afganistan, kjer naj bi bila središča terorističnega usposabljanja mreže al-Kaida. Vlada pa je poudarjala, da povračilni vojaški ukrepi ameriške vojske, zahodnega sveta in organizacije NATO, niso bili sovražno naperjeni ukrepi proti celotnemu muslimanskemu svetu (6 milijonov muslimanov živi tudi v ZDA) (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:110).

Ameriška vlada je preko medijev skušala vplivati na javno mnenje domače in tuje javnosti ter na ta način skušala opravičiti dejanja v boju proti terorizmu, vojno napoved za njegovo izkoreninjenje in vojaško posredovanje v Afganistanu. Teroriste in države, ki ga podpirajo so želeli prikazati kot edine in glavne krivce za napad ter povzročiti val patriotizma, zaradi katerega je ameriško prebivalstvo večinsko podprlo odločitve svoje vlade, ne glede na kršitev človekovih pravic in svoboščin (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:63-64).

³²Al- Kaida je mednarodna teroristična organizacija, na čelu katere je Osama bin Laden, ki s svojo karizmo in finančnimi sredstvi zagotavlja njeno delovanje. Organ sestavljajo štirje odbori; vojaški, versko-pravni, finančni in medijski odbor (<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Marn-Damjana.pdf> 15.1.2005). Po podatkih Arabske varnostne službe naj bi al-Kaida imela 2830 članov, vendar točno število ni znano. Taktika organizacije so napadi na tarče, ki imajo veliko simbolno vrednost (WTC, ameriške ambasade), za doseganje svojih ciljev pa uporabljajo tudi samomorilske napade (<http://cns.miis.edu/research/wtc01/alqaida.htm> 15.1.2005) Pripadniki al-Kaide naj bi bili dobro izurjeni in visoko motivirani vojaki (Areh, 2002:18-21), ki so ustvarili celice v 50 državah (nekateri med njimi so tajni agentje, ki živijo med lokalno populacijo). Al-Kaida je torej religiozna, fundamentalistična teroristična mreža, katere cilj je izničiti vpliv zahodne ideologije in uveljaviti režim pod islamskimi zakoni, kar je tudi razlog, da je proti ZDA razglasila sveto vojno (<http://cns.miis.edu/research/wtc01/alqaida.htm> 15.1.2005).

Mnenja o upravičenosti vojaške intervencije v Afganistanu ostajajo deljena. ZDA so našle pravno podlago za napad na Afganistan v 51. členu UL ZN, ki vsaki državi članici priznava neodtujljivo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe v primeru oboroženega napada na to državo (<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Marn-Damjana.pdf> 15.1.05). Nasprotniki vojaškega posredovanja v Afganistanu pa menijo, da le-ta ni bil v skladu z mednarodnim pravom in ga je zato moč razumeti kot »državni terorizem«. ZDA z vojaško intervencijo niso ravnale kot »svetovni policist«, pač pa so vzele zakon v svoje roke. Takšna gesta je problematična, saj v krhko mednarodno »ureditev« vnaša negotovost in logiko, da je vse tisto kar počne vojaško in/ali ekonomsko najmočnejši tudi pravilno (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/september/> 12.8.2004).

3.2. Odziv javnosti

Takoj po septembrskih terorističnih napadih so javnomnenjske raziskave (povzeto po CNN, op.av. v Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:72-73) pokazale;

- da je 83 odstotkov Američanov zahtevalo povračilne ukrepe proti Talibanom oziroma Osami bin Ladnu in njegovi teroristični mreži al- Kaidi, ki je postala simbol terorizma. Vojaško akcijo je podprlo kar 88 odstotkov Američanov. Po 11. septembru se je izredno povečalo tudi število vojaških prostovoljcev, kar vsiljuje vprašanje propagande ameriške oblasti, ki jo na državljane prenašajo množični mediji. »Vendar pa se je hkrati s temi težavami usul ogromen plaz medsebojne pomoči, solidarnosti, dobrotelnosti. Samo v mesecu dni so s prostovoljnimi prispevki za žrtve terorističnega napada zbrali skorajda milijardo dolarjev« (Rublek 2001 v Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:73).
- CNN je poročal, da je kar 87 odstotkov Američanov podprlo vojno proti terorizmu in vsaj 80 odstotkov Američanov pokazalo brezpogojno podporo politiki Georga Busha.
- Javnomnenjske raziskave (Agence France-Presse, 2001:10) so zabeležile tudi spremembo med Američani, saj so dogodki po 11. septembru 2001 spremenili svoje razmišljanje in vedenje; večji pomen so pripisali druženju z bližnjimi, 67 odstotkov jih je ob novem letu sklenilo, da bodo manj delali in več uživali.

Že 11. septembra je televizijska mreža ABC predstavila rezultate javnomnenjske raziskave, sodeč po katerih, se je kar 66 odstotkov Američanov bilo pripravljenih odpovedati nekaterim državljskim svoboščinam, če bi to pomenilo večjo varnost (Parenti v Jezernik, 2002:11). V nekaj mesecih po napadu so prebivalci New Yorka 'brez besed' sprejeli nenehen nadzor,

legitimiranje pred vstopom v vsako institucijo in osebne preglede – številne pravice in svoboščine so bile tako zamrznjene³³ (Hladnik Milharčič v Jezernik, 2002:11).

3.3. Posledice terorističnega napada

Po podatkih 12. oktobra 2001 je v terorističnem napadu umrlo več kot 5000 ljudi; 265 potnikov na letalu, 5080 žrtev v WTC, 125 v Pentagonu (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:108), vendar pa je zadnje številke kažejo, da je v terorističnem napadu na ZDA izgubilo življenje 3056 nedolžnih ljudi, od tega 2823 v New Yorku, 189 v napadu na Pentagon in 44 v Pensilvaniji (Slovenske novice, 9.6.2002:3).

Prvi odzivi na finančnih, denarnih in surovinskih trgih so bili pričakovani; psihološki pretresi so razvrednotili dolar, dvignili vrednost nafte in zamajali svetovne borze (Kovač, 2001:29). Materialna škoda je bila velika, saj sta bili samo stolpnici vredni 6,7 milijard dolarjev, obnova prizorišča pa bo ameriško vlado stala 5,3 milijarde dolarjev. Po napadu so ZDA močno poostrele varnostne ukrepe, ki so ameriško gospodarstvo oškodovali še za dodatne 3 milijarde dolarjev. Posledica napada je bil tudi padec vrednosti dolarja, borzni indeks Dow Jones pa se je znižal kar za 14,3 odstotkov (Areh, 2002:13-15). Poslovanje na borzi je bilo ustavljeno za 6 dni, kar je povzročilo za 1.4 bilijone dolarjev škode (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:109). Ameriški kongres je nato sprejel 75 milijard vredne ukrepe za stabilizacijo gospodarstva, finančno podporo ZDA pa sta ponudili tudi EU in Japonska, saj ameriško gospodarstvo predstavlja kar 28 odstotkov svetovnega gospodarstva, kar pomeni, da bi ameriška kriza negativno vplivala na celotno svetovno gospodarstvo (Areh, 2002:114-115).

Posledica 11. septembra je bila podpora kongresa ideji predsednika Busha za vstop v globalno vojno proti terorizmu. V skladu s tem je kongres odobril povišanje stroškov v vojaškem, obveščevalnem in nacionalno varnostnem proračunu. Po nekaj tednih se je pričelo vojaško bombardiranje Afganistana. George Bush je izjavil, da so ZDA vpletene v globalno vojno proti terorizmu, zato bodo vsi, ki je ne podpirajo obravnavani kot njeni nasprotniki. Vlada je

³³ Pod vprašaj je bil postavljen svobodni način življenja in pravica do zasebnosti. »Drugače rečeno, v strahu za varnost sebe in svojih otrok prebivalstvo z ogromno demokratično večino voli za vzpostavitev policijske države, z drugimi besedami diktature« (Gogala v Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:72).

nadela vojni ime *Infinite justice* (*Neskončna pravica*), saj je vojna proti terorizmu po definiciji brezkončna, terorizem pa popolni Bushev sovražnik³⁴ (McChesney, 2002:91-92).

Napada na al-Kaido in talibanski režim v Afganistanu ni podprl arabski in muslimanski svet, vseeno pa je NATO prvič v 52-letni zgodovini sprejel odločitev na podlagi 5. člena ustanovne pogodbe, ki pravi, da napad na eno članico pomeni napad na vseh 19 članic. V prvih mesecih leta 2002 je bil Bush zmagovalec vojne v Afganistanu; odstranil je tamkajšnji režim praktično brez ameriških žrtev, potrdil pa se je tudi v vlogi preudarnega vodje protiteroristične koalicije in demokratičnega sveta (Ferfila v Ferfila, Kos, 2002:110-111). Predsednikova podpora se je po napadu 11. septembra iz 51-tih odstotkov povzpela na 90 odstotkov. Noah Chomsky je zato upravičeno dejal, da je bil ta zločin darilo ameriški desnici (v Štefančič, 2001b:21). Za ekonomsko nazadovanje države tako ni bil več kriv George Bush, pač pa sovražnik, skupen celotnemu svetu – terorizem (Štefančič, 2001a:114).

3.4. Simbolika napada

Atentat na ZDA 11.9.2001 je bil po mnenju nekaterih »najhujše teroristično dejanje v zgodovini človeštva«, več žrtev so namreč terjale samo vojne. Združenim državam Amerike je bil zadan uničujoč udarec – njihov mit je bil ranjen in z njim vrednote ter norme zahodnega sveta (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:72).

Simbolični pomen World Trade Centra je utelešenje ameriškega sna, ameriške poti, ameriškega imperializma, kapitalizma in globalizacije (Štefančič, 2001a:9). Stolpa sta v preteklem desetletju utelešala globalizacijski razcvet ameriškega in svetovnega gospodarstva. V WTC-ju so imele poslovne prostore mnoge znane borzne hiše, nepremičninske agencije, zavarovalnice, internetna in druga podjetja, ki so v času Clintonove vladavine ustvarila največji in najdaljši ekonomski razcvet v ZDA. »Prav mogočni stolpnici WTC sta najbolj simbolizirali bogastvo, razkošje in gospodarsko moč ZDA, ki je prek globalizacijskih procesov pomembno vplivala tudi na gospodarsko rast in dvig povprečne življenjske ravni

³⁴ V zadnjem stoletju se je ZDA razvila v dominantno vojaško in ekonomsko velesilo. Od leta 1945 je več kot 70-krat sodelovala v vojaških konfliktih zunaj njenih meja. Večina teh vojaških akcij je bila posledica odločitev, v katerih ameriška javnost ni sodelovala. V primeru konfliktov v Koreji, Vietnamu, I. svetovni vojni in Zalivski vojni so mediji delovali kot propagandni organ za militarizem in vojno. Leta 2000 je poraba finančnih sredstev za vojaške namene Združenih držav Amerike znašala kar 1/3 svetovne vojaške porabe stroškov. Vojna proti terorizmu je predstavljala popolnega nasprotnika vojaško industrijskemu kompleksu iz dveh razlogov; preprečila je zmanjšanje vojaškega proračuna po koncu Hladne vojne; še več opravičila je celo njegovo povečanje; hkrati pa je vojna proti terorizmu tudi neskončna vojna, v kateri ni moč zmagati (McChesney, 2002:92-94).

prebivalstva v drugih delih sveta« (Kovač, 2001: 28-29). Napad na Pentagon oziroma ameriško obrambno ministrstvo pa lahko razumemo kot napad na ameriški ponos in moč. Marcel Štefančič poda enačbo terorističnega napada enajstega septembra 2001: WTC + Pentagon = vojaško industrijski kompleks (Štefančič, 2001a: 9).

4.0. AMERIŠKI MEDIJI PO 11. SEPTEMBRU 2001

4.1. Pomanjkljivo informiranje javnosti pred 11. septembrom

11.9.2001 je razblinil idejo o nedotakljivosti ZDA, idejo da obsežna vojaška mreža ščiti ZDA pred grožnjami zunaj njenih meja. Od druge svetovne vojne naprej je bila zavest o geografski neranljivosti osrednji del ameriške identitete³⁵, odsotnost vdora tujih sil na ameriška tla pa je idejo o nedotakljivosti ameriških tal še okrepila. Ameriško zavest o neranljivosti ni zamajalo niti upadanje njenega ugleda v mednarodni skupnosti v zadnjih desetletjih. Zažiganje ameriških zastav, vzklikanje proti-ameriških sloganov in demonstracije ob prihodu predsednika na obisk v tujini, niso bile več redkost, kljub temu pa tovrstni dogodki niso zamajali občutka varnosti, ki so ga Američani uživali doma. Ameriški mediji so domači javnosti prikazovali sliko ponorelega sveta zunaj meja ZDA, nevarnost, trpljenje in nepredvidljivost pa pripisovali realnosti drugih držav in družb. Meje ZDA so bile do terorističnega napada 11. septembra meje varne oaze v svetu polnem nevarnosti (Waisbord, 2002:202)³⁶.

O vlogi medijev po 11. septembru so potekale razprave, ki so zajele medije v širšem družbenem kontekstu. Teroristični napad 11. septembra je pokazal na pomanjkljivosti znotraj obveščevalnega sistema, saj naj bi ta zagotavljal varnost ameriških prebivalcev. Poročilo komisije o nacionalni varnosti je v obdobju po Hladni vojni razkrilo več potencialnih groženj ZDA, med njimi tudi možnost terorističnega napada. Mediji so poročilu namenili nezadostno

³⁵ Napad na Pearl Harbor, 7.12.1941, je ostal v kolektivnem spominu kot poslednji trenutek ameriške ranljivosti.

³⁶ Desetletje, ki je sledilo Hladni vojni v 1990-tih, je novinarjem, političnemu razredu in intelektualnemu sloju dovoljevalo mirno spremljanje »realnosti« drugih držav, 11. septembra pa so se ponovno znašli v svetu negotovosti (Carey, 2002:76-77).

pozornost, kar postavlja pod vprašaj kakovost vsebin, ki jih mediji posredujejo ameriški javnosti. Problematika vitalnega pomena za družbeno blagostanje je, kot že večkrat poprej, ostala s strani medijev prezrta. Omenjena tematika bi namreč gledalce utegnila prestrašiti in posledica bi bila nižja stopnja gledanosti, kar bi ogrozilo visoko profitni 'status quo' (Zelizer, Allan, 2002: 10-11).

11. september tako ni bil le neuspeh obveščevalne službe, pač pa tudi medijev³⁷. Problematiki terorizma so mediji namenili pozornost šele na dan terorističnega napada, enajstega septembra 2001. Razlog, zakaj so mediji pozabili na terorizem, kritiki ameriških medijev vidijo tudi v zmanjšanju prostora, namenjenega mednarodnim novicam. Možnost terorističnega napada, kot tudi nesporazumi med arabskimi in zahodnimi državami so bili do 11.9.2001 ameriški javnosti neznani, kar pomeni, da so mediji vzpostavili lažni občutek varnosti ameriške družbe (Wainsbord, 2002:203-204).

4.2. Vloga medijev po 11.9.2001

Teroristični napadi na Washington in New York 11. septembra 2001, so po mnenju M. A. Killmeierja, utrli pot bombardiranju Afganistana, k čemur so pripomogli tudi ameriški mediji, ki so javnost spodbujali k vojni, zagotavljajoč ji, da je to edini pravilni odgovor na teroristične napade enajstega septembra. Medijsko dejavnost v Ameriki po 11. septembru je omenjeni avtor kritično označil s sledečimi besedami: »Močna podpora nadaljnjim nasilnim ukrepom ZDA ima podlago v delovanju ameriških medijev, ki javno mnenje usmerja v maščevanje in vojno«. Po njegovem prepričanju je praksa ameriških medijev po septembrskih dogodkih razkrila hujskaški diskurz, pokorno lojalnost uradnim virom, odsotnost kritičnega spraševanja in preiskovalnih novinarskih prijemov ter onemogočanje opozicijskih in disidentskih stališč. Avtor je še dodal, da je bilo delovanje ameriških medijev slabo prikrit poskus usmerjanja javnega mnenja, da bi le to podprlo vojaške akcije in soglašalo z zmanjšanjem državljskih svoboščin (2001: 2-3).

V času žalovanja so mediji skušali javnost tolažiti, hkrati pa opozoriti na možnost ponovnega terorističnega napada v prihodnosti. Mediji so se pri opravljanju teh dveh funkcij zanašali na

³⁷Mediji, ki so pomemben družbeni dejavnik opredeljevanja potencialnih groženj, javnosti posredujejo ključne informacije, na podlagi katerih slednja oceni katere nevarnosti ji pretijo, določi pa tudi njihov vir. Vladni, industrijski in znanstveni viri so tisti, ki identificirajo potencialne grožnje, o katerih nato mediji poročajo širši javnosti (Sandman, Dunwoody, Eldridge v Wainsbord, 2002:204).

dobro poznano nacionalistično noto, kar je prineslo tolažbo in enotnost v skupnost, ki je bila nedavno žrtev napada (Waisbord, 2002:201). »Preden so ljudje sploh lahko začeli žalovati, razmišljati ali razpravljati o septembrskih dogodkih, so ZDA že izkoristile žalost, strah in jezo za nasilje in vojno« (Killmeier, 2001:3). Pri oblikovanju javnega mnenja so odločilno vlogo igrali prav množični mediji, saj je medijsko poimenovanje vojaške akcije v Afganistanu - vojna proti terorizmu, kot tudi nenehno poročanje in prikazovanje posnetkov s kraja dogajanja, vplivalo na nacionalno zavest in patriotska čustva (Gnezda, Matkovič, Mlakar, 2002:73). Velika občila so proizvedla propagandne obrazce, še preden se je ameriška vlada odločila, da jih uporabi za fasado svojega ravnanja (Močnik, 2001:29). Bela hiša in množični mediji so delovali v smeri napihovanja vojnega ozračja. S tem se strinja tudi Marcel Štefančič, ki pravi: »Med mediji in politiki ni bilo več nobene razlike in nobenega nestrinjanja« (Štefančič, 2001a:100). To trditev najbolje potrди izjava voditelja poročil na CBS Dana Ratherja: »George Bush je predsednik, on odloča in tudi jaz sem samo eden izmed Američanov, ki se bo po njegovem ukazu združil z ostalimi v boju, vedeti moram le kjek« (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-and-censorship.html> 28.10.2004).

Po navedbah Pew Research Center's Internet in American Life Project (2001) je 11 odstotkov ljudi uporabljalo radio kot primarni vir informacij, medtem ko je bila televizija daleč najbolj razširjeni informativni medij. Tiskani mediji so v dnevih po napadu prevzeli tradicionalno vlogo oskrbovalca globljih in bolj izčrpnih poročil. Po enajstem septembru so časopisne mreže pripravile dodatne oziroma posebne izdaje, z več fotografijami kot besedami. Stopnja dramatičnosti izrednih izdaj je bila bistveno večja kot v rednih izdajah; naslovi člankov so bili poudarjeni in večji, vsebina obsežnejša, fotografije pa bolj prevladujoče (Zelizer, Allan, 2002:7). Project for Excellence in Journalism (2002) je organizacija, ki je izvedla analizo štirih časopisov, nočnih TV informativnih oddaj in treh jutranjih TV oddaj. Raziskava je pokazala, da so v prvih tednih po 11.9.2001 mediji razvijali naslednje teme :

1. *Potencialna vojna proti terorizmu*
2. *Teroristični napadi in reševalni napor*
3. *Osebne zgodbe*
4. *Odzivi državljanov, skupnosti in države* (v Volkmer, 2002:240).

Maloštevilnost medijskih virov (kot posledica medijske koncentracije), mit o objektivnosti, napačno razumevanje patriotizma in Busheva etika molčečnosti³⁸ so štirje ključni razlogi, ki so okrnili svoboden pretok informacij in onemogočili novinarjem, da opravljajo svoje delo korektno. Peti dejavnik pa je bila odsotnost glasu opozicije -demokratske stranke (Navasky, 2002: xvi-xvii).

O 11. septembru so ameriški mediji poročali izrazito enostransko - obstajala je le ena zgodba in razlaga terorističnega napada na WTC in Pentagon. Večina strokovnjakov, komentatorjev varnostne problematike, je zanemarila širše politične, socialne in ekonomske vzroke za teroristični napad. Pozornost medijev je bila v večji meri usmerjena na takojšnje povračilne ukrepe, namesto na poglobljeno analizo dogodka. Busheva administracija je kmalu po napadu vzpostavila okvir poročevalske »agende«, ki so ga mediji sprejeli brez obotavljanja. Ko se je pričel »lov na islamske teroriste« so mediji zanemarili kontekstualno razumevanje islama in muslimanov. Dominantni diskurz je zasenčil prisotnost alternativnih razlag konfliktne situacije. Opozicijska oziroma alternativna mnenja so se sicer pojavila znotraj medijske vsebine, vendar največkrat na zadnjih straneh časopisov ali ob koncu televizijskega prispevka. V primerih, ko so se opozicijska oziroma disidentska mnenja pojavila tudi na boljše vidnih delih medija, na naslovnih straneh ali kolumnah, sta največkrat nasprotujoči si naslov ali spremljajoča fotografija zasenčila alternativno sporočilo (Karim, 2002:105).

Ameriški mediji so opredelili žrtve; ti so bili, ne le mrtvi, ranjeni in njihovi bližnji, pač pa kar celotna ameriška nacija in ves civilizirani svet, vključno z njegovimi »najsvetlejšimi« vrednotami, kot so svoboda, pravna država, človekove pravice in demokracija. Ločnica med Dobrim in Zlim je bila vzpostavljena na svetovni ravni, na eni strani torej »moralno inferiorni« (versko fanatični in politično ekstremistični), na drugi strani pa narod, ki pooseblja pravičnost, svobodo, plemenitost. Polarizaciji je sledila obvezna opredelitev za eno ali drugo stran pod načelom - ali si z enim ali pa z drugimi. Po napadu na ZDA je zdrava moralna drža postala podpiranje vojaške agresije proti Afganistanu, saj naj bi napad ogrozil svetovni mir (Kanduč, 2001: 8).

³⁸ Busheva politična etika »ste z nami ali proti nas« se je prenesla tudi na etiko poročanja ameriških medijev. Zavzeti profesionalno novinarsko stališče, zunaj politične večine, je postalo moralno oporečno dejanje.

4.3. Komerzialnost medijev v ozadju

Cynthia Cotts (2001) je v *Village Voice*-u zapisala, da so se 11. septembra 2001 ob 8.48 televizijske mreže in časopisi prenehali obnašati kot tekmovalni stroji in postali orodje demokracije; usmerili so se v iskanje informacij in pomena dogodkov. Novinarji, ki svoje prispevke pripravljajo po ustaljenih tirnicah, so se znašli pred dilemo kako čim bolj hitro in jasno najti informacije ter jih posredovati javnosti (v Zelizer, Allan, 2001:3-4).

Po napadu so bili mediji izredno složni in celo za trenutek pozabili, da je temelj njihovega delovanja boj za gledalce. Prioritete medijskih organizacij so se hipoma prilagodile krizni situaciji. Program oddajanja se je spremenil v nenehno poročanje o tragediji, v ozadje pa so bile potisnjeni motivacijski elementi medijev; komercialni profit, sponzorstvo in lestvice gledanosti. Razlike med lokalnimi, nacionalnimi mrežami ter globalnimi mrežami, so bile zabrisane, saj so si medijske organizacije izmenjavale poročevalski material, video in satelitske posnetke, prav tako so med seboj sodelovali reporterji in uredniki. Reklamnega materiala 11. septembra ni bilo na sporedu, kar je medijskim organizacijam povzročilo več sto milijonov dolarjev škode (Zelizer, Allan, 2002:4-5). V prvih štirih dneh po napadu v New Yorku in Washingtonu so tako glavne televizijske postaje ABC, NBC, CBS in Fox izgubile med 150 in 160 milijonov oglaševalskega prihodka (MM v Pogorelec, 2002:148).

Tudi James W. Carey meni, da so prve ure po terorističnem napadu 11.9.2001 minile ob mirnem in uravnoteženem poročanju televizijskih postaj. 11. septembra so mediji delovali zunaj vzpostavljenega okvirja, osvobojeni pritiska oglaševalcev in kazalcev gledanosti – novice so bile v službi javnosti in ne zaslužka. Mediji so ljudi informirali in pomirili ter omogočili javnosti, da trezno razmišlja o dogodkih tistega dne. A profesionalna drža ni trajala dolgo, saj so se na dnu ekrana pojavili napisi »*America under attack*«, »*America at war*«. Televizijski program je kmalu nenehno ponavljal prizore trka letala v stolpnico WTC-ja, zrušenje obeh stolpnic, ruševine na kraju nesreče, intervjuje z isto ekipo strokovnjakov in komentatorjev, vsakič z novejšimi, še nepreverjenimi informacijami, ki so vzbujale strah občinstva (2002:73-74).

4.4. Poročanje v času tragedije – mit o objektivnosti

V času drame in tragedije, mediji ne poročajo tako objektivno, kot sami trdijo, poleg tega pa se močno opirajo na uradne izjave. Razmere, v katerih se ideal objektivnosti razblini, se vzpostavijo pod naslednjimi pogoji; v času tragedije, nevarnosti in grožnje nacionalni varnosti. 11. september je vseboval vse tri pogoje (Navasky, 2002:xv).

Misel, da kriza razkrije pravo naravo novinarstva, se je po terorističnem napadu 11. septembra izkazala za resnično. Kaj pomeni biti novinar, opravljati delo novinarja in kolikšno odgovornost ima novinar do javnosti znotraj demokratične družbe, so temelji, ki so se popolnoma zamajali po napadu na ZDA; 11. september je namreč pretresel formo dela oziroma vsakodnevno rutino, v kateri je deloval marsikateri ameriški novinar. Ameriški novinarji so bili zaradi napada ranjeni, prav tako kot vsi ostali ameriški državljani, kar je bilo razvidno tudi pri njihovem delu. Travma je bila temeljni dejavnik, ki je določil naravo in kvaliteto poročanja medijev. Novinar se je znašel znotraj družbene krize in jo skušal preboleti, po drugi plati pa je moral o njej tudi poročati³⁹, prav zaradi tega ni presenetljivo, da je bil velik del vsebine poročanja po 11. septembru namenjen prav obravnavi travme. Mediji so objavljali članke o simptomih stresa, za katerega so bili še posebej dovzetni novinarji sami (Kluger 2001, Ricchiardi 2001). Vprašanje je torej : v kolikšni meri je travma zaznamovala vlogo novinarjev oziroma medijev in ali so bili novinarji sposobni v času krize zadovoljiti pričakovanja javnosti oziroma kolektivne skupnosti (v Zelizer, Allan, 2002 :1-3).

4.5. Pritisk vlade na medije

Po terorističnem napadu na Svetovni trgovinski center in Pentagon 11. septembra 2001 je na sestanku z vodstvom televizijskih mrež ABC, CBS, NBC, Fox in CNN svetovalka za nacionalno varnost Candoleeza Rice pozvala navedene informativne medije naj bodo previdni (selektivni) pri objavljanju izjav Osame bin Ladna, vodje al-Kaide, teroristične skupine osumljene za napad. Naslednji dan je tiskovni predstavnik Ari Fleischer naslovil prošnjo tudi na večje časopisne hiše, da ne bi v celoti objavile izjav bin Ladna, ki so se pojavile v medijih

³⁹ Prav zato ni presenetljivo, da je na začetku poročanja o terorističnem napadu na ZDA prišlo do napak, slabih presoj in zmot. CNN je na primer objavil novico z naslovom » Eksplozija v Capitol Hillu«, CBS News je objavila, da je drugo letalo ciljalo na Pentagon, da je avtomobil bomba eksplodiral v poslopju Zunanjega ministrstva, da so dva ugrabitelja letal aretirali, da je Demokratska fronta za osvoboditev Palestine prevzela odgovornost za napad in da so ZDA izvedle napad na Kabul oziroma Afganistan (Zelizer, Allan, 2002:6-7).

(<http://www.fair.org/press-releases/networkpressure.html> 28.10.2004). Po njegovem mnenju so bile besede Osama bin Ladena »propaganda, ki poziva ljudi, naj ubijejo Američane, v najhujšem primeru pa bi lahko bin Laden s svojimi izjavami vzpodbujal svoje somišljenike k novim napadom«. Poudaril je tudi, da je Condoleezza Rice naslovila na medije le prošnjo, saj so »uredniške odločitve stvar medijev« (<http://www.cnn.com/2001/US/10/10/ret.bush.media/index.html> 23.8.2004). Bela hiša je izkazano zaskrbljenost utemeljila z besedami, da obstaja nevarnost, da bi bin Ladena mreža lahko izrabljala medije za pošiljanje kodiranih sporočil, objava sporočil al-Kaide pa naj bi bila sporna tudi vsebinsko. Mediji bi namreč, z objavo celotne izjave, bin Ladnu omogočili prenos njegovega sporočila v javnost (<http://www.fair.org/press-releases/networkpressure.html> 28.10.04). Vladna sporočila so segla dlje od informativnih medijev, celo na področje zabavne industrije; tiskovni predstavnik Ari Fleischer je namreč dejal, da politika ne misli pritiskati na zabavno industrijo, vendar pa predstavniki Bele hiše upajo da bo filmska industrija znala teme, kot so varnost, terorizem, kemično in biološko orožje v medijih, predstaviti na odgovoren način (Ibid v Balon, 2002:15).

Vodstvo televizijskih hiš CNN, CBS, NBC, ABC IN Fox je bilo složno, da je potrebna 'previdnost' pri objavljanju navedenega materiala (<http://cnn.com/2001/COMMUNITY/10/11/kurtz/index.html> 23.8.2004), kar je Rupert Murdoch potrdil z naslednjimi besedami: «Storili bomo, kar je naša patriotska dolžnost» (<http://www.fair.org/press-releases/networkpressure.html> 28.10.04). Na CNN-u pa so po srečanju s svetovalko za nacionalno varnost Condoleezza Rice uradno izjavili, da bodo pri odločanju o tem, kaj objaviti, upoštevali navodila 'primerne avtoritete' (<http://cnn.com/2001/US/10/10/ret.bush.media/index.html> 23.8.2004). Vodja CNN-a Walter Isaacson je dodal, da ne bodo stopili na minsko polje, o katerem je govorila Condoleezza Rice (<http://www.fair.org/press-releases/networkpressure.html> 28.10.2004).

Problematično pri tem je, ne le da si bin Laden ni zaslužil enakovredne obravnave informativnih medijev, pač pa tudi, da je ameriška vlada skušala vplivati na odločitve medijev, kaj bodo objavili in kako. Sporno pa je bilo tudi dejstvo, da Bela hiša javnosti ni posredovala nobenih dokazov o tovrstni nameri bin Ladena mreže oziroma da bo medijska cenzura uspešno preprečila objavo tovrstnih sporočil (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-and-censorship.html> 28.10.2004).

4.6. Islam v ameriških in drugih zahodnih medijih

Dogodki 11. septembra so povzročili veliko zanimanje za muslimanski svet, za način življenja muslimanov in njihovo verovanje (Krajnc, Kanop, 2002:189). Glede na dejstvo, da so teroristični napad 11. septembra 2001 izvedli pripadniki islamske vere, je bilo v zahodnih medijih pri omenjanju muslimanske vere pogosto moč zaslediti negativni prizvok. Medije so preplavile teme kot so islam, fundamentalizem, terorizem in vojna, ki so postale predmet medijskih razprav. Čustva so zameglila objektivnost in oblikovala ton poročanja zahodnih medijev : »Nekritično in nacionalistično novinarstvo ter namerna uporaba proti-islamske terminologije kot propagandnega orodja je povzročila, da je mednarodni terorizem postal sinonim za islam kot religijo«⁴⁰. V mesecih po terorističnem napadu na ZDA so mnogi Muslimani občutili precejšnjo mero sovražnosti. Eden izmed njih je bil tudi Bashy Quraishy, avtor študije o islamu v zahodnih medijih. V uvodu je zapisal: »Teroristični napadi na Ameriko so povzročili smrt veliko nedolžnih ljudi, uničili premoženje v vrednosti več milijard dolarjev, in nenazadnje, dejanje je bilo tudi povod za besede o 'razkolu civilizacij', 'vojni med islamom in zahodom' in 'novem svetovnem redu', temelječem na ameriškem vodstvu« (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/> 11.8.2004). Mediji so poročali o napadih na ljudi arabskega ali azijskega videza, posledično tudi o smrti številnih nedolžnih ljudi, dejanjih vandalizma nad njihovim premoženjem in nasilju nad otroki⁴¹, kar je povzročilo ogorčenje v muslimanskih in arabskih državah.

Tony Blair, Romano Prodi in celo George Bush so v javnosti sicer poudarili, da vojna proti terorizmu ni vojna proti islamu ali muslimanskemu prebivalstvu (Bush je tudi dejal, da je islam religija miru), v isti sapi pa govorili o fundamentalizmu in terorizmu kot glavnemu sovražniku. Laično poznavanje islama prebivalcev zahodnih družb, je krivo, da ti

⁴⁰ Že pred enajstim septembrom so se zahodni mediji nagibali k negativnemu upodabljanju Muslimanov. Podoba islama je tudi po enajstem septembru v medijih ostala izkrivljena in poenostavljena. V zahodnih medijih je namreč težko najti vsebino, ki bi predstavljala islamsko umetnost, kulturo, filozofijo, poezijo ali splošno znanje o islamu. Mediji prav tako nenehno pozabljajo omeniti raznolikost in geografsko razdrobljenost Muslimanov; ti namreč živijo na vseh koncih sveta, v vseh rasnih skupinah. Vse kar imajo skupnega torej je 5 zapovedi. Islam je univerzalna religija in ne nacionalnost, razprostira se po 60 državah in ima približno 1,1 milijarde privrženecv. Muslimani imajo različne 'kulture, način življenja, zgodovino, barvo, etničnost, jezike, mentaliteto, oblačenje, socialni status, vzgojo in izkušnje' (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/> 11.8.2004). 31. julija 2001 je ameriška tiskovna agencija APP objavila zgodbo o negativnem stereotipiziranju arabskih Muslimanov v ameriških mediji; kar se je nadaljevalo kljub protestom v civilni družbi. Jack G. Shaheen, avtor dveh knjig o tej temi, je izjavil da »stereotipi z neprekinjenim ponavljanjem dehumanizirajo ljudi, omejuje pogled in zatemnijo realno sliko. Mediji pa so tisti, ki ustvarijo neustavljivo poplavo enakih sovražnih podob, ki prikazujejo Arabce kot manjvredne ljudi«, dodaja Shaheen (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/> 11.8.2004).

⁴¹ Po nekaterih podatkih se je zaradi načina poročanja ameriških (in nekaterih evropskih) medijev v šestih mesecih po napadu zgodilo 959 napadov na muslimane in njihove objekte ter 7 umorov (Ferkov, 2002:83-84).

fundamentalizem prehitro povežejo z islamom. Neznanje zahodne javnosti o muslimanih in islamski etiki pa je deloma tudi krivda muslimanov samih, piše Karim, saj ti niso svoje ideologije in religije dovolj izčrpno predstavili javnosti. Muslimani dovolijo, da peščica islamskih ekstremistov določa njihovo usodo, saj ti nastopajo v vlogi predstavnikov vseh Muslimanov (2002:106).

Zahodni mediji poudarjajo polarno nasprotje med vzhodom in zahodom, namesto da bi opozorili na raznolikost islamskih dežel in kultur. Glavna kritika zahodnih medijev se torej nanaša na negativno vrednotenje vsega, kar je drugačno od Zahoda, pomanjkanje želje po razumevanju drugačnega in zavračanje odgovornosti – mediji imajo namreč moč prispevati k harmoniji ali destruktiji, vsakršno vrednotenje pa vodi v polarizacijo družbe in padec tolerantnosti pripadnikov zahodnih družb do Muslimanov. Razlog za tovrstno poročanje zahodnih medijev je potrebno iskati v dejstvu, da je Amerika po razpadu Sovjetske zveze potrebovala novega sovražnika in ga našla v fundamentalistih, ki jih je kmalu izenačila z muslimani. K temu so pripomogli tudi prispevki medijev. Mednarodni časopis *Newsweek*, ki je vodilno zgodbo naslovil *Militantni islam*, v kateri je izključil vse ostale vidike vere, je eden izmed primerov medijskega sporočanja javnosti, ki so pripomogli, da je islam v očeh zahodnega občinstva dobil izključno militantno podobo. K negativni podobi islamske religije so pripomogle tudi ponavljajoče se podobe pakistanskih žena s koranom v eni in puško v drugi roki, množice mož, ki čustveno vzdikajo »Alah je velik« in podobne fraze, ponavljajoče predvajanje protiislamskih filmov in dokumentarnih filmov o položaju afganistanskih žena, prisilnih porokah med etničnimi manjšinami in podobno. Takšne podobe so se vtisnile v spomin napačno informiranih in medijsko zavedenih ljudi, posledica pa je bilo sovraštvo do pripadnikov islamske vere (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/11.8.2004>).

4.7. Patriotizem medijev

Pogoj, ki ga novinarska stroka določa pri poročanju, je objektivnost. Dilema pa nastane, ko se novinar znajde v situaciji, kjer stiska in žalost, ter jeza, objektivno poročanje onemogočijo. Z navedeno problematiko so se soočili medijski poročevalci ob odločitvi ali so najprej Američani ali novinarji (Merljak, 2001:4). 11. september je zabrisal mejo med profesionalno pozicijo novinarja in osebnim stališčem ameriškega državljana. Postavljanje vprašanj in izražanje dvoma ob rečenemu je po 11. septembru postalo tvegano dejanje, najbolj varna

pozicija pa tišina ali neopredeljenost. Mediji so postavljanje vprašanj in kritično analiziranje uradnih virov (Busheve administracije) razumeli kot dejanje nezvestobe svoji državi in narodu (Navasky, 2002:xvi). Podpredsednik *Fox News Channela* John Moody je dejal : "Mislim, da je patriotizem v medijih zdaj prisoten. Razpoloženje Amerike se je odražalo v medijih tudi že prej, zagotovo pa se to najbolj dogaja prav sedaj" (v Killmeier, 2001:2).

Zaslepljeni zaradi patriotizma so mediji vso odgovornost za napad prenesli na tuje agresorje in se spraševali 'zakaj nas sovražijo', namesto da bi samokritično raziskali zakaj so ZDA postale tarča terorističnega napada in zakaj država ni uspela zaščititi svojih državljanov. Val patriotizma, ki je preplaval informativne medije, je namesto nepristranskega dokumentiranja dogodkov prevzel vlogo »ameriškega državljana«; novinarji so zanemarili profesionalne vrednote in delovali kot zvesti člani skupnosti – brez zadržkov izražali čustva in patriotsko vzdušje. Delovanje medijev je bilo v nasprotju s temeljnimi postavkami novinarske etike v demokratični družbi, saj so mediji izvedli številne geste, s katerimi so dokazali svojo pripadnost ameriškemu narodu in državi in ne profesionalni etiki. Sporno delovanje medijev ni bilo obravnavano kot problematično (ne glede na dejstvo, da morda ni predstavljalo večinsko stališče novinarjev); po času kritike in javnega neodobravanja so ameriški mediji celo uživali v novo-nastali legitimacijski funkciji – bili so ljubljani. Dajanje glasu arabskim virom ali blaga kritičnost Bushevega vodstva sta namreč vzbudila negotovanje občinstva. Mediji so tako raje ugodili javnemu mnenju kot pa sledili vrednotam demokratičnega informiranja javnosti (Waisbord, 2002: 208-209).

Ameriška javnost pa je pristransko in domoljubno poročanje medijev, ki izključuje vsakršno mnenje opozicije, sprejela brez obotavljanja. Objektivno navajanje dejstev so zamenjale razprave medijev o nacionalni ogroženosti (Waisbord, 2002: 208). Radijski klici in pisma bralcev (od septembra 2001) so odsevala patriotizem javnega mnenja brez zdravega skepticizma, vprašanj in dvomov. Še več, marca 2002 so bralci celo s sledečimi besedami nagovorili pisce, ki so obsodili pomanjkanje medijske kritičnosti: »Dvomiti v Busheve odločitve pri vprašanjih nacionalne varnosti je neumno in izdajalsko dejanje. Ste z nami ali proti nam?« (Bird, 2002:156). *Pew Research Center* je novembra 2001 objavil podatke, da je delež tistih, ki so menili da se ameriški mediji zavzemajo za ameriško državo, narasel iz 43 na 69 odstotkov, delež tistih, ki so menili da mediji ščitijo demokracijo, pa iz 46 na 60 odstotkov (Jurkowitz v Waisbord, 2002:208).

Eden izmed elementov, ki kaže na to, da so se mediji poslužili prepričevalskih prijemov, je bilo nenehno prikazovanje ameriške zastave, predvsem na televiziji. Takoj po septembrskih dogodkih so številne ameriške televizijske združbe v vizualno podobo svojih programov uvedle ameriško zastavo, animirano ali plapolajočo, ki je postala obvezni in stalni del predvajanega programa⁴², kot ozadje ali pa dodatek na oblačilih televizijskih novinarjev in voditeljev, nekateri reporterji pa so celo nosili oblačila v barvah ameriške zastave (Killmeier, 2001:2). Novinarji v vlogi patriotskih državljanov so povzročili veliko razburjenja. Dan Rather je izjavil, da sam nosi ameriško zastavo venomer v srcu, zato nima potrebe, da jo pripne na rokav. Vseeno pa ne ugovarja nikomur, ki je to naredil (Johnson v Zelizer/Allan 2002:11). Dilemo o nošenju zastave je komentiral tudi Matthew Cooper. Po njegovem mnenju ni bilo potrebno, da se tudi novinarji pridružijo takšnemu patriotskemu razpoloženju : «Naša naloga je, da poročamo o tem, kar se je zgodilo in postavljamo vprašanja. Raziskati moramo vojno ozračje, ne pa ga podpirati.....» (v Zelizer/Allan, 2002:11). Medijsko izražanje patriotizma je obsodil tudi Stacey Woefel, direktor lokalne televizijske postaje *KOMU* v mestu Columbia v zvezni državi Missouri in novinarjem prepovedal nositi pripete rdeče-bele-modre trakove, saj naj bi ti izražali pripadnost ZDA, novinarji pa bi morali po njegovem mnenju zagovarjati objektivno stališče. Njegova odločitev je razburila javnost, zgodba pa se je znašla v nacionalnih dnevnikih, kot sta *New York Times* in *Seattle Times*. V znak ogorčenja in nasprotovanja urednikovi odločitvi, rezultatu očitnega pomanjkanja patriotizma, je republikanski politik Matt Bartle z besedami »Če to učite naslednje generacije novinarjev, se sprašujem ali bodo davkoplačevalci to podprli« zagrozil, da bo dal pod drobnogled državna sredstva, ki jih vlada namenja fakulteti za novinarstvo Univerze Missouri, v lasti katere je tudi lokalna televizijska postaja *KOMU*. Fakulteta za novinarstvo se je uradno postavila na stran televizijske postaje *KOMU* - mnenja profesorjev pa so ostala deljena, saj po soglasnem prepričanju senata univerze, »ima vsakdo pravico izražati svoj patriotizem, saj naj bi se univerza od nekdaj zavzemala za svobodo izražanja misli in ohranitev posameznikovih svoboščin, akademske svobode in svobode tiska« (Merljak, 2001:4).

Odgovor na vprašanje, kaj je paraliziralo ameriške medije, je podal Aidan White, operativni vodja Mednarodne zveze novinarjev : «Ideja, da morate v teh dneh biti dober Američan, dober Američan pa je patriot«. White, ki sicer ne vidi nobene kontradikcije med dobrim novinarstvom in patriotizmom, je pojasnil, da je dober novinar dober državljan in patriot, če dobro opravlja svoje delo; če vladi zastavlja resna vprašanja, zahteva ustrezno razpravo in

⁴² Fox News Channel je prikazoval dve zastavici, CNN eno, MSNBC pa kar ozadje v barvah ameriške zastave. NBC je šel celo tako daleč, da je svojemu logotipu dodal zvezdice in črte (Killmeier, 2001:2).

zagotavlja kvalitetno obveščenost javnosti (<http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=33> 26.7.2004).

4.8. Pristransko poročanje ameriških medijev

Po 11. septembru je nacionalna medijska preža Nepristranskost in točnost pri poročanju (Fairnes&Accuracy in Reporting, na spletnih straneh www.fair.org), ki že od leta 1986 predstavlja dokumentirane primere medijske neobjektivnosti in cenzure in si prizadeva za krepitev prvega amandmaja ameriške ustave z zagovarjanjem raznolikosti v medijih in z razgaljanjem tistih pojavov, ki potiskajo na obrobje družbeni interes in drugačna stališča, opozarjala, da so ameriški mediji po septembrskih dogodkih enostransko poročali o terorističnem napadu in morebitnih razlogih zanj (<http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/14/svet/> 11.8.2004). Norman Solomon, avtor, ki redno objavlja poročila o medijskem delovanju, je našel veliko nepravilnosti, ki kažejo na to, da poročanje ameriških medijev ni bilo v skladu z novinarsko etiko. V večini prvih poročil o dogodkih 11. septembra je bilo čutiti veliko bolečino in prizadetost, veliko analitikov in strokovnjakov pa je celo kazalo in izražalo navdušenje nad tem, da bi ZDA uporabila vojaško silo. Bolj kot strokovnjaki in analitiki, pa so bili po mnenju Solomona nevarni poročevalci, ki so pod novinarsko krinko podpirali stališča uradnih virov (v Bojc, 2001: 6).

4.8.1. Samocenzura

Teroristični napadi, kot tudi vladni pritisk na medije, so vzpodbudili val samocenzure. Izjave ameriških novinarjev po enajstem septembru so pokazale, da so bili ti najprej Američani in šele potem novinarji. Med tistimi, ki so s svojim priznanjem o samocenzuri med novinarji, posledici patriotizma, dvignili največ prahu, je bil voditelj na televizijski postaji CBS Dan Rather, ki je v intervjuju za oddajo *Newsnight* na britanski televiziji BBC sredi maja spregovoril o strahu ameriških medijev, da bi Američani morebitna težja oziroma neprijetna vprašanja novinarjev interpretirali kot ne-patriotska, ter izjavil: »Pogovarjamo se o obliki samocenzure, pa če si to priznamo ali ne. V Ameriki nikoli ni bilo vojne, bodisi majhne ali velike, v kateri bi bil dostop do informacij tako omejen, kot je danes. Človek si reče »poznam primerno vprašanje, toda zdaj ni pravi čas, da ga zastavim. Strah pred gorečimi ovraticami novinarjem onemogoča, da bi zastavili najtežja vprašanja. In pri tem moram priznati, da sem med temi novinarji tudi sam«. Rather je nato še pozval novinarske kolege, naj vendarle terjajo

odgovore od Busheve administracije: »Nepatriotsko je, da jim ne pogledamo v oči in vprašamo, česar nočejo povedati - ko rečem oni, mislim na tiste, ki imajo v družbi, kot je naša, na svojih plečih vso odgovornost - tudi za pošiljanje naših sinov in hčera, mož in žena, našega mesa in krvi v smrt oziroma za ukaze, po katerih morajo sami jemati življenja« (<http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/14/svet/> 11.8.2004).

4.8.2. Odsotnost diskusij o legitimnosti vojne med Združenimi državami Amerike in Afganistanom

Najbolj očitna značilnost poročanja ameriških medijev po enajstem septembru 2001 je bila odsotnost diskusij o tem ali je vstop v vojno prava rešitev oziroma kakšen naj bi bil najbolj primeren odziv na teroristični napad. Skoraj v trenutku, ko sta se dvojčka WTC-ja porušila, so bile ZDA vpletene v vojno. Slika, ki so jo slikali mediji je bila sledeča; miroljuben demokratičen narod so napadli zlobni teroristi, ki sovražijo ZDA zaradi njenih svoboščin in razkošnega načina življenja in ZDA mora zato nemudoma najti krivce in jih iztrebiti, nato pa se pripraviti na dolgotrajno vojno proti terorizmu in le tega uničiti (McChesney, 2002:93).

Pozornost vzbujajoča je bila tudi odsotnost medijskega komentarja o obstoju močnega vojaškega in političnega interesa ZDA, ki bi z vojno proti terorizmu pridobile veliko ekonomsko in politično moč. Vprašanja medijev o resničnih interesih ZDA za vojaški poseg v Afganistanu bi javnosti omogočila, da spozna in razume namere svoje vlade in se tako odloči, ali bo le te podprla. Podpora vojni proti terorizmu s strani javnosti je bila tako proizvod vladne manipulacije, tudi zaradi propagandnega tona ameriških medijev (McChesney, 2002:93-94).

4.8.3. Selektivno poročanje ameriških medijev

Vrsta zavajanja, ki so ga ameriški mediji uporabljali pri poročanju, je tudi posredovanje nepopolnih informacij o dogajanju gledalcem, oziroma puščanje v ozadju pomembnih informacij, ki so za jasno razumevanje dogajanja ključne. Poročanje o 11. septembru je vsebovalo veliko odgovorov na vprašanja kaj, kako, kje, kdaj in kdo, mediji pa so pozabili odgovoriti na vprašanje zakaj. Na to vprašanje bi bilo moč lažje odgovoriti, če bi ameriški mediji zadostili pogojem vsestranskega poročanja, katero pa nedvomno vključuje tudi mednarodno politično informiranje (Zelizer, Allan, 2002:11-12).

Mediji so po enajstem septembru 2001 sicer pojasnjevali ozadje terorističnega napada, pa vendar so svoje videnje podrejali interesom elite in selektivno izbirali vsebino poročanja. Veliko je bilo povedanega o Osami bin Ladnu in njegovi teroristični mreži al- Kaida ter o dejstvih vojaškega napada na Afganistan. Kontekstualizacija zunaj interesov elite pa se je v medijih pojavila redko, pa še takrat je ostalo veliko namigovanj in nepojasnjenih zgodb. Alternativni mediji ali mediji zunaj meja ZDA pa so raziskavam v tej smeri več pozornosti (internetna stran www.accuracy.org je takšen primer, saj obravnava povezavo ZDA in njenih zaveznikov v vojni proti terorizmu s terorističnimi organizacijami) (McChesney, 2002:98-99).

Teroristični napad 11.9.2001, ki je povzročil smrt približno 3000 ljudi, je pričal o nezmožnosti ameriške vlade da zaščiti svoje državljane. Vendar so omenjeni temi bila namenjena le redka vprašanja ameriških medijev. Te je zanimalo le dejanje samo in ne vzroki zanj kot tudi ne raziskovanje možnosti, da so dejanja ameriške vlade pripomogla k osovražnosti ZDA po svetu in posledično terorističnim napadom (Karim, 2002:106). Izjema je bil Jim Wooten z *ABC (World News Tonight, 12.9.2001)*, ki se je poglobil v razloge, ki so privedli do pojava protiameriško usmerjenih čustev na Srednjem vzhodu : »Arabci vidijo ZDA kot sokrivca za razmere v Izraelu, izraelskega partnerja, ki neusmiljeno zatira palestinska prizadevanja za ozemlje in neodvisnost. Med najbolj sporne zadeve spadajo izraelski nadzor nad islamskimi svetimi kraji v Jeruzalemu, ameriške vrste, ki so nameščene blizu islamskih svetih krajev v Saudski Arabiji in gospodarske sankcije proti Iraku, zaradi česar so tamkajšnji otroci lačni in brez ustreznih zdravstvenih razmer« (FAIR v Bojc, 2001:7).

Ameriški mediji so poskušali napad na WTC in Pentagon prikazati kot teroristično dogajanje in pri tem izključiti kakršnokoli zgodovinsko ali politično povezanost dogodka z ameriško politiko na Vzhodu. Mediji so Združene države Amerike prikazovali kot žrtev terorizma in niso dopuščali možnosti, da je napad tudi posledica ameriških zunanje-političnih odločitev. To je tudi razlog zakaj po 11. septembru ameriški mediji niso več omenjali dejstva, da je Amerika v preteklosti podpirala politiko Talibanov. *New York Times* je maja 2001 objavil zgodbo o denarni pomoči v vrednosti 43 milijonov dolarjev, ki so jo ZDA namenile Talibanom za uničevanje opija. Po 11. septembru *New York Times* teh informacij, ki bi prispevale k razumevanju konteksta, ni več objavil. »Izpustitev teh informacij jasno kaže, da gre za samocenzuro in namerno prezrte povezave in podpore, ki jo ZDA še zmeraj namenjajo represivnim režimom« (Killmeier, 2001:3)⁴³.

⁴³ Javnosti je v večini ostala neznanka tudi sodelovanje vlade ZDA s afganistanskimi skupinami, vključujoč Talibani, katere je v preteklih dveh desetletjih podpirala (ZDA so podprle mudžahedine v borbi le teh proti Sovjetski zvezi v 1980-tih, nato so ZDA umaknile podporo v 1990 in država se je znašla v socialnem in

McChesney (2002: 95-98) meni, da je bila narava poročanja o vojni proti terorizmu zelo blizu poročanju, ki ga najdemo v avtoritarnih družbah, kjer je svoboda govora omejena. Kritično raziskovanje, vloga in moč vojske v ZDA, vojaška premoč Združenih držav, utemeljenost pravice ZDA, da intervenira v mednarodno okolje in kršitve mednarodnega prava, so vse vprašanja, na katera bi mediji morali iskati odgovore. Noam Chomsky (1991) in Edward Herman (1985) sta avtorja, ki poudarjata, da so 'svobodni' ameriški mediji večkrat 'spregledali' vpletenost ZDA v oskrbovanje in usposabljanje vojske v represivnih režimih (v Karim, 2002:103). Chomsky v svojih delih (11. september, Somrak demokracije, Pirati in vladarji) poudarja kontradiktornost političnega delovanja ZDA v svetu; na eni strani se država uradno razglša za varuha človekovih pravic, podpornico državljskih svoboščin in civilne družbe ter se razglša za vzor demokratične družbe, paradoksalno, pa hkrati v zunanji politiki podpira politične diktature in avtokratske režime, krši človekove pravice pri posredovanju v »drugem« in »tretjem« svetu, pri čemer uveljavlja represijo in militarizem (Lipovec Čebon, 2002:157)⁴⁴. Dvojno moralo avtor vidi v politiki ZDA in dejstvu, da sebe in svojih zaveznic ne podreja istim kriterijem kot držav nasprotnic. Dobro:zlo, pošteno:nedemokratično, miroljubno:militantno so binarne vrednostne norme; Združene države sebe in zaveznice razglšajo pripadnost prvemu, svoje nasprotnice pa drugemu delu vrednostne lestvice. Kriterij razvrščanja med zaveznice in nasprotnice je »podrejenost in usmerjenost moči« oziroma pripravljenost države, da se podreja političnim in ekonomskim interesom ZDA. Chomsky Združenim državam Amerike očita tudi aroganten in nekooperativen odnos do mednarodne skupnosti, ki se kaže v kršitvah mednarodnih sporazumov, katerih podpisnice so tudi same. Primer tovrstne kršitve je tudi v vojaški napad na Afganistan, saj 51. člen Varnostnega sveta prepoveduje uporabo vojaške sile do druge države, razen v primeru, da gre za samozaščito pred oboroženim napadom. Napad na Afganistan Noam Chomsky vidi kot povračilni ukrep in ne samoobrambo (v Lipovec Čebon, 2002:157-158). Kritiki vodenja zunanje politike, ki je dostikrat protislovna in paradoksalna, se ameriška oblast izogne prav s podporo ameriškim medijev. Ti namreč ne predstavijo preteklih odločitev ameriške politike, kaj šele da bi do političnega ravnanja zavzeli kritično stališče. Killmeier navaja : » Dejstvo, da so ameriški novinarji pred državnimi viri hlapčevski in le redko podvomijo v besede državnih

ekonomskem kaosu). Kljub temu pa so mediji vlogo ZDA v Afganistanu naslikali kot pozitivno, rešiteljico za trpeči afganistanski narod. Moralna in pravična pozicija ZDA je postala temelj poročanja medijev, ki je opravičila napad na Afganistan, v okviru legitimne vojne proti terorizmu, katere pobudnica so bile ravno ZDA (Karim, 2002:106).

⁴⁴ Primeri, ki jih Noam Chomsky navaja so naslednji; posredovanje ZDA v Južni Ameriki (Nikaragva, Kolumbija, Argentina), na Bližnjem Vzhodu in v Aziji (palestinsko ozemlje, Irak, Afganistan, Turčija, Indonezija), ter Afriki (Sudan) (Chomsky v Lipovec Čebon, 2002:157).

predstavnikov ali povezujejo preteklo politiko države s sedanjo politično dinamiko, pomeni, da nosijo del krivde za površnost mnogih prispevkov« (2001:3).

4.8.4. Ankete – poskus oblikovanja javnega mnenja

Ameriški mediji so po 11. septembru očitke, da neodločeni javnosti vsiljujejo stališča in moralne razsodbe, zavrnilo rekoč, da javnosti dajejo le tisto, kar sama želi. Za oblikovanje javnega mnenja so uporabili tudi ankete in raziskave javnega mnenja, kar je javnosti prikazalo lažni sijaj demokracije. Način vplivanja na javno mnenje s pomočjo anket je pojasnil M. Killmeier: »Ankete dejansko pokažejo javnosti, kakšno je njeno mnenje, kakšne so njene vrednote in celo psihološka stanja, toda pogosto se jih uporablja za vsiljevanje zelenega izida (v tokratnem primeru vojaških akcij), za onemogočanje drugače mislečih in opozicije, ter za krepitev dominantnih stališč« (2001:2). Avtor je dodal, da ankete izvajajo elitne medijske organizacije, ki izkoriščajo rezultate anket za krepitev enotnosti in militarizma ter zakrivanje drugačnosti mnenj. Ankete tako igrajo pomembno vlogo pri uvajanju kolektivnega »mi«, ki se bori proti nedoločenim »njim«, saj termin »mi« razumemo kot večinsko mnenje (Killmeier, 2001:2). Kot dokaz navedenemu navajam naslednja primera :

- V časopisu *LA Times*, v članku z naslovom *Protest Agenda Makes Antiwar Switch*, ki govori o mirovni demonstraciji 30. septembra v Washingtonu, ki se jih je udeležilo 10.000 ljudi, je bil npr. objavljen tudi podatek, da kar 90% Američanov podpira vojaško maščevanje. Navedba omenjenega podatka je posredno marginalizirala prizadevanja za mir, onemogočila, da bi sporočilo demonstrantov prišlo do izraza, prizadevanju ljudi za mirno reševanje sporov pa odvzela pomen in moč.
- Rezultate anket so ameriški mediji uporabili tudi za prikaz mednarodne podpore ameriški politiki, s strani mednarodne politike in voditeljev drugih držav, nasproti dejstvu, da so mednarodni mediji poročali o povsem drugačnih analizah javnega mnenja. Ena tovrstnih objavljenih anket je sporočala, da bi mehiški predsednik Vincente Fox in britanski premier Tony Blair užila veliko podporo domače javnosti, v primeru da bi državi sodelovali z ZDA pri vojaških akcijah (Killmeier, 2001:2)

4.8.5. Poročanje o mirovni demonstraciji

Mediji so po enajstem septembru vodili »mainstream« poročevalski tok, ki je propagiral in podpiral maščevalno politiko ameriških oblasti, hkrati pa onemogočal svobodno izražanje

mnenj opozicije in disidentov: »Opozicija je odmaknjena na rob tako, da se ji najprej da svobodo govora, nato njene izjave označijo kot negativne, potem pa se jih učinkovito nevtralizira. Na videz se ohranja demokratičnost razpravljanja in predstavljanja, toda hkrati opozicija postane obrobna in neučinkovit delček širšega ameriškega medijskega delovanja«, je pojasnil Matthew A. Killmeier iz univerze v Iowi (2001:3). Velik problem delovanja ameriških medijev je bilo torej onemogočanje opozicije in disidentov, kar kaže na povezavo med mediji, državo in konservativnimi političnimi oblastmi (<http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1602> 8.8.2004).

FAIR je v članku z naslovom *Can The New York Times Count or Quote Peace Activists?* (2.10.2001) opozoril tudi na zavajajoče pisanje časnika *New York Times* o mirovnikih demonstracijah, ki so se po 11. septembru pojavile vsepovsod po ZDA. 29. septembra se je na ulicah Washington D. C. – ja zbralo več tisoč nasprotnikov uporabe vojaške sile oziroma vojne v Afganistanu. *New York Times* je o mirovnikih demonstracijah poročal v članku z naslovom »*Protestniki v Washingtonu pozivajo k miru za teroriste*«. Glede na dejstvo, da je bil namen protestnikov pokazati neodobravanje uporabe vojaške sile, je bil naslov članka »izkrivljena slika protestnih prizadevanj«. Netočno pa je bilo tudi število protestnikov, ki so ga navedli v članku, in sicer nekaj sto. V resnici je bilo po uradnih podatkih policije 7000 demonstrantov. 1. oktobra je *Times* objavil sicer dokaj objektivno in nekoliko daljše poročilo o drugem dnevu mirovnikih demonstracij, vendar pa zraven objavil še zavajajočo fotografijo demonstrantov v ozadju, s komaj vidnimi zastavami v rokah, v ospredju pa nasprotnika protestnega shoda, ki v rokah nosi transparent, z napisom, ki sporoča nekaj povsem drugega: »Osama bin Laden se strahopetnim tovarišem zahvaljuje za podporo«. Napis je, v primerjavi z vsebino fotografije, bolje viden in zasenči sporočilo demonstrantov na sliki (Bojc, 2001:7)⁴⁵.

Drugi primer omalovaževanja mirovnikih prizadevanj pri *New York Timesu*, je bilo poročanje z dne 21.9.2001, o protestih, ki so potekala na več kot 140 univerzitetnih središčih v ZDA. Protestna sporočila so mediji postavili v nasprotje s prevladujočim mnenjem o podpori vojaškim operacijam, in slednje z retoričnimi sredstvi in vrstnim redom pojavljanj favorizirali in označili kot pravilne (Killmeier, 2001:3). Od 11 študentov, ki so jih navedli v prispevku, je

⁴⁵ Urednik *New York Timesa* je v zagovor na kritiko FAIR-a dejal sledeče: »Podatek o nekaj sto protestnikih se je pojavil le v prvi izdaji nedeljskega časopisa. Ko je novinar napisal članek, je bil podatek točen, potem pa se je število demonstrantov povečalo. V naslednjih izdajah smo zapisali, da jih je bilo tisoč. Bilo bi pametneje, če v zgodnejšo izdajo ne bi uvrstili tako majhne ocene, toda novinar ni vedel, koliko ljudi bo še prišlo«. FAIR je trditve urednika po preverjanju spoznal za napačne, saj so pod drobnogled vzeli tretjo (pozno) izdajo in »online«, na kateri tudi po treh dneh niso popravili napake (Bojc, 2001:7).

bil le eden zagovornik mirnega reševanja krize, medtem ko jih je 10 vojno podprlo (Bojc, 2001:7).

4.8.6. Pozivanje k maščevanju

V kritičnih situacijah, zlasti v primerih terorizma, se mediji poslužujejo neosnovanih, netočnih in nepreverjenih informacij, ali pa celo pozivajo k vojaškim protiukrepom, ter na ta način podpihujejo agresivnost in strah. V članku z naslovom *When Journalists Report for Duty*, objavljenem 20.9.2001, je Norman Solomon navedel pristranske izjave novinarjev, ki so se pojavile v ameriških medijih po terorističnih napadih 11. septembra 2001. Zgovoren primer je članek revije *Time* z naslovom *Dogodek, ki vzbuja bes in kliče po maščevanju*, avtorja Lance Morrow-a, ki je zapisal : »Dan ne more živeti v ponižanju in brez zadoščenja. Maščujmo se« (Bojc, 2001:6). Solomon je tudi poudaril, da so po enajstem septembru 2001 na *Fox News Channel* brez zadržkov klicali k povračilnim ukrepom. Seth Ackerman je že avgusta 2001 v poročilu z naslovom 'Najbolj pristransko ime v svetu novic' za FAIR zapisal, da so pri kabelski mreži Fox News Channel, ki je v lasti medijskega mogotca Rupertha Murdocha, pri poročanju izredno nepristranski in slogan »Pošteno in uravnoteženo« ter »Mi poročamo, vi odločite« ni osnovan (Bojc, 2001:6). To trditev dokazuje tudi izjava najbolj znanega Foxovega gostitelja Billa O'Reilly-ja, voditelja oddaje O'Reilly Factor, ki je 17. septembra 2001 dejal, da če afganistanska vlada ne bo izročila Osame bin Ladna ZDA, »bi ZDA morale zravnati afganistansko infrastrukturo z zemljo – med drugim letališče in elektrarne, uničiti zaloge vode in ceste«. In nadaljeval: »To je zelo primitivna dežela, zato jim življenje iz dneva v dan ne bo težko. Navsezadnje je ljudstvo neke države odgovorno za vlado, ki jo imajo. Nemci so bili krivi za Hitlerja, Afganistanci za Talibe. Naša tarča ne bi smeli biti civilisti, toda če se ne uprejo tej kriminalni oblasti, bodo stradali«. »Če se Gadafi ne bo odpovedal oblasti in šel v azil«, je bil mnenja O'Rielly, »bomo zbombardirali vse njegove naftne zaloge in zminirali pristanišče v Tripoliju. Uničili bomo tudi vsa libijska letališča. Pa naj jedo pesek« (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-andcensorship.html> 28.10.2004). V takšnem tonu je nadaljeval tudi naslednje dni. Predlagal je bombardiranje Afganistana na strateški način, zato, da bi se ljudje lahko uprli in Talibe vrgli iz države. Poudaril je, da Afganistanci že tako ali tako stradajo in predlagal, naj ZDA povečajo trpljenje civilistov, da uničijo še tisto skromno infrastrukturo, ki jo imajo in vržejo v zrak vsak kamion, ki ga vidijo, da jim tako res ne bo ostalo nič za pod zob (FAIR v Bojc, 2001:6).

A. M. Rosenthal, nekdanji urednik New York Timesa, je v *Washington Timesu* izjavil, da bi ameriška vlada morala postaviti 72 urni ultimatum naslednjim državam: Sudanu, Afganistanu, Iraku, Libiji, Iranu in Siriji. Če le te ne bi izpolnile zahtev ZDA, bi sledilo bombardiranje. Podobno je bilo mnenje kolumnista *New York Posta*: 'Mesta in dežele, ki hranijo te črve, naredite ravna kot košarkarska igrišča'. Podobne ideje je Norman Solomon zasledil tudi pri uredniku *National Reviewa*, Richu Lowryu, ki je dejal, da je del rešitve v tem, da ZDA zravnajo z zemljo pol Damaska ali Teherana ali kolikor bo že zahtevala operacija (v Bojc, 2001:6).

V članku *Media March to War* (17.9.2001) so pri FAIR izpostavili izjavo Lawrence Eagleburgerja, nekdanjega državnega sekretarja, ki je 11. septembra na CNN – u dejal: »Samo na en način se lahko začnemo spopadati s takšnimi ljudmi. Treba je pobiti nekatere od njih, tudi če niso neposredno vpleteni v napad« (FAIR v Bojc, 2001:6). FAIR je navedel tudi naslednji primer; Tom Brokaw, novinar televizijske postaje NBC, je nepreverjeno informacijo (na dan terorističnega napada), da je odgovornost za napad na ZDA, na televizijski postaji Abu Dhabi, prevzela Demokratična fronta za osvoboditev Palestine, vzel kot preverjeno dejstvo in stopnjeval napetost. Pokazalo se je, da je krivda palestinske skupine neutemeljena, mediji pa niso prenehali z posploševanjem in povezovanjem dogodkov z Arabci in islamom (Bojc, 2001: 6).

4.8.7. Poveličevanje svoje države

Osrednje vprašanje, ki si so ga zastavljali ameriški mediji po 11. septembru je bilo »Zakaj nas sovražijo« (Boston Globe, 16.9.2001 v Volkmer, 2002:238). Ameriški mediji so se po terorističnemu napadu raje posluževali hvalnic in slavospevov svoji državi, kot pa da bi kritično ovrednotili vlogo in ugled Združenih držav v mednarodni skupnosti. »Namesto da bi novinarji raziskali, zakaj v drugih državah niso naklonjeni Američanom, so se zatekali k retorični samohvali,« so bili mnenja pri FAIR-u in navedli citat iz *Washington Posta* (12. 9. 2001), kjer je komentator med drugim napisal, »da sta WTC in Pentagon od nekdanj spodbujala jezo sovražnikov in da je sovražnik vedno tam nekje zunaj«. Američani se po njegovem počasi razjezijo, a ko se, se jih je treba bati. Njihovo pravično jezo pa bi moral v tistem trenutku spremljati tudi ponos. Tarča napadov so bili namreč zaradi svojih vrlin - predvsem zaradi demokracije in lojalnosti državam, kot je Izrael, ki je obrambna črta istih vrednot v svetu, ki je še vedno nevaren (<http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/14/svet/> 11.8.2004). V istem tonu je nadaljeval tudi Charles G. Boyd in v

Washington Postu (12.9.2001) zapisal, da »ameriški narod simbolizira svobodo, moč, strpnost in demokratična načela, posvečena tako svobodni izbiri kot miru. Za tirane, despotske oblasti in zaprte družbe ni alternativne politike, prav tako ne moremo narediti nobene poteze ali izreči besede, ki bi prepričale tiste, ki vztrajajo pri nadaljevanju sovraštva« (Bojc,2001: 7).

Primer ameriške zaverovanosti vase in v svoje pravilno ravnanje je tudi članek z naslovom »*Europe Barks. But Does it Bite?*«, ki so ga tretjega junija 2001 objavili v tedniku *Newsweek*. V njem sta novinarja Stefan Theil in Michael Meyer poskušala bralcem razložiti, zakaj Evropejci protestirajo proti Bushu, ki je med Američani tako priljubljen. Po Jungu sta povzela, da sta George Bush in Amerika projekcija evropske užaloščenosti, ambicij in negotovosti in da vsakič, ko gre Amerika v vojno, ima Evropa krizo identitete (Merljak, 2002:65). Na *Fox News Channel* (Sean Hannity) pa so 13. septembra 2001 objavili: »Se Američani bojijo soočenja z resničnostjo, da znaten delež svetovne populacije, ki sovraži ZDA, sovraži tudi svobodo, sovraži dejstvo, da se borimo za svobodo po vsem svetu, sovraži našo blaginjo, sovraži naš način življenja? Smo se upirali soočenju s tako težko resničnostjo?« (Bojc, 2001:7).

4.8.8. Ogrožena svoboda govora

Alternativni mediji, ki običajno stojijo nasproti množičnim medijem in so kritični glas vladnih politik, pogosto predstavljajo grožnjo vladi. Zato ni presenetljivo, da je bilo mnenje opozicije po 11. septembru predstavljeno kot nedomoljubno in nevredno ameriškega slovesa, demokratičnosti in nacionalnega ponosa. Vladi ZDA je torej uspelo drastično okrniti pomen medijske svobode. Vzrokov za takšno početje medijev, ki ni samo v nasprotju z etiko, ki jo določa novinarska stroka, pač pa tudi z odgovornostjo ameriškega novinarja kot akterja in izvajalca demokratične družbe, je več; od lastništva ameriških medijev, katero je v tesni povezavi z vojaško-industrijskih kompleksom, do kapitalistično usmerjene družbe, v kateri za vodilno silo svojega obstoja mediji dojemajo dobiček, pa vse do ameriške oblasti, za katero težko rečemo, da je vzor demokratične države – s čimer pa ironično sama sebe definira vedno znova, kot poklicana za »širjenje« demokracije in »osvobajanje nesvobodnih« (<http://www.jmk.su.se/global03/project/education/greg2.htm> 24.10.2004).

Novinarji, ki se s prevladujočim miselnim tokom niso strinjali in so javno izrazili svoja stališča, so bili priča dejstvu, da je svoboda govora in poročanja medijev v Ameriki vprašljiva. Določeni novinarji in komentatorji so pokazali pravcato ogorčenje nad vedenjem

nekaterih, sicer redkih, »liberalnih medijev«, ki so kritično označili reakcijo ameriške vlade po napadu na WTC in Pentagon 11. septembra, saj naj bi ti, po mnenju Wesa Vernona, vodili vojno proti predsedniku Bushu (v Zelizer, Allan 2002:14). Phil Brennan je navedel imena novinarjev, ki naj bi kritično ovrednotili Busha in dodal, da je v času vojne, v katerem se ZDA nahaja, potrebno podpirati svojega poveljnika, vsakršno medijsko spodkopavanje zaupanja javnosti v predsednika in tako omejevanje njegovih zmožnosti, da uspešno vodi državo v boju z »pošastniki«, odgovornimi za napad na WTC in Pentagon, pa lahko razumemo kot nezaslišano izdajo Amerike in ameriškega naroda. Brennan je nadaljeval s pozivom javnosti, naj se mu pridružijo in skupaj ustvarijo pritisk na sponzorje in oglaševalce, ki finančno podpirajo omenjene medijske organizacije (v Zelizer, Allan, 2002:14). Kritikam ameriških novinarjev se je pridružil tudi Dan Frisa (v Zelizer, Allan 2002:14) in izjavil, da so levičarski mediji izdajalci, s ciljem spodkopati avtoriteto predsednika Busha v najtežavnejšem času, ki ga preživlja Amerika. Frisa je nadaljeval z imenskim navajanjem novinarjev, ki so po njegovem mnenju še bolj strahopetni kot pa teroristični morilci. Takšno kritično označevanje ameriških medijev oziroma novinarjev je dokaz, da je bilo zavzemanje liberalnih idej, v času po enajsto-septembrskem terorističnem napadu, razumljeno kot nelojalno, izdajalsko vedenje. To potrjuje tudi izjava predsednika CNN-a Walterja Isaacsona, da je podpiranje »napačne strani« javnega mnenja pomenilo, da si se znašel v težavah⁴⁶. Stališče v nasprotju z prevladujočim miselnim tokom se je v množičnih medijih pojavilo le izjemoma, kar je pripomoglo, da je kritičnost postala marginalna (v Zelizer, Allan, 2002:15).

Posledice ogrožanja svobode govora sta občutila novinarja, Tom Gutting iz časopisa *Texas City Sun*, in kolumnist Dan Guthrie iz *Oregon Daily Courier*, ki sta predsednika Busha obtožila strahopetnih dejanj, na dan terorističnega napada, in bila zato odpuščena. Njuno pisanje je sprožilo val ogorčenja med bralci, sledilo pa je opravičilo obeh časopisov (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-and-censorship.html>). William Safire, kolumnist *New York Timesa*, ki je podobno predsedniku Bushu očital, da se je na dan terorističnega napada le skrival (razlog naj bi bila namera teroristov, da izvedejo napad tudi na Belo hišo in predsedniško letalo), je po prepričevanju Bushevih svetovalcev naslednji dan svoje stališče spremenil. Peter Jennings, voditelj TV mreže *ABC*, pa je prejel kar 10.000 protestnih klicev in

⁴⁶ CNN, vodilna informativna mreža ZDA, kot tudi vodilna globalna kabelska in satelitska televizijska mreža, se je po 11. septembru znašla pred dilemo kako poročati; podpreti Bushevo politiko in tako ustreči domači javnosti ali le to kritično predstaviti in zadovoljiti mednarodno občinstvo. Dilemo je mreža CNN rešila na naslednji način; oblikovala je dve viziji vojne proti terorizmu. Vsako zgodbo, ki bi omajala podporo vojni politiki ZDA je bilo potrebno uravnotežiti s trditvijo, da je vojna proti terorizmu 'dobra vojna'. V takšnem ozračju ni presenetljivo, da je večina Američanov vojno podprla, kljub temu, da niso poznali potrebnih informacij o napadeni regiji, vlogi ZDA v svetu in zgodovinskih okoliščin, ki so privedle do konflikta med ZDA in Daljnim Vzhodom (McChesney, 2002:94).

elektronskih sporočil, ker je ameriškemu predsedniku očital, da se ob novici o napadu ni takoj vrnil v Washington (Štefančič,2001b:24). Neprijetne posledice svobodnega izražanja je doživel tudi Bill Maher, ki vodi oddajo *Politically Incorrect* na ABC-ju. 17. 9.2001 je slednji izjavil: »Smo strahopetci, ki upravljamo s križarjenjem izstrelkov 2000 milj stran«. Posledice »držnosti« so bile presenetljive, še posebno če velja Amerika za demokratično državo, ki z demokracijo in svobodo razsvetljuje še druge narode sveta; sponzorja Sears in Federal Express sta oddaji nemudoma odtegnila denarno podporo, trije družabniki ABC-ja so preklicali naslednje oddaje *Politically Incorrect* oziroma Politično nepravilno, predstavnik Bele hiše Ari Fleischer pa je izrekel Billu Maherju opomin z besedami: »Američani morajo paziti kaj govorijo, paziti kaj delajo. V tem trenutku so takšne pripombe povsem neumestne; zmeraj so«. Bill Maher se je moral večkrat javno opravičiti. (Killmeier, 2001: 3). Grožnjo prekinitve financiranja pa je doživel tudi od države financirani *Voice of America*, ki je 21.9.2001, kljub opozorilu Zunanjega ministrstva, objavil poročilo, ki je vsebovalo dele intervjuja s talibanskim voditeljem Mullahom Mohammedom Omarjem (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-and-censorship.html> 28.10.2004).

Poleg televizijske in tiskane besede, pa je cenzura doletela tudi radijske medije. Radijska združba, z več kot 1100 radijskimi postajami po celi Ameriki, je izdala seznam in prepovedala predvajanje 150-tih skladb. Razlog je bil v besedilih pesmi, saj nekatere omenjajo bombardiranje ali uničenje, vseeno pa se je na seznamu znašlo tudi mnogo skladb s povsem miroljubnim besedilom, kot npr. *Imagine* od Johna Lennona (Killmeier 2001:3). Po napadu je filmska industrija ZDA ustavila tudi predvajanje vseh filmov, ki so prikazovali uničenje velemest in napade na Združene države Amerike. Danes večina televizijske in filmske produkcije 11. september izpostavlja kot prelomnico. V zgodbah je čutiti poudarjeni patriotizem in sočasno reševanje konfliktov z arabsko etnično skupino ali pripadniki islama (takšen primer sta nadaljevanki *Emmino življenje* in *L.A.P.D*) (Pogorelec, 2002:146).

Pritisk na medije je izvedel tudi Colin Powell, takratni zunanji minister ZDA, ko je od katarskega emirja Hamada bin Khalife Al Thanija zahteval, da blokira satelitsko TV postajo *Al Jazeera*⁴⁷ (postaja je prva objavila posnetke civilnih žrtev v Afganistanu in izjave Osama bin Ladna, ki daje besedo tudi drugi strani – 'sovražniku ZDA' . Powell je očital Al Jazeera objavo intervjujev z bin Ladnom ter gostovanje komentatorjev, ki so preveč kritični do

⁴⁷ Arabsko govoreči informacijski kanal al-Jazeera je televizijska postaja znotraj arabskega sveta, ki nasprotuje pogledom zahodne civilizacije, veliko popularnost pa je mreža pridobila prav v času vojne v Afganistanu. Ob vsakodnevnem pretoku informacije je neopažena, vendar je moč predvidevati, da bo ob svetovnih krizah odigrala eno ključnih vlog (Volkmer,2002:241-242).

Združenih držav Amerike (<http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-and-censorship.html> 28.10.2004).

4.9. Spremenjena novinarska etika

Nevtralno stališče novinarja, ki meni, da je njegovo delo le poročati o dogodkih in ne zavzemati stališča o dogodkih, je bila še 10. septembra 2001 njegova pravica in celo spoštovana vrlina. Že oktobra 2001 pa je bilo takšno stališče obravnavano kot nedopustna napaka, ki zahteva javno opravičilo in žrtvovanje lastnega dostojanstva. 11. september je zabrisal meje, ki so ločevale osebno stališče ameriškega državljana od profesionalnega stališča novinarja. Za novinarja je nepristransko stališče, zunaj politične skupnosti, postalo nevarno, moralno nesprejemljivo dejanje. Nova, po-enajsto-septembrska miselnost, je spremenila pomen novinarske etike; novinar je postal najprej Američan in šele nato profesionallec (Rosen, 2001: 34-35).

David Westin, predsednik *ABC News* je na obisku Columbia University Graduate School, študentom novinarstva odgovoril na vprašanje »ali misli, da je bil Pentagon, v nasprotju z WTC-jem, legitimna tarča za muslimanske ekstremiste, kar pomeni, da v določenem pogledu napad na Pentagon ne moremo razumeti kot dejanje terorizma. V odgovoru je Vestin pojasnil, da o zadevi nima jasnega stališča, saj je to po njegovem mnenju tudi pravilno stališče. Njegovo delo je namreč poročati o tem kaj dejansko je, in ne kaj bi v resnici moralo biti. Edino v takšni poziciji lahko kot novinar služi ameriškemu narodu (Cyber Alert Extra 2001 v Rosen, 2002:33). Teden za tem je bil Westin prisiljen javno spremeniti svojo izjavo rekoč, da je bilo njegovo mnenje zmotno, saj je bil napad na Pentagon kriminalno dejanje, ki si ne zasluži nikakršnega opravičila. Nato pa se je še opravičil za škodo, ki jo je njegova prvotna izjava povzročila.

Spremenjena etika poročanja je bila vidna tudi v rumenem tisku. Šest mesecev po terorističnem napadu o terorizmu ali vojni proti terorizmu ni bilo več sledu. Tabloidi so se vrnili k svojim nišam poročanja, zapuščina 11. septembra pa je ostala. Določene teme so v medijih, kjer naj bi bilo praktično vse dovoljeno (tabloidi so namreč mediji, ki so v primerjavi z tradicionalnimi mediji, brisali ali celo podirali meje dovoljenega), ostale prepovedane. Ena takšnih je družina predsednika Busha v rumenem tisku. Med decembrom 2000 in sredino avgusta 2001 je *Enquirer* objavil več zgodb o problematičnosti Bushevih hčera, ki sta se bojevali z alkoholizmom. Po 11. septembru negativna publiciteta namenjena Bushevi družini

ni bila več primerna in družina ameriškega predsednika je postala nedotakljiva. Do januarja 2002 sta 'divji' dekleti doživeli popolno transformacijo, našli sami sebe, se poboljšali v šoli ter opravili rehabilitacijo. Vendar pa se pisanje o drugih političnih osebnostih ni ustavilo; Bill in Hillary Clinton sta še vedno polnila vrstice rumenih časopisov (Bird, 2002:156-157).

4.10. Internetni medij po 11.9.2001

V sodobnih družbah sedanjega okolja se pojavljajo novi mediji⁴⁸, ki temeljijo pretežno na računalniških tehnologijah – elektronski mediji (kot sta internet in elektronska pošta), pod njihovim vplivom pa se spreminjajo tudi klasični mediji. Trije poglobitveni pojavi, ki vplivajo na ustvarjanje novega medijskega diskurza so, interaktivnost, virtualnost in obča dostopnost kanalov.

11.9. 2001 je bil prvi dogodek, ki je v tolikšni meri obremenil pomembnejše informativne spletne strani in povzročil tako okrnjeno delovanje internetnih strani. Ljudje so zbirali informacije, da bi lahko razumeli ozadje dnevnih dogajanj; v času nacionalne krize so ljudje iskali informacije na straneh vladnih agencij, Pentagona in FBI, izkazalo pa se je da so bile omenjene strani v veliko manjšo korist kot pa improvizirano ustvarjene strani. Le te so z večjo hitrostjo ponujale najnovejše informacije ali pa celo sezname preživeli, bile so namreč plod kolektivnega zbiranja informacij⁴⁹.

4.10.1. Takoj po napadu

V prvih urah po napadu je bila večina pomembnih internetnih informativnih strani preobremenjenih, kar je onemogočilo njihovo delovanje. Večina spletnih obiskovalcev je preko Interneta skušala zvedeti čim več o dogajanju na ulicah New Yorka, vendar zaradi močnega spletnega prometa ni bila uspešna; *CNN.com*, *ABCNews.com*, *CBS.com*,

⁴⁸ Novi mediji so zamišljeni tako, da se vloge pošiljateljev in prejemnikov sporočil menjajo, kar je v nasprotju z pojmovanjem tradicionalnih medijev. Zaradi enostavnosti vstopa v nove komunikacijske kanale, številčnosti in zapletene dinamike prepletanja, so ti težko pod stalnim nadzorom. Hkrati pa novi mediji prav zaradi zgoraj omenjenih lastnosti omogočajo vsakomur, da sodeluje v procesih komunikacije. Posledica pojava novih medijev je oslabljena meja med javno in zasebno komunikacijo, kar prispeva k demokratizaciji javnosti (Škiljan, 1999: 101-102).

⁴⁹ Začetek množičnega zbiranja spletnih informacij je bil v času vojne na Kosovu, imenovane tudi 'prva internetna vojna'. Med vojno je nastajalo veliko internetnih strani z alternativno vsebino, s podatki iz ozadja dogajanja, izjavami prič in interakcijami obiskovalcev spleta (Taylor, Hall v Allan, 2002:119).

FoxNews.com in *MSNBC.com* so bile med najbolj obiskanimi spletnimi stranmi, velik obisk pa so beležile tudi strani newyorške policije in gasilcev. Mike Wendland, kolumnist *Detroit Free Press* (2001) je izjavil, da v urah, ki so sledile terorističnemu napadu na WTC in Pentagon, v času ko je ameriška javnost potrebovala informacije kot še nikoli poprej, Internet ni izpolnil pričakovanj. Drugače pa menijo zagovorniki Interneta. Ob številnih poškodbah telefonskih linij je Internet mnogim ljudem omogočil, da so navezali stik s svojimi bližnjimi, prijatelji in znanci po vsej državi. Svoje spletne strani so izkoristile tudi številne organizacije, da bi z njimi pomagale skupnosti; med njimi Rdeči križ, ki je na svoji internetni strani zbiral prijave za darovanje krvi, za pomoč žrtvam napada (v Allan, 2002:119-121).

V želji zagotoviti lažjo dostopnost, so se mnogi odmevnejši informacijski mediji odzvali z reorganizacijo spletnih strani in odstranili intenzivno grafiko (*CNN.com*, *ABCNews.com*) ter oglasni material (*USAToday.com*, *WashingtonPost.com*). Naj omenim tudi to, da je oglaševalska vsebina ostala na več internetnih straneh, kljub temu da je to upočasnilo odpiranje teh strani, kar dokazuje marketinško naravnost ameriških medijev tudi v času nacionalne tragedije (za primerjavo naj navedem podatek, da televizijske postaje svojega informativnega programa niso prekinjale zaradi oglasnega materiala 11.9. in še velik del 12.9.2001) (Allan, 2002:125).

4.10.2. Obiskanost spleta

Najbolj točne informacije o dogodku so se pojavile na radiu in televiziji (*Google.com* v Langfield v Allan, 2002:124). Kljub temu pa so uporabniki Interneta večino informacij o tragediji prejeli preko TV sprejemnika, kar potrди dejstvo, da je bil Internet dopolnilni medij televiziji, nedvomno primarnemu viru informacij (Allan, 2002:124). Ljudje iz celega sveta so obiskali ameriške internetne strani pri iskanju informacij, v veliko večjem številu kot navadno pa so tudi Američani iskali informacije na mednarodnih informativnih straneh⁵⁰. Dnevno število uporabnikov Interneta je tudi po napadu na ZDA 11. septembra ostalo večje kot pred

⁵⁰ *MSNBC.com* je na dan napada zabeležil kar 400.000 spletnih obiskovalcev istočasno, *CNN.com* pa kar 9 milijonov obiskov v eni uri. 11.9.2001 je število obiskovalcev spletne strani naraslo iz 14 (povprečno dnevno število) na 162 milijonov (Outing v Allan, 2002:123). Uporabniki Interneta so navedli, da jih je kar 43 odstotkov imelo težave pri dostopu na zelene strani, 58 odstotkov spletnih obiskovalcev, ki je aktivno zbiralo informacije, pa je obiskalo več spletnih strani (Pew Internet and American Life Project v Allan, 2002:123). Študija, ki jo je izvedla Jupiter Media Metrix je pokazala, da je meseca septembra več kot 50 milijonov uporabnikov Interneta obiskalo informativne spletne strani; to je več kot polovica vseh, ki so tega meseca obiskali svetovni splet. Najbolj pogosto obiskana stran je bila *CNN.com*, sledil ji je *MSNBC.com*, izmed časopisnih strani je bila na prvem mestu domača stran *New York Times-a*, na drugem mestu pa stran *Washington Post-a* (Hu v Allan, 2002:135).

napadom in Andy Reinhardt (2001) je dejal, da bo ob koncu šoka, raznolikost stališč na spletu odigrala ključno vlogo v nacionalni, potencialno tudi mednarodni konverzaciji (v Allan, 2002:137).

4.10.3. Interaktivnost

Ena izmed posebnosti spletnega informiranja je možnost interakcije med uporabniki spleta. 11. septembra in tudi kasneje so ljudje delili med seboj boleče izkušnje, iskali pogrešane ali pa s pomočjo medmrežja sporočali ljubljencem, da so živi. Uporabniki Interneta so ustvarili internetno skupnost in tako občutili varnost ter medsebojno povezanost. Tovrstna oblika komunikacije je bila neke vrste terapija, saj so ljudje čutili, da niso sami, da so razumljeni in povezani s skupnim izkustvom⁵¹. Pomembno vlogo oskrbovalcev informacij so zavzele tudi alternativne strani, plod kolektivnega zbiranja informacij (kot na primer *Slashdot.com*); omenjene strani so bile vir točnih in jasnih informacij za več milijonov ljudi, ki so jih sporne TV reportaže prestrašile (Katz v Allan, 2002:126), bralcem pa so poleg hitro zbranih informacij, ponujale tudi informacije iz ozadja, razprave, izpovedi očividcev dogodka, fotografije, kar je pripomoglo k sveži perspektivi prikazovanja krize. 11. september je namreč zamenjal tradicionalne definicije novice in kdo vse je kvalificiran za novinarja. Vsak, ki je imel kamero in je z njo v ključnem trenutku ujel želeni posnetek v svoj objektiv, hkrati pa imel dostop do Interneta, je hipoma postal novinar (Allan, 2002:127-128).

4.10.4. Kritika spletnega medija

Najpogostejša kritika spletnega novinarstva se je nanašala na količino propagande in dezinformacij, ki so krožile po Internetu, po septembrskem terorističnem napadu. Internet je bil deležen številnih kritik zaradi množičnega pojava govoric, namigovanj in nepreverjenih informacij. Apokaliptična namigovanja in iskanje nenavadnih, neracionalnih, mističnih razlag ter vzrokov za teroristični napad, je mnoge ljudi potolažilo, saj je vsakršna razlaga vrnila določeno stopnjo nadzora v svet, ki ga ni bilo več moč kontrolirati (Allan, 2002:133-134).

⁵¹V prvih 48 urah je 13 odstotkov uporabnikov spleta sodelovalo v spletnem forumu; z branjem ali komentiranjem, sodelovanjem v klepetalnicah,...itd, v primerjavi s povprečnim dnevom, ko samo 1 odstotek Američanov, uporabnikov Interneta, sodeluje v spletnih klepetalnicah (Pew Internet and American Life Project v Allan, 2002:129).

4.10.5. Alternativnost spletnega medija

Po 11. septembru, v času patriotske histerije, so se najprej na internetnih straneh pojavila mnenja opozicije in mirovnega aktivizma. To so bila stališča, ki so nasprotovala odgovoru na teroristični napad z uporabo vojaške sile. Internet se je tako uprl enostranskemu prikazovanju realnosti, realnosti zahodnih množičnih medijev in postal neke vrste revolucionarni medij.

Alternativna mnenja in glasovi so se pojavili na številnih spletnih straneh, vendar jim zahodni mediji niso namenili dovolj pozornosti. Howard Kurtz, iz *Washington Post-a*, je izjavil, da so informativne internetne strani zgodbo o 11. septembru ovile z raznovrstnimi reportažami, analizami, komentarji in tako bralcem omogočile svobodno oblikovanje stališč (v Allan, 2002:134). Jon Katz (2001) je dejal, da je bil Internet kot informacijski medij najbolj svoboden in raznolik, saj je ponudil bolj točno informiranje in poglobljene diskusije, kot pa jih navadno tradicionalni mediji. O fobiji 'mainstream' medijev, ki so razpredali o nevarnostih in neodgovornosti medmrežja, pa je dodal, da je v tednih, ki so sledili 11.9. postalo jasno, da je Internet najresnejši medij, edini, ki je v posredovanje informacij bralcem, vključil tudi alternativna mnenja (v Allan, 2002:134).

4.10.6. Ogrožena svoboda govora

Nekateri lastniki spletnih strani z alternativno vsebino so doživeli tudi grožnje, saj vsebina njihove strani ni bila sprejemljiva za nekatere vladne organizacije (kot npr. FBI)⁵². Namen izvajanja pritiska na lastnike spletnih strani z alternativno vsebino je bil onemogočiti svobodno izražanje glasov opozicije. Nekateri so pritisku podlegli ter izvedli samocenzuro, drugi pa so se uprli in se pri tem sklicevali na svobodo govora in izražanja. Kljub temu, pa je bilo tudi na Internetu, v času po terorističnem napadu, mogoče zaslediti redukcijo alternativne vsebine, povezane z terorističnim napadom na WTC in Pentagon. Lastniki so se namreč bali, da jih bo vlada zaradi zavzetega stališča obravnavala kot pro-teroristično in/ali anti-ameriško usmerjene (Allan, 2002:136).

⁵² Vlade po vsem svetu razmišljajo, da bi razširile svoj nadzor na vsebino, ki se pojavlja na svetovnem spletu, hkrati pa iz državnih uradnih strani umikajo informacije, ki bi v kakršni koli meri lahko koristile terorističnim organizacijam. Tovrstna cenzura je v ZDA povzročila veliko nezadovoljstva in nekateri mediji so se odzvali z uradno izjavo rekoč, da takšno stališče vlade ogroža ameriško demokracijo in preprečuje državljanom dostop do informacij, ki jih potrebujejo (Kriz v Allan, 2002:137).

4.11. Tabloidni mediji po 11.9.2001

Teroristični napad na Dvojčka New Yorka in Pentagon ter smrt več tisoč ljudi sta za trenutek zamajala temelje obstoja rumenega tiska, dogodek pa je hkrati ponudil tudi priložnost, da so novinarji ameriških tabloidov kritično ocenili svoje delo in poslanstvo, saj je bilo poročanje rumenega tiska v tragičnih trenutkih videti popolnoma nepomembno in nevredno novinarskega poklica.

Danes so v ZDA množični mediji podrejeni zahtevam trga, v kulturi, ki z večjim zanimanjem spremlja novice iz osebnega življenja, kot pa novice s področja ekonomije, politike in mednarodnega okolja (Bird 2000 v Bird, 2002:143). Šest pomembnejši tabloidov v ZDA; *National Enquirer*, *Globe*, *Star*, *National Examiner*, *Sun* in *Weekly World News*, je v lasti iste medijske organizacije *American Media Inc.*, vendar pa vsak tabloid teži k oblikovanju lastne poročevalske niše. Skupno vsem pa je, da v vsebino poročanja ne vključujejo mednarodnih, političnih in ekonomskih novic; novic torej, ki jih ne moremo razumeti kot osebne. Nekoč so bile osebne in politične teme tako daleč vsaka sebi, da sta bila *New York Times* in *Enquirer* pripadnika različnih medijskih svetov. Danes pa temu ni več tako. Urednik revije *Globe* je izjavil, da je Washington postal kot Hoollywod, ljudje pa željni novic iz življenja politične elite (prvi na seznamu najbolj obleganih s strani rumenega tiska je Bill Clinton) (Bird, 2002:142-143), kar je razlog, da 'resni' mediji sedaj prepuščajo svoj prostor tudi novicam iz sveta slavnih in bogatih⁵³. Zanimivo je, da množični mediji, kljub kritikam namenjenim tabloidnim medijem, dostikrat sledijo zgodbam, ki so jih prvi objavili tabloidni mediji. Po poročanju *Economista* (2001) so tedenski tabloidi v letu 2001 odkrili več političnih spodrsrljajev kot pa 'resni' mediji (Bird, 2002:143).

Zgodbe o 11. septembru in vojni proti terorizmu, so preplavile tudi ameriške tabloide. Tony Frost meni, da če bi množični mediji bolje opravili svojo nalogo, bi bila javnost bolje obveščena in bi tako poznala okoliščine, ki so privedle do terorističnega napada 11. septembra (javnost pred napadom namreč ni vedela kdo je Osama bin Laden ali teroristična mreža al-Kaida,..) (Bird, 2002:143). Vsebina tabloidnih medijev je zajela:

⁵³ Ljudje so bolj skeptični do novic, ki jih objavi rumeni tisk kot pa na primer ugledni *New York Times* (Kaufman, Stasson, Hart v Bird, 2002:152). Kljub temu, da je večina uporabljenih virov enaka, je pomembna razlika med resnimi mediji in tabloidi ta, da se tabloidi posvečajo tudi virom, katerih kredibilnost resni mediji ne bi priznali (Bird 1992 v Bird, 2002:150). Tabloidi pa se ukvarjajo tudi z vprašanji, katerim se novinarji višje kvalitete skušajo izogniti pri pisanju, vseeno pa se o njih pogovarjajo med kosilom (*Economist* v Bird, 2002:150).

- *zgodbe upanja in herojev* ; poročanje o herojih in njihovih dejanjih: gasilcih, duhovnikih, reševalcih in navadnih ljudeh, ki so se pridružili uradnim reševalcem v procesu reševanja žrtev napada. Zgodbe o protestnikih, ki so napadli ugrabitelje letala in preprečili da bi le to povzročilo nadaljnje človeške žrtve. Na primer zgodba o Todu Beamer-ju, enem izmed potnikov ugrabljenega letala, ki se je nato zrušilo na polju v Pensilvaniji, so vzbudile velikansko zanimanje javnosti in povzročile velik prodajni uspeh tabloidov.
- *zgodbe o teroristični zaroti*; v tednih po napadu so časopisi rumenega tiska razpravljali tudi o možnem razvoju dogodkov, ki bodo sledili; o tem ali bo Osama bin Laden skušal izvesti atentat na predsednika Busha, pa vse do ugotavljanja vzrokov bin Ladnovega sovraštva do Amerike.
- *zgodbe o antraksu*; tabloidi so razpredali tudi zgodbo o napadih z antraksom in ob vsem tem razvili veliko možnih scenarijev in storilcev - nekatere celo povezali z al-Kaido in Irakom (Bird, 2002:152).

Razlika med taboidi in 'mainstream' mediji po enajstem septembru je bila skoraj zabrisana, saj so oboji uporabljali skoraj identične vire in citate. Reakcija obeh medijev je bila obarvana s pretiranim patriotizmom in pisanjem zgodb polnih inspiracij in tragičnosti, namesto da bi se ti poglobili v geopolitično situacijo, ki je teroristični napad vzpodbudila. Vprašanje, ki so si ga zastavljali mediji je bilo, kaj je motiviralo te na videz vsakdanje ljudi za tako pošastno dejanje. Po nekaj tednih so tabloidi začeli kazati postopno razhajanje od 'resnih' medijev (Bird, 2002:148). Oba medija sta se ponovno pričela vračati k svojim poročevalskim nišam. Tabloidi so pozornost ponovno usmerili na življenja slavnih, kljub temu pa so osrednja tematika ostale spremembe, ki jih je tragični dogodek vzpodbudil. Ljudje so poročali, da so se zblížali s svojimi sorodniki, jim povedali, da jih imajo radi, več kot polovica pa jih je izjavila, da so začutili večji smisel svojega obstoja (Mitchell v Bird, 2002:149).

4.12. Poročanje ameriških medijev o napadih z antraksom

Zgodbe o napadih z antraksom so polnile medijski prostor med oktobrom in novembrom 2001, potem ko so našli pisma prežeta s strupom imenovanim antraks. Ta so bila naslovljena na medijske hiše in nekatere pripadnike kongresa⁵⁴. Medijsko poročanje ovito v negotovost je

⁵⁴ 2. oktobra so na Floridi v bolnišnico pripeljali Roberta Stevensa, 63-letnega foto-urednika tabloida The Sun. Floridski Zdravstveni urad in Klinični center JFK sta sklicala tiskovno konferenco in potrdila, da gre za primer

razkrilo presenetljivo dejstvo, da so strokovnjaki spoznavali dejstva o antraksu šele ob razvoju dogodkov. Na znanost je padla senca dvoma, katere niso mogli prikriti niti ameriški mediji. 11. 9.2001 je pokazal na neuspeh obveščevalne službe ZDA, teroristični napadi z biološkim strupom antraksom pa na neuspeh znanosti. V eni največjih zdravstvenih kriz zadnjega časa so mediji, kljub strahu, skušali ameriško javnost kar najbolje informirati; kako so žrtve prišle v stik z antraksom, kateri so priporočljivi previdnostni ukrepi, kakšna zdravila so na voljo ob primeru okužbe. Vendar je bilo kmalu jasno, da niti vladni strokovnjaki niti strokovnjaki s področja biološkega terorizma niso poznali prepričljive teorije, kako se okužba z antraksom širi, kaj je potrebno storiti v primeru okužbe ter kolikšna količina strupa povzroči obolenje (Weisbord, 2002:211). Zgodba o napadih z antraksom se je kmalu prelevila v zgodbo o nepripravljenosti ZDA na napade teroristov z biološkim orožjem ter o pomanjkljivem strokovnem znanju medicinskih in vladnih strokovnjakov (Miller, Engelberg, Broad v Weisbord, 2002:211).

Mediji so takoj pričeli slikati državo, ki je, še ne opomogla od tragičnih dogodkov 11. septembra 2001, ponovno soočena z virom ogrožanja. Nevarnost je tokrat predstavljal biološki terorizem, prav tako deležen medijske pozornosti šele ob konkretnem napadu tovrstne oblike, tarča teroristov pa so bili mediji sami. Medijska panika je potrdila dejstvo, da so mediji bolj uspešni v spodbujanju paničnega vzdušja, kot pa zmanjševanju anksioznosti ameriške javnosti. Med 1.10.2001 in 9.1.2002 so mediji objavili kar 12455 zgodb, katerih glavni akter je bil antraks (Freimuth v Weisbord, 2002:210)⁵⁵.

Predsednik Bush je napade z antraksom označil kot 'drugi val terorizma' in nakazal smer iskanja krivcev za napade in smer medijske pozornosti. Poročanje medijev o napadih z antraksom je še enkrat potrdilo močno odvisnost medijev od uradnih virov, pri poročanju o

okuženosti z antraksom in obenem poudarila, da gre za izoliran primer. Ponoči je Stevens umrl. 7. oktobra je Center za kontrolo in preprečevanje bolezni oznanil, da so našli sledove antraksa na Stevensovi tipkovnici, hkrati pa tudi pri nekem uslužbencu tabloidne hiše American Media odkrili sledove izpostavljenosti antraksu. Do 14. oktobra so sledove izpostavljenosti antraksu odkrili le pri dvanajstih osebah, toda po novih, dodatnih testih se je dva dni kasneje število še zmanjšalo na osem. FBI, ki je od začetka oktobra prejela 2.300 prijav, je sledove antraksa našla le na štirih lokacijah (stavbi medijske korporacije American Media ; poštne uradu v Boca Ratonu; NBC-ju; uradu Microsofta v Renu). Bombardiranje Afganistana je dobilo na teži in pomenu. Pismo z antraksom v kongresu je nato dobil senator Tom Daschle, vodja demokratov, kasneje so odkrili sledove izpostavljenosti antraksu pri enaintridesetih uslužbencih kongresa in na uradu Georgea Patakija, guvernerja New Yorka. Napada na American Media in napada na kongres ni bilo moč povezati, ni pa bil jasen tudi motiv navedenih napadov (<http://www.mladina.si/tehdnik/200142/clanek/antraks/> 28.10.04).

⁵⁵ Američane je po terorističnih napadih zgrabila panika; kupovali so si plinske maske in antibiotike, gradili zaklonišča in 'varne sobe' ter trenirali evakuacije. Strah, ki jih je zajel, trdi Marcel Štefančič, je bil ustvarjen umetno (2001b: 21-25).

potencialnih virih ogrožanja. Mediji so namreč prenesli informacije in ocene tveganja Bele hiše neposredno do javnosti, brez predhodnega kritičnega ovrednotenja. Oktobra 2001 je kljub pomanjkanju dokazov v medijih vladalo globoko prepričanje, da sta za napade z antraksom odgovorna teroristična mreža al-Kaida ali/in Irak; med njimi : *Washington Post* (Vedantam, 2001), *New York Times* (Johnston, 16.10. 2001), revija *Time* v članku z naslovom '*What does Saddam have*' (19.10.2001), *US News and World Report* (Pasternak et al. 2001), *New York Post* (22.10.2001) (v Waisbord, 2002:212-213). David Pecker, šef rumenega medijskega giganta *American Media* je javnosti razkril, da zanesljivo ve, da je to delo teroristov, ki so zagrešili tudi napad na WTC in Pentagon: "Najprej so napadli ameriško politiko (Pentagon) in ameriško ekonomijo (WTC), zdaj pa so napadli še ameriške medije!" Steve Coz, glavni urednik vseh glavnih tabloidov, je naslednji dan, 8. oktobra, dodal še teorijo o povezavi med Osamo bin Ladnom in antraksom, saj naj bi Mohamed Atta in drugi teroristi med pripravljanjem napada na WTC in Pentagon stanovali v bližini njihove poslovne stavbe (*American Media*) (<http://www.mladina.si/tehdnik/200142/clanek/antraks/> 28.10.2004). Mejo namigovanj pa so prestopili tudi strokovnjaki s področja zdravstva in bio-terorizma in brez dokazov trdili, da je Irak vpleten v napade z antraksom (James v Waisbord, 2002:213).

Patriotsko razpoloženje v ZDA je onemogočilo, da bi mediji ali vlada raziskala možnost, da so napadalci z biološkim orožjem ameriški državljani. Po navedbah *Time*-a in *CNN*-a je kar 63 odstotkov Američanov verjelo, da je Osama bin Laden odgovoren za napade z antraksom, 40 odstotkov jih je bilo prepričanih v krivdo Sadama Huseina, 16 odstotkov ameriških državljanov pa je menilo, da so krivci ameriškega rodu, vendar v sodelovanju s tujimi terorističnimi organizacijami (Lemonick v Waisbord, 2002:213). Proti koncu oktobra so mediji poročali, da Busheva administracija, FBI in CIA sumijo, da so v napade vpleteni ekstremisti iz ZDA. Barbara Hatch Rosenberg (2002), strokovnjakinja za nadzor nad biološkim orožjem, je bila mnenja, da je FBI vedela, da je storilec ameriški državljani, z aretacijo pa odlašala zaradi političnih motivov – osumljenca je bilo namreč moč povezati z zaupnim vojaškim programom⁵⁶. 9. novembra 2001 je FBI potrdila, da je glavni osumljenec Američan, ki je izkoristil zmedo ob terorističnem napadu 11. septembra. Mediji so o spremembi suma krivde poročali, medtem, ko je Bela Hiša zavračala možnost, »da je lahko nekdo tako zloben ameriški državljani« (Bush v Simon v Waisbord, 2002:214)⁵⁷.

⁵⁶ Možnost, da je storilec ameriškega rodu so priznali šele 17. decembra 2001. V začetku decembra je *New York Times* poročal, da je raziskava pokazala, da je bakterija, ki so jo našli v pismu z antraksom, že od leta 1980 v lasti ameriške vojske (Broad v Waisbord, 2002:214).

⁵⁷ Bela hiša je kot primarne osumljence obravnavala ameriške državljane arabskega porekla, s primerno izobrazbo in znanjem s področja biotehnologije, medicine ali farmacije (Waisbord, 2002:214).

V trenutku, ko so bili ameriški mediji prisiljeni preusmeriti svojo pozornost na 'domače' storilce, je zgodba o antraksu pričela bledeti. Medijska obsesija s hipnimi novostmi, pomanjkanje interesa za dolgoročno in poglobljeno analizo je ob dejstvu, da poročanje o antraksu ni ponujalo več novih zapletov, povzročilo, da je zgodba o napadih z antraksom izginila iz spektra medijske vsebine poročanja. K temu so pripomogle tudi ugotovitve vladnih agencij, da je krivec za napade ameriški državljan, kar je nasprotovalo tezi, ki so jo postavili mediji in sicer, da je ameriški narod ponovno ogrožen s strani tujih sil (Waisbord, 2002:209-215).

4.13. Fotografije in mediji

Fotografije so spremljale dogodke od začetka razvoja fotografije v sredini 1800-tih. V času državljanske vojne, I. in II. svetovne vojne so bile fotografije učinkovito sredstvo prepričevanja, pomembno vlogo pa so prevzele tudi po terorističnem napadu na ZDA 11. septembra 2001; bolj zaradi terapevtske funkcije kot informativne (vsebinske) vrednosti. Povečale so pozornost in dovzetnost javnosti, olajšale soočenje z realnostjo in pri tem zagotovile podporo javnosti prihajajočim političnim in vojaškim akcijam v Afganistanu. Kmalu po terorističnem napadu je *American Press Institute* naslovil na urednike in novinarje prošnjo, naj 'pazljivo' uporabljajo fotografije v času kriznega poročanja, saj je dogodek na očeh svetovne javnosti. To je bilo presenetljivo, saj naj bi bil namen fotografije čim bolj avtentično prikazati dogodek.

Dogodki 11.9.2001 so se oblikovali v večjem delu preko vizualne upodobitve. V trenutku, ko so letala trčila v Svetovni trgovinski center, so ljudje hiteli pred televizijske sprejemnike in ostali tam dolge ure in gledali nenehne ponovitve posnetkov napada ter strmeli v nepremične fotografije tragedije. Časopisne izdaje v naslednjih dneh so bile polne fotografij, revije pa so pripravile dodatne izdaje, katerih jedro so bile vizualne upodobitve terorističnega napada. Fotografije so se pojavljale v medijih pogosto, sistematično, ponavljajoče; v časopisih, revijah, dodatnih izdajah, televizijskih posnetkih, letnih pregledih dogodkov. Neskončne ponovitve podob terorističnega napada so ljudem pomagale, da so ponotranjili travmatični dogodek. Fotografije so zavzele centralno pozicijo pri sporočanju; *New York Times* je dan po napadu uporabil več kot 50 fotografij v sprednjem delu časopisa, običajno jih le 20.

4.13.1 Vrste fotografij, ki so pojavljale v ameriških medijih

Slika 4. 1: Trk letala v WTC

Vir:http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/americas/2001/day_of_terror/in_pictures/default.stm
12.1.2005

opustošeno prizorišče zločina. Nekatere fotografije pa so osredotočile na primerjavo stolpnic WTC-ja pred in po enajstem septembru 2001. Omenjeni posnetki so krasili naslovnice vseh pomembnejših ameriških in svetovnih medijev in stolpa sta kmalu postala prevladujoči razpoznavni znak in simbol terorističnega napada 11. septembra.

Druga vrsta fotografskih posnetkov, ki so se v mesecu po napadu pojavljali v medijih, je pripomogla k zavedanju, da so ljudje sami bili priča terorističnemu napadu; to so bile podobe prestrašenih posameznikov ali skupine, ki so bili priče tragičnemu dogodku, žalujočih za ljubljenimi, spominske slovesnosti, gasilcev in medicinskega osebja v procesu reševanja, vladnih in humanitarnih delegacij na ogledu ruševin. Tovrstne fotografije so opominjale

Slika 4. 2 : Ruševine na prizorišču napada

Vir:<http://www.time.com/time/photoessays/shattered/>
12.1.2005

gledalce kako pomembno se je odzvati na tragedijo. Ohranjanje prizorišča zločina vidnega je olajšalo podporo vojaškim in politične akcijam ameriške vlade.

Slika 4. 3 : Pričevanje terorističnemu napadu

Fotografije ljudi, ki opazujejo prizorišče terorističnega napada, brez podobe prizorišča samega, so zaradi pomanjkanja kredibilnosti v svetu informativnega sporočanja redkost. Namen prikazovanja tovrstnih fotografij je prisiliti gledalce, da sami zapolnijo manjkajočo podobo, ki je foto objektiv ni zajel. Gledalec si je moral, če je hotel razumeti sporočilo

Vir: <http://placenamehere.com/2001-09-11/20.html> 12.1.2001 fotografije, priklicati iz spomina že videno; goreči stolpnici WTC-ja, spominske slovesnosti, prašne ostanke nekoč veličastnih stavb. Obuditev celotne zgodbe je bil tudi pripomoček pridobivanja podpore javnega mnenja politiki ZDA.

Slika 4. 4 : Pretreseni obrazi pričevanja

Slika 4. 5 : Ljudje prekrti s prahom ruševin

Vir 4. 4 : http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/americas/2001/day_of_terror/in_pictures/3.stm

Vir 4. 5 : <http://www.september11news.com/111WTCPeopleBW.jpg>

Po 11.9.2001 so objavljene fotografije v medijih kazale na odsotnost posnetkov človeških žrtev in človeškega trpljenja. Trupla, deli teles ali kri so se skrivali pred očmi občinstva, najbližje omenjenemu so bili posnetki ljudi, ki so skakali ali viseli iz zgornjih nadstropij gorečih stolpnic, pa še te so po nekaj dnevih prenehali prikazovati. Po mnenju nekaterih je 11. september spremenil pomen fotografije, avtorica pa poudarja, da je bila vizualna reprezentacija terorističnega napada 11. septembra zelo blizu vizualni upodobitvi procesa osvobajanja koncentracijskih taborišč leta 1945. Omenjenega leta je, kot tudi ob terorističnem napadu 11. septembra, uporaba fotografije vzpodbudila reakcijo javnosti. V osnovi pa sta bila Holokavst in 11. September zelo različna dogodka. Prvi naj bi ostal skrit pred očmi javnosti, medtem ko je namen drugega bila čim širša odmevnost in vidnost, saj sta se tako povečala

njegov vpliv in sporočilnost. Poročanje medijev po 11. septembru je tako prevzelo že znani okvir sporočanja, z dvema ključnima razlikama; teroristični napad enajstega septembra je proizvedel več slik, večje slike in bolj pozornost vzbujajoče slike, očem javnosti pa je ostala skrita konkretna podoba izgube človeškega življenja (Zelizer, 2002:48-68).

4.14. Pohvale medijev

V sredini leta 2002 so bili na podelitvi nagrad za dosežke na področju medijev v ospredju prispevki iz dogajanja 11. septembra 2001. Šestkratni dobitnik Pulitzerjeve nagrade je bil *New York Times*. Poročanje o terorističnem napadu in vojni proti terorizmu je prejelo 8 od 14 nagrad, podeljenih za celoletno delo (med nagrajenci so bili poleg *New York Times*-a tudi *Wall street Journal* in *Washington Post*) (Zelizer, Allan, 2002:9-10). Michael Schudson je eden izmed tistih, ki menijo, da so informativni mediji opravili neverjetno delo, ko so poročali o dogodkih 11. septembra – intenzivno, humano in v večji meri pravično. Ta grozovita tragedija, je bila po njegovem mnenju, hkrati velika priložnost za novinarstvo, saj so ljudje hrepeneli po vsakršnih informacijah in bili pripravljeni spremljati medije v veliko večji meri kot pred terorističnim napadom. Reporterji so se zanesli na instinkt, na profesionalno etiko, se trudili po najboljših močeh, da bi dobili zgodbo, podali dejstva, izvedli intervjuje s predsednikom, pričami dogodka, ranjenimi, poročali tudi o govoricah a nato popravili morebitne napake, je dodal Schudson in zaključil, da je novinarstvo po 11. septembru pokazalo, da ni zmožno le informiranja pač pa tudi tolažbe, ne le spodbujanja mišljenja, pač pa tudi čutenja, hkrati pa dokazalo, da nikoli ne more izstopiti izven skupnosti in le poročati o njej (2002: 37-39, 43). Orville Schell iz univerze Berkeley je dodal, da so mediji pomagali informirati in pomiriti javnost, jo ohraniti pri zdravem razumu (v Schudson, 2002:42). Največja inovativnost, po mnenju mnogih višek novinarskega dela, ki je počastila življenje umrlih in žrtve spremenila v heroje, so bile zgodbe osredotočene na predstavitve posameznikov, žrtev terorističnega napada, s poudarkom določene značajske lastnosti ali talenta, pogosto z življenjskim sporočilom, imenovane »*Portraits of Grief*» (Bird, 2002:144). Namen rubrike je bila tolažba družinam žrtev in skupnosti kot celoti. Takšna oblika novinarstva dokazuje, da se je le to prenehalo slepiti, da lahko ostane objektivno in ločeno od javnega življenja (Fallows v Schudson, 2002:41).

III. SKLEP

Teroristični napad na ZDA, 11. septembra 2001 je, brez dvoma, v zapisu zgodovine prelomni dogodek, katerega odmevnost in zapuščino je moč čutiti še danes. Teroristični napad je povzročil eno največjih kriz 21. stoletja (Volkmer, 2002:235), saj sta simbolični pomen in globina dogodka zamajala vrednote, ne le ekonomske in vojaške velesile, pač pa celotnega Zahodnega sveta. Vse države so se odzvale na dogodek, večina z zaskrbljenostjo, sočutjem, del muslimanskega sveta pa celo z odobravanjem. Dogodki 11. septembra 2001 so preplavili medije znotraj in zunaj meja Združenih držav Amerike in ponovno potrdili izredno moč in pomen medijev današnjega časa. Že med Vietnamsko vojno je vlada ZDA izjavila, da so mediji pripomogli k spoznanju vojne v pravi luči in povzročili spremembo javnega mnenja ter posledično neodobravanje ameriške vladne politike. Prvi teden Zalivske vojne 1991. leta je George Bush starejši zatrdil, da se ameriškim vojakom ne bo potrebno bojevati proti sovražniku in medijem (<http://www.jmk.su.se/global03/project/education/greg2.htm> 24.10.2004). Od tega dne naprej in še potencirano po 11. septembru 2001 je Bela Hiša medije uporabila za uresničevanje svojih politik. Dan terorističnega napada na ZDA je bil hkrati povod za novo politično strategijo ameriške vlade z napovedjo vojne proti terorizmu, ta pa je prebivalce zemeljske oble razdelila na dva pola; podpornike in nasprotnike politike svetovne velesile. Marx Weber je dejal, da je pravica do uporabe fizične sile dovoljena le v meri, ki jo določi država (v Karim, 2002:104), kar se je potrdilo v mednarodni politiki Združenih držav Amerike, ki je sprejela sklep o vojaškem napadu na Afganistan, državo, ki naj bi nudila zatočišče teroristični mreži odgovorni za napad. Vojna napoved Afganistanu je vzpostavila polarizacijo dobrega in zla na svetovni ravni pod načelom - ali si z enim ali pa z drugimi. Po napadu na ZDA je zdrava moralna drža postala podpiranje vojaške agresije do Afganistana, saj naj bi napad ogrozil svetovni mir. Razlog za tovrstne odločitve ameriške vlade pa je moč iskati tudi v tezi : »Če sovražnika ni, si ga je treba izmisliti, kajti identiteta homogene družbe je možna samo preko boja z njimi. Šele izključitev in preganjanje nasprotnikov lahko ohranja idealno podobo družbe brez razcepa« (Salecl, 1991:68).

Osrednje vprašanje, namenjeno muslimanskim teroristom, ki si so ga po 11. septembru zastavljali ameriški mediji in politiki, je bilo »Zakaj nas sovražijo«, odgovor na to pa je ponudil že sam predsednik George Bush v nagovoru kongresu : »Sovražijo nas zaradi tega, kar vidijo v tej dvorani, zaradi demokratično izvoljene vlade. Njihovi voditelji so samozvanci. Sovražijo našo svobodo, našo svobodo veroizpovedi, našo svobodo govora, pravico do volitev, združevanja in do nestrinjanja (http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=47b

530220552ffe6f7494530914d685a04&source=Delo 15.1.2005). Sama sem, z analizo ameriških medijev, katerih vodilni slavospevi je sklicevanje na svobodo govora in tiska, prišla do sledečega zaključka: svoboda govora v Ameriki je še kako vprašljiva, s tem pa so ogrožena tudi temeljna načela ameriške demokratične družbe. Po 11. septembru je kmalu postalo očitno, da so ameriški mediji stopili na stran privržencev ameriške zunanje politike, postali orožje v rokah nacionalnih interesov in brez oklevanja sledili poti, ki jo je ameriška vlada tlakovala z vojno napovedjo. Busheva administracija je kmalu po napadu vzpostavila okvir poročevalske »agende«, ki so ga ameriški mediji sprejeli brez obotavljanja, slednji pa so bili s strani vlade deležni tudi številnih manipulacij in pritiskov, kar je močno vplivalo na njihovo kvaliteto poročanja. Medijsko poimenovanje vojaške akcije v Afganistanu kot dejanje vojne proti terorizmu, nenehno, dramatično poročanje in prikazovanje posnetkov s prizorišča terorističnega napada ter spodbujanje patriotskega vzdušja in maščevalnega tona so bili ključni elementi, ki so ameriški vladi omogočili javno podporo vojaškemu odgovoru na teroristični napad. O 11. septembru so namreč ameriški mediji poročali izrazito enostransko, Združene države Amerike prikazovali kot žrtev terorizma in niso dopuščali možnosti, da je napad tudi posledica ameriških zunanje-političnih odločitev. Mediji so namesto pomirjajočega tona spodbujali dramatične in čustvene občutke svojega občinstva, namesto poglobljenih in raziskovalnih analiz podajali plehke zaključke in namigovanja, pokazali pomanjkanje objektivnosti, kritično analiziranje uradnih virov pa sprejemali kot dejanje nezvestobe svoji državi in narodu. Pretirani poslušnosti uradnim virom in odsotnosti kritičnega spraševanja vladnega delovanja se je pridružila tudi samocenzura in onemogočanje opozicijskih stališč med mediji samimi. Nova, po-enajsto-septembrska miselnost je tako spremenila pomen novinarske etike; novinar je bil najprej Američan in šele nato profesionallec.

Zgoraj navedena dejstva pričajo, da poročanje ameriških medijev po terorističnem napadu na WTC in Pentagon 11.9.2001 ni bilo v skladu z načeli poročanja, kot jih zahteva in določa demokratična družbena ureditev, saj načelo demokratičnega nagovarjanja javnosti vključuje čim bolj celovito in raznoliko informiranje ter dopuščanje svobodnega pretoka informacij. Poročanje ameriških medijev po 11.9.2001 je bilo selektivno, nepopolno in zavajajoče in kot tako sredstvo oblikovanja javnega mnenja. Potrdim pa lahko tudi tretjo hipotezo in sicer; ameriški politiki oziroma vlada je usmerjala ton poročanja ameriških medijev in posredno preko medijev vplivala na javno odobravanje vojaškega napada na Afganistan.

Upam, da sem z diplomsko nalogo nazorno prikazala razmere v ameriških medijih in posledično pripomogla k boljšemu razumevanju Američanov in njihovega pogleda na svet, ki je zaradi neprofesionalnega medijskega prostora omejen in manipuliran.

»Lažje je verjeti laži, ki si jih stokrat slišal, kot pa resnici, ki je nisi še nikoli«. Robert LYND
(<http://danijelk.cjb.net/> 10.3.2005).

IV. LITERATURA

Knjige :

- Abram Maja (1997) : *Demokracija, množični mediji in možnost dostopa do njih*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Areh, Valentin (2002) : *Afganistan: zgodbe vojnega dopisnika*. Založba Educy, Ljubljana.
- Balon, Bojana (2002) : *Analiza sovražnika in podoba mednarodne skupnosti v hollywoodski filmski produkciji*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Bartol, Vladimir (2001): *Alamut*. Založba Sanje, Ljubljana.
- Boštar, Vesna, Gorišek, Nataša, Lazarini-Filo, Veronika, Radonjić, Zoran, Trškan, Danijela (2002) : *Mediji, demokracija in človekove pravice : obvezne izbirne vsebine - državljanska kultura : gradivo za tretji letnik*. Gimnazija Bežigrad, Ljubljana.
- Chomsky, Noam (1997): *Somrak demokracije*. Studia humanitatis, Ljubljana.
- Dahl, A. Robert (1997): *Uvod v teorijo demokracije*. Paco d.o.o, Krtina, Knjižna zbirka Krt, Ljubljana.
- Erjavec, Karmen, Volčič, Zala (1999): *Odraščanje z mediji*. Zveza prijateljev mladine Slovenije, Ljubljana.
- Erjavec, Karmen (1999): *Novinarska kakovost*. Zbirka Media, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Ferfila, Bogomil (2002): *ZDA*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Ferfila, Bogomil, Kos, Marta (2002) : *Politično komuniciranje*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

- Finley, Moses I. (1999): *Antična in moderna demokracija*. Krtina (knjižna zbirka Temeljna dela), Ljubljana.
- Jowett, Garth S., O'Donnell, Victoria (1992) : *Propaganda and Persuasion*. 2nd Edition. Sage Publications, International Educational and Professional Publisher, Newbury Park, London, New Delhi.
- Julien, Claude (1974): *Ameriški imperij*. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- Debeljak, Aleš (1991) : *Temno nebo Amerike*. Založba obzorja, Maribor.
- Keane, John (1992) : *Mediji in demokracija*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Kellner, Douglas (1992): *The Persian Gulf TV War*. Westview Press, United States of America.
- Kellner, Douglas (1990) : *Television and the Crisis of Democracy*. Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford.
- Larson, Charles U. (1998): *Persuasion : reception and responsibility*. Wadsworth Publishing Company, 8th ed., Belmont (CA) [etc.] : Wadsworth.
- Martin, John L., Chaudhary, Anju Grover (1983): *Comparative Mass Media Systems*. Longman Inc., New York.
- Nastran Ule, Mirjana (1994): *Temelji socialne psihologije*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Page, Benjamin I. (1996): *Who deliberates? Mass Media in Modern Democracy*. The University of Chicago Press, Chicago, London.
- Pečjak, Vid (1994): *Psihologija množice*. Samozaložba, Ljubljana.

- Poler, Melita (1997): *Novinarska etika*. Magnolija, Ljubljana.
- Pohly, Michael, Durán, Khalid (2001): *Osama bin Laden in mednarodni terorizem*. Učila International, Tržič.
- Dr. Radojković, Miroljub (1988) : *Terorizam i sredstva komunikacija*. NIRO »Dečje novine«, Gornji Milanovac.
- Salecl, Renata (1991) : *Disciplina kot pogoj svobode*. Založba Krt, Ljubljana.
- Salecl, Renata (1993) : *Zakaj ubogamo oblast? : nadzorovanje, ideologija in ideološke fantazme*. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- Splichal, Slavko (1984): *Mlini na eter : propaganda, reklama in selekcija sporočil v množičnem komuniciranju*. Partizanska knjiga, TOZD založba, Ljubljana.
- Splichal, Slavko, France Vreg (1986): *Množično komuniciranje in razvoj demokracije*. Komunist, Ljubljana.
- Dr. Stanič, Gojko (gl.ur.) (1987): *Politološke teme : študijsko gradivo*. Fakulteta za elektrotehniko, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Ljubljana.
- Štefančič, Marcel (2001a): *Busheva Amerika*. Umco d.o.o., Ljubljana.
- Škiljan, Dubravko (1999): *Javni jezik : k lingvistiki javne komunikacije*. Studia humanitatis, Ljubljana.
- Tomšič, Matevž (2002): *Politična stabilnost v novih demokracijah*. Znanstveno in publicistično središče, Zbirka Sodobna družba, Ljubljana.
- Vreg, France (2000): *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Javnost, Ljubljana.

- Vreg, France (2004): *Politični marketing in demokracija*. Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Javnost, Ljubljana.

Referenčna literatura

- Dolinar, Ksenija, Knop, Seta (ur.) (1998) : *Leksikon Cankarjeve založbe.*, dopolnjena 3. izdaja, Cankarjeva založba, Ljubljana, str.188.
- McLean, Iain, McMillan, Alistair (ur.) (1996, 2003) : *The Concise Oxford Dictionary of Politics*. Oxford University Press Inc., New York, str. 400.

Članki:

- Allan, Stuart (2002) : *Reweaving the Internet : Online news of September 11*. V: Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 119-140.
- Bird, S. Elizabeth (2002): *Taking it personally : Supermarket tabloids after September 11*. V: Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 141-159.
- Bojc, Saša (2001): *Pri Fairu se sprašujejo, kaj sploh je terorizem*. Medijska preža, št.12 (poletje/jesen), str. 5-7.
- Carey W., James (2002): *American journalism on, before, and after september 11*. V: Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.) : *Journalism after september 11*. Routledge, str. 71-90.
- The Economist (2001) : *Imate pomisleke?* Mladina, št. 39,1.10.2001, str. 38-39.
- Ferkov, Katerina (2002) : *11. september v modnem tisku*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede terorja : medijska podoba terorja in nasilja*. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 83-89.
- Gnezda, Mirjam, Matkovič, Anita, Mlakar, Saša (2002): *Poročanje slovenskih medijev o terorističnem napadu na Združene države Amerike*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede*

terorja: medijska podoba terorja in nasilja. Ljubljana. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 63-82.

- Gustinčič, Jurij (2001) : *Ranljivost Amerike*. Mladina, št.37, 17.9.2001, str. 25.
- Ilić, Miladin (1973) : *Razmišljanje o patriotizmu*. Teorija in praksa, let. 10, št.1-2, Ljubljana, str. 49-59.
- Jezernik, Božidar (2002) : *Nova oblačila prastarega divjaka*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja*. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 7-22.
- Dr. Kanduč, Zoran (2001) : *Srhljiva ideološka sporočila vojne proti terorizmu*. Medijska preža, št. 12 (poletje/jesen), str. 8-10.
- Karim H., Karim (2002) : *Making sense of the 'Islamic peril' : Journalism as cultural practice*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 101-116.
- Killmeier, A. Matthew (2001) : *Mobiliziranje ameriške javnosti*. Medijska preža, št. 12 (poletje/jesen), str. 2-3.
- Kovač, Stanislav (2001) : *Vojna zvezd*. Mag, št. 38, str. 28-29.
- Košir, Manca (1992) : *Kdo so psi čuvaji in zakaj tako lajajo*. V : Stanič, Janez, Macura, Dušan (ur.) : *Demokracija in politična kultura*. Enajsta univerza, Ljubljana, str. 75-85.
- Krajnc, Danijela, Kanop, Maja (2002) : *Odnosi med muslimani in drugače verujočimi*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja* Ljubljana. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 189-213.
- Lipovec Čebren, Uršula (2002) : *Plodna tla za terorizem*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja*. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 153-164.

- McChesney, W. Robert (2002): *September 11 and the structural limitations of US journalism*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 91-116.
- Merljak, Sonja (2001) : *Si Američan ali novinar*. Medijska preža, št. 12, (poletje/jesen), str. 4-5.
- Merljak, Sonja (2002): *Patriotizem ameriških medijev: ZDA*. Medijska preža, št. 14, (julij), str. 65.
- Milosavljevič, Marko (2003): *Treba je pridigati spreobrnjenim, da spreobrnjeni tudi ostanejo*. Sobotna priloga Dela, 10. 5.2003, str. 24-25.
- Močnik, Rastko (1.10.2001): *Globalni Vietnam?* Mladina, 39, 1.10.2001, str. 29.
- Navasky, Victor (2002) : *Foreword*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.) : *Journalism after september 11*. Routledge, str.xiii-xviii.
- Pogorelec, Špela (2002): *Manipulacija kulturnega konteksta*. V : Jezernik, Božidar (ur.) : *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja*. Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zbirka Županičeva knjižnica, Ljubljana, str. 143-152.
- Hubert Požarnik (1992) : *Politična kultura v demokraciji*. V : Stanič, Janez, Macura, Dušan (ur.) : *Demokracija in politična kultura*. Enajsta univerza, Ljubljana, str. 27-37.
- Rosen, Jay (2002): *September 11 in the mind of American journalism*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.) : *Journalism after september 11*. Routledge, str. 27-35.
- Slovenske novice, 9.6.2002:3.
- Splichal, Slavko (1996) : *Javno mnenje - temelj ali privid demokracije?* Teorija in praksa, let. 33, št. 3, str. 371-407.

- Sreberny Annabelle (2002): *Trauma talk : Reconfiguring the inside and outside*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 220 – 234.
- Štefančič, Marcel (2001b): *Pot do vojne*. Mladina , št. 41, 15.10.2001, str.21-25.
- Schudsonk, Michael (2002): *What's unusual about covering politics as usual*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 36-47.
- Volkmer Ingrid (2002): *Journalism and political crises in the global network society*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 235-246.
- Vreg, France (1990) : *Komunikacijski pluralizem in sodobna družba*. Teorija in praksa. let. 27, št. 1-2, str. 17-29.
- Vreg, France (1992) : *Politično prepričevanje in strategija volilnega marketinga*. Teorija in praksa, let. 29, št. 9-10, str. 827-838.
- Waisbord Silvio (2002) : *Journalism, risk, and patriotism*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 201-219.
- Zelizer, Barbie (2002) : *Photography, journalism and trauma*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 48-68.
- Zelizer, Barbie, Allan, Stuart (2002) : *Introduction*. V : Barbie Zelizer, Stuart Allan (ur.): *Journalism after september 11*. Routledge, str. 1-24.

Internetni viri :

- <http://www.novinar.com/enovinar/show.php?cid=33> (26.7.2004).
- <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/17/lastnistvo/#5> (11.4.2005).
- <http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/14/svet/> (11.8.2004).

- <http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1573> (8.8.2004).
- <http://www.radiostudent.si/article.php?sid=1602> (8.8.2004).
- <http://www.holysmoke.org/sdhok/first.htm> (25.10.2004).
- <http://usinfo.state.gov/usa/infousa/facts/factover/ch12.htm> (22.11.2004).
- <http://www.usinfo.pl/aboutusa/government/constitution.htm> (22.11.2004).
- <http://www.usembassy.de/usa/media-freedom.htm> (25.10.2004).
- <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/> (11.8.2004).
- <http://www.cnn.com/2001/US/10/10/ret.bush.media/index.html> (23.8.2004).
- <http://cnn.com/2001/COMMUNITY/10/11/kurtz/index.html> (23.8.2004).
- <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/september> (12.8.2004).
- http://www.ljudmila.org/globala/novice/index.php?u=31.10.01_cena_nove_ameriske_varnosti-nov_domoljuben_zakon (22.10.2004).
- <http://www.mladina.si/tehdnik/200142/clanek/antraks/> (8.10.2004.)
- <http://www.fair.org/extra/0111/patriotism-andcensorship.html> (28.10.2004).
- <http://www.fair.org/press-releases/networkpressure.html> (28.10.2004).
- <http://www.watson.org/~lisa/blackhistory/civilrights-55-65/> (8.1.2005).
- <http://www2.arnes.si/~mbiten2/Jureindex1.htm> (8.1.2005).
- <http://cns.miiis.edu/research/wtc01/alqaida.htm> (15.1.2005).

- <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Marn-Damjana.pdf> (15.1.05).
- <http://www.jmk.su.se/global03/project/education/greg2.htm> (24.10.2004).
- http://www.cbc.ca/news/indepth/background/wtc_usatwar.htm (22.11.2004).
- http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/americas/2001/day_of_terror/in_pictures/default.stm (12.1.2005).
- <http://www.time.com/time/photoessays/shattered/> (12.1.2005).
- <http://placenamehere.com/2001-09-11/20.html> (12.1.2005).
- http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/americas/2001/day_of_terror/in_pictures/default.stm (12.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=221&singlecall=1> (13.1.2005).
- http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/americas/2001/day_of_terror/in_pictures/3.stm (12.1.2005).
- <http://www.september11news.com/111WTCPeopleBW.jpg> (12.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=159&singlecall=1> (13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=183&singlecall=1> (13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=241&singlecall=1> (13.1.2005).

- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=252&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=198&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=41&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=47&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=62&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=79&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=78&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=90&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=172&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=157&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=201&singlecall=1>
(13.1.2005).
- <http://www.ucc.ie/cgi-bin/acronym/acro.html> (22.2.2005).

- http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=0e27e0dda8eb8ee61b452c6ba9ed231504&source=Sobotna+priloga (15.1.2005).
- http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5de9b047c1515d70e89a1509a7b36ede04&source=Delo (15.1.2005).
- http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=47b530220552ffe6f7494530914d685a04&source=Delo (15.1.2005).
- <http://www.watergate.info/> (10.2.2005).
- <http://danijelk.cjb.net/> (10.3.2005).
- http://en.wikipedia.org/wiki/Media_democracy (12.4.2005).
- <http://www.prwatch.org/> (12.4.2005).
- <http://www.medialegalproject.org/> (12.4.2005).

V. PRILOGA

Priloga A : Spletna stran Google

11.9.2001, 09:54

Search 1,610,476,000 web pages

[Advanced Search](#)
[Preferences](#)

[Google Web Directory](#)
the web organized by topic

[Google Groups](#)
usenet discussion forum

If you are looking for news, you will find the most current information on TV or radio.
Many online news services are not available, because of extremely high demand.
Below are links to news sites, including cached copies as they appeared earlier today.

Breaking news: Attacks hit US [Washington Post](#) - [CNN.com \(cached\)](#) - [Yahoo! News](#)

[Cool Jobs](#) - [Add Google to Your Site](#) - [Advertise with Us](#) - [Google in Your Language](#) - [All About Google](#)

©2001 Google

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=157&singlecall=1>
(13.1.2005).

Terror attacks hit U.S.

September 11, 2001 Posted: 10:15 a.m. EDT (1415 GMT)

Flames and smoke erupt from the World Trade Center after a second plane crashes into the New York City landmark.

NEW YORK (CNN) -- Terrorists struck the United States Tuesday morning in harrowing, widespread attacks that included at least three commercial jet crashes into significant buildings.

- In the first attack, a plane smashed into the north tower of the World Trade Center in Manhattan shortly before 9 a.m., followed by another plane into the second tower about 20 minutes later. Both towers later collapsed. Sources told CNN that

one of the planes was an American Airlines Boeing 767 that had been hijacked after take-off from Boston.

- About an hour later, a plane crashed into the Pentagon in Washington, part of which later collapsed.

- Sources say a second plane was heading toward the Pentagon; F-16 jets were in the air monitoring it.

- The Pentagon, the White House, the State Department, the Justice Department, the Capitol and all other government buildings in Washington evacuated.

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=183&singlecall=1> (13.1.2005).

abc NEWS.com

BREAKING NEWS
Terror Attacks

Four U.S. passenger planes were apparently hijacked and crashed — two jets flew into the twin towers of the World Trade Center in New York City, a plane struck the Pentagon and a plane crashed near Pittsburgh. The death toll is unknown.

AMERICA UNDER ATTACK

FULL COVERAGE

- [Watch an ABCNEWS Special Report - Live Now](#)
- [America Under Attack-Overview](#)
- [U.S. Hunts for Clues in Attacks](#)
- [Pentagon Attacked; Military on High Alert](#)
- [New York City in Chaos and Shock](#)
- [World Trade Center Eyewitness Accounts](#)
- [757 Crashes in Pennsylvania](#)
- [World Reaction-Condemnation and Celebration](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=201&singlecall=1>
(13.1.2005).

BREAKING NEWS

AMERICA UNDER ATTACK

- World Trade Centers collapse after planes hit, 10,000 emergency workers head to scene
- Plane hits Pentagon, part of the Pentagon collapses
- NTSB says United plane goes down near Pittsburgh
- Bush calls trade center crashes terrorist act
- Federal buildings, United Nations evacuated
- FAA grounds all U.S. flights, sends trans-Atlantic flights to Canada
- Israel evacuates embassies

DEVELOPING STORY »

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=159&singlecall=1>
(13.1.2005).

Priloga E : The Washington Post

11.9.2001, 12:34

Personalize Your Post
[my.washingtonpost.com](#)

washingtonpost.com

Subscribe | Print Edition
The Washington Post

News | UnPolitics | Entertainment | Live Online | Camera Works | Marketplace | WashingtonJobs

Tuesday, September 11, 2001 | Updated 12:26 p.m. EDT

Planes Crash Into World Trade Center; Explosion Rocks Pentagon

Rescue workers remove a man from the World Trade Center. (Reuters)

Both towers of World Trade Center collapse. Federal government buildings in Washington are being evacuated after apparent terrorist attack at Pentagon. Reports of further D.C.-area explosions are not accurate, officials say.

- [Planes Grounded, Trading Delayed](#)
- [Disaster Unfolds on Television](#)
- [Phone, Net Lines Disrupted](#)

MSNBC Video

- [Trade Center Collapse](#)
- [Bush Statement](#)

Other Video/Audio

- [Video: Pentagon Fire](#)
- [Audio: Eyewitness](#)

Live Online

- [Post's Kaiser, Noon ET](#)
- [U-Md. Prof., 12:30 ET](#)
- [Post's Mufson, 1 ET](#)

Attack Rocks Washington
Plane crashes at Pentagon, prompting government to shut down.

- [Evacuations Snarl Local Traffic](#)
- [Washington Closures, Evacuations](#)

Bush Addresses Nation
He interrupts a Florida appearance to speak to nation at "difficult moment."

- [World Reacts With Revulsion](#)

[More From washingtonpost.com](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=241&singlecall=1>
(13.1.2005).

- [le](#)
- [in](#)
- [ards](#)
- [ivacy](#)
- [ournals](#)
- [ler stuff](#)
- ['s page](#)
- [ferences](#)
- [bmit story](#)
- [ertising](#)
- [pporters](#)
- [t polls](#)
- [ics](#)
- [out](#)
- [gs](#)
- [s](#)
- [f](#)
- [itions](#)
- [che](#)
- [1 \(7\)](#)
- [kslashdot](#)
- [0](#)
- [ks](#)
- [0 \(1\)](#)
- [1](#)
- [0 \(3\)](#)
- [elopers](#)
- [atures](#)
- [reviews](#)
- [9](#)
- [lio](#)
- [1 \(6\)](#)
- [ience](#)
- [0 \(3\)](#)
- [2](#)
- [:DN](#)
- [Search](#)

US Attack, More Updates

Posted by [Hemos](#) on Tuesday September 11, @11:38AM
from the things-are-gonna-change dept.

I'm trying to get stuff together, and post an update. The Pentagon, which evidently has collapsed with a chasm 200 - 300 feet across, and fires on six stories, has order the USS JFK and George Washington into NYC. PLEASE GIVE BLOOD IF YOU LIVE IN THE NYC AREA. Over 200 firemen are reported missing, and reports of 50,000 dead in the WTC collapse are being banded about. Dick Cheney has assumed control of the White House, and is in the situation room there - GWB is not returning to the White House until things have calmed down - and has gone evidently to a Louisiana AFB. The [CDC] in Atlanta has largely evacuated but has activated their bioterrorism units. American Airlines flight 11, the first to crash into the WTC was going from BOS -> LAX. There are rumours of Akamai's founder being onboard. As into the ground, evidently, by the pilot, rather than fly into a building - but there are also rumours that it was shotdown by a F-16 braver person than I. United Flight 175 also crashed into the WTC, according to Boston.com, and originated from Boston - so the WTC was both Boston flights. A car bomb that was supposed to have gone off in front of the State Department has been denied. In a statement, Taliban, of Afghanistan, has denied any involvement, and Yassar Arafat has denounced the attack. Remember. No one knows who did this yet, so don't make any assumptions - remember what people first thought about the OKC attack. In other news, the US - Mexico/Canada borders have been sealed, all air traffic has been grounded, nationwide federal buildings are being evacuated, NATO personnel in Brussels have been sent home, Israeli embassies worldwide have been evaced, all US Disney parks shutdown, major parts of European cities, Britain in particular are being shutdown, stock trading is shutdown. There are 50 flights still in the air, with 2 international flights that have yet to respond. F16s from the US Air Force has been instructed to shoot down flights in a no fly zone over NYC - an AVI of the [WTC plane](#) or [mpeg here](#). More as we know.

([Read More...](#) | [182 of 283](#) comments)

Attacks On US Continued Reports

Posted by [CmdrTaco](#) on Tuesday September 11, @10:49AM
from the ongoing-saga dept.

I'm still having problems getting news from most normal sites, and we are just barely holding up. Both world trade towers have collapsed after hijacked planes crashed into them. New Yorkers are asked to give blood. Pentagon has collapsed after similar crash. A pilot of another hijacked plane crashed in a PA field rather than hitting another target in Pitt (unconfirmed). Military is at the highest alert. US Embassy in Oslo evacuated, all israeli embassies evacuated. 2 flights to LAX lost radio contact. 3 other planes down. London evacuating. Camp David crash is false. Bin Laden threatened about 2 months ago. Many many many dead. Many other cities evacuating and shutting down.

Interviews

- [Ask IBM's Linux Marketing Director](#)
- [IDC Analyst Dan Kusnetzky Explains the Numbers](#)
- [Ask Robert Merkel About GnuCash Development](#)
- [Ask Dan Kusnetzky About Linux Server Counts](#)
- [Alex Chiu on Science, Religion, and Politics](#)
- [Attorney Dan Ravicher on Open Source Legal Issues](#)
- [Ask Internet Icon Alex Chiu](#)
- [Ask an Attorney About Open Source Licensing](#)
- [Guido van Rossum Unleashed](#)
- [Ask Guido van Rossum](#)

Slashdot Login

Nickname:

Password:

[[Create a new account](#)]

Older Stuff

Monday September 10

- [Peter Tattam Of The PetOS Project Talks To OSNews \(192\)](#)
- [DivX\(.\) Goes Legit \(252\)](#)
- [Surfing the Web Haptically \(150\)](#)
- [First Factory Use Of 'Replicator' For Spare Parts \(234\)](#)
- [Browser Spyware: Watching Where You Linger \(383\)](#)
- [Creative Games sans Violence? \(600\)](#)
- [AOL Time Warner Netscape CNN... and AT&T? \(382\)](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=252&singlecall=1>
(13.1.2005).

SPECIAL SECTION: USA TODAY CAREERS NETWORK

NEWS FEATURES

News
Money
Sports
Life
Tech
Weather

USA TODAY
 09/11/2001 - Updated 03:04 PM ET

Bush safe at military base, says 'we will do what it takes to secure America'

Audio
 Expert: Four groups capable of this attack

Video
 USATODAY.com reporter saw Pentagon attack

USATODAY Careers network
 LOCAL JOBS. NATIONAL OPPORTUNITIES.
 CLICK HERE

Shortcuts
[News briefs](#)
[Scores](#)
[Markets](#)
[Baseball](#)
[NFL](#)
[People](#)
[Talk Today](#)
[Travel](#)
[Hot Sites](#)
[City Guides](#)

Print edition
[Today](#)
[Yesterday](#)
[Subscribe](#)
[Archive](#)

Commerce
[Shop](#)
[Shop Travel](#)
[Classifieds](#)
[Cars](#)
[Homes](#)
[Apartments](#)

Partners
[USA](#)
[WEEKEND](#)
[Education](#)
[Space.com](#)

Resources
[Mobile News](#)
[Site map](#)
[FAQ](#)
[About Us](#)
[Contact Us](#)
[E-mail News](#)
[Site Map](#)

Breaking News
Terror rains down on USA
 Planes slam into World Trade Center, Pentagon; thousands feared dead in apparently coordinated attack.
[Full story](#) | [Video](#) | [Photos](#)

LATEST HEADLINES
Taliban denies involvement
 Rulers condemn terror attacks, say Osama bin Laden not behind them

Air traffic halted across USA
 Foreign flights diverted; airports across America evacuated

Wall Street closes
 Downtown district, including the financial center, shuts down

MARKETS
Dow ▼ 0.34 at **9605.51**
Nasdaq ▲ 7.68 at **1695.38**
 Get quote Go
 Symbol Lookup • Your Portfolio

WEATHER
 Click here to personalize weather

SEARCH POWERED BY **LYCOS**
 the site the Web
 Go

New York reels
 Nightmare scene unfolds on streets of New York City.

National reaction
 • [D.C. reacts to Pentagon attack](#)
 • [Witnesses describe mayhem](#)
 • [Wall St. firms fear for employees](#)
 • [View to a tragedy from N.J.](#)

World reaction
 • [Aid workers fear U.S. reprisal](#)
 • [People in shock around world](#)

Washington
 • [Bush: 'Freedom will be defended'](#)
 • [Full text of Bush's remarks](#)

Money
 • [Fed ready to support banks](#)
 • [Shock to world economies](#)
 • [Oil prices surge after attacks](#)

Tech
 • [Telecom network stressed](#)
 • [Internet traffic grinds to halt](#)

More News
News
 • [Security tightens around nation](#)
 • [Jet crashes in Pennsylvania](#)
 • [Timeline to Tuesday's attack](#)
 • [N.Y. faces serious blood shortage](#)
 • [Disney closes; Emmys postponed](#)
 • [All sporting events called off](#)

Front Page News Money Sports Life Tech Weather Shop
[Terms of service](#) [Privacy Policy](#) [How to advertise](#) [About us](#)
 © Copyright 2001 USA TODAY, a division of [Gannett Co. Inc.](#)

Vir: http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=221&singlecall=1 (13.1.2005).

FOX NEWS channel

Stay tuned to Fox News Channel for the latest on the terrorist attacks.

TERRORISM Hits AMERICA

America Under Attack FOX NEWS ALERT

Become a FOX Fan - Gifts & More!

World Trade Center Buildings Collapse; Plane Crashes Into Pentagon

Last Updated: 09-11-01 03:39pm ET

POWERFUL PRIMETIME LINEUP

TONIGHT
We'll be live with the latest on what President Bush calls apparent terrorist attacks on New York, D.C.

ON YOUR LOCAL FOX STATION

FOX NEWS SHOP

Schedule
FOX News Team
Channel Finder
Contact Us
Mission

Terrorists smash hijacked planes into New York City's Twin Towers; plane also plows into nation's military nerve center. Call American Airlines at 1-800-245-0900 or United Airlines at 1-800-932-8555 for more information

RELATED STORIES

Plane Crashes Into Pentagon Nation's military HQ bursts into flames, portion collapses	Four Airliners Seized Hundreds die in terror as fuel-laden planes crash into targets
'We Are Being Hijacked!'	Text of President's Statement

Fox News Sunday
Check your local listing
6 PM ET on FNC

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=198&singlecall=1> (13.1.2005).

Tuesday, September 11, 2001 | Updated 10:03 p.m. EDT

- [Nation](#)
- [Politics](#)
- [World](#)
- [Metro](#)
- [Sports](#)
- [Business](#)
- [VashTech](#)
- [Style](#)
- [Entertainment](#)
- [Editorial Page](#)
- [Live Online](#)
- [Camera Works](#)
- [Travel](#)
- [Health](#)
- [Home & Garden](#)
- [Education](#)
- [Food](#)
- [Outlook](#)
- [Magazine](#)
- [Look World](#)
- [Jews Digest](#)
- [Archives](#)
- [Site Index](#)

- [Corrections](#)
- [Help/Feedback](#)

President Addresses Nation After Day of Terrorist Attacks

Bush vows to avenge "thousands of deaths" as nation reels from attacks on World Trade Center, Pentagon.

M **NBC** [Video: Bush's Speech](#) | [Text](#)

- [No Warnings Preceded Attacks](#)
- [Airports Close, Planes Are Grounded](#)
- [World Reacts With Revulsion](#)

Bin Laden Likely Tied To Today's Terrorist Attacks

U.S. has evidence from multiple sources that the terrorists are connected to the Saudi fugitive.

Frantic Calls Made From Hijacked Dulles Plane

Passengers were ordered to tell relatives they were about to die.

Post Editorial: America Must Respond

If attack originated abroad, it's an act of war. It must be treated as such.

Opinion

- [Kissinger: Destroy Terrorist Network](#)
- [Hoagland: U.S. Was Unprepared](#)
- [Hill: Paradox of Terrorism](#)
- [Kagan: America Should Go to War](#)
- [Fisher: U.S. Coddled No More](#)

Television image of an airliner as it approaches the towers of the World Trade Center. Instants later, the aircraft crashed into the tower. (Reuters)

Photo Galleries

Pentagon Attacked

Terrorist strike destroys part of the building, sending workers into panic.

- [What to Expect Tomorrow](#)
- [Third N.Y. Building Collapses](#)
- [D.C. in State of Shock](#)
- [Olson Called From Hijacked Plane](#)
- [Financial Markets Closed Tomorrow](#)
- [Phone System Buckles Under Calls](#)

MSNBC Video

- [Trade Center Collapses](#)
- [Plane Hits Building](#)
- [1st Bush Statement](#)
- [2nd Bush Statement](#)

Other Multimedia

- [Video: Pentagon](#)
- [Video: Eyewitness](#)
- [Video: D.C. Snailed](#)
- [Audio: Post's King](#)
- [Audio: Terror Expert](#)
- [Photo Galleries](#)

Texts

- [Bush's 1st Remarks](#)
- [Bush's 2nd Remarks](#)
- [American Airlines](#)
- [United Airlines](#)

Live Online

Transcripts

- [Red Cross](#)
- [Terror Expert](#)
- [Bombing Investigator](#)
- [U-Md. Professor](#)
- [Post's Mufson](#)
- [AU Professor](#)
- [Post's Kaiser](#)

Graphics

- [Trade Center Attack](#)
- [Pentagon Attack](#)
- [Tower 1 Occupants](#)
- [Tower 2 Occupants](#)
- [Boeing 757-200 Plan](#)
- [Boeing 767-200 Plan](#)

Maps

- [World Trade Center](#)
- [Pa. Plane Crash Site](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=41&singlecall=1> (13.1.2005).

Today show
Nightly News
Dateline NBC
MSNBC Cable
News
Business
Sports
Local
Health
Technology
Living + Travel
TV News
Opinions
Weather
Shop@MSNBC
MSN.com
Headlines

MSNBC
#1 NEWS SITE

LIVE VIDEO
Continuing coverage
• Watch MSNBC Cable or here

Updated: 21:38 ET Sep. 11, 2001

MSNBC HEADLINES on YOUR site
Advertisement

ATTACK ON AMERICA

'MASS MURDER'
• Bush vows to retaliate for attacks on World Trade Center, Pentagon; mourns 'thousands of lives' lost
• Images of a tragedy

Chao Sol Cheong / AP

Bin Laden is most likely suspect
• Officials: Strong indications exist

U.S. pondering its response
• 'No options off the table,' official says

World leaders respond with horror
• Blair, Putin, Arafat express shock

Asian markets reel after attack
• Wall Street to stay shut Wednesday

Nightmare engulfs New York City
• People jump, flee from terror strike

Get _____
WIRELESS UPDATES
_____ from MSNBC

Video Headlines Live Video Audio Broadband

SEARCH MSNBC **GO**

Newsweek
Howard Fineman
• Can Bush lead America through this nightmare?

WITNESS TO TRAGEDY
Getty Images
COMPLETE COVERAGE

A NATION REELS
• List of victims begins to emerge
• Kindness, bravery amid the horror
• Evan Thomas: A new day of infamy
• Frantic call: 'We are being hijacked'
• Doctors across country on alert
• Alerts and closures follow attacks

MSNBC QUICK LINKS
• Free News Alert • International News
• Smart Tags • Comics
• Chat & community • Gossip
• Letters to editor • Travel news
• Stock quote • Week in Pictures
• Dex yellow pages • Use our top stories
• Readers' favorites • Crossword
• Local biz news • Horoscope

MSNBC is experiencing high site traffic
We have temporarily moved your personalized news to a separate page.

Get breaking news alerts-

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=47&singlecall=1>
(13.1.2005).

SEARCH
DETNEWS.COM
 GO

 American Red Cross

1-800-GIVE-LIFE

Click Here To: [Find a Car](#) [Find a Job](#) [Find a Home](#) [Place an Ad](#) [Get Home Delivery](#) [Browse the Classifieds](#)

Dow 0.34 at **9605.51**

IASDAQ 7.68 at **1695.38**

et a Quote **GO**

 59°
Clear
3:16 a.m. ET

[Complete Forecast](#)
[Lottery](#)
[Horoscope](#)

The Detroit News
detnews.com

the Ultimate Comcast Back-to-School Tool

[High Speed Internet](#)
Up to 50 times faster than a phone line

[Twice as fast as DSL 640K](#)
Constant connection - no busy signals

[2 Free Months!](#)
Ask about our installation offer

Wednesday, September 12, 2001

INSIDE

[Detroit mayoral race](#)
▶ No surprises as Kilpatrick, Hill lead mayoral pack
▶ Voter turnout low

[State Senate race](#)
Lanborn takes early lead

[Dearborn mayoral race](#)
Lammoud to face tough fight in Nov. 6 run-off

[Autos](#)
Auto industry staggers; long-term effects unclear

[Business](#)
U.S. economy threatened

[Metro/State](#)
Coping with horror

[Sports](#)
Sports stands still in wake of tragedy

AMERICA SAVAGED, FOREVER CHANGED

SITE INDEX

- [Homepage](#)
- [Search](#)
- [CyberSurveys](#)
- [News Talk](#)
- [Sports Talk](#)
- [Lions Talk](#)
- [Wings Talk](#)
- [Tiger Talk](#)
- [Car Talk](#)
- [Tech Talk](#)
- [Horoscope](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=62&singlecall=1>
(13.1.2005).

DallasNews.com
The Dallas Morning News

WFAA.com

Txcm

Archives Community Classifieds To subscribe

Registration

- Arts/Entertainment
- Business
- Columnists
- Extra
- Food
- GuideLive
- Health | Science
- House & Garden
- Lottery
- Metro | Obituaries
- National | World
- Opinion
- Photography
- Politics
- Religion
- Sports Day
- Technology
- Texas Living
- Texas & Southwest
- Texas Legislature
- Traffic
- Travel
- Weather
- Classifieds**
- Jobs
- Real Estate
- Services
- Search
- Specials
- Submit Us
- Site Index

'Our nation saw evil'

Lawrence Jenkins / DMN

From left: Amanda Ragsdale, Lauren Fowler, Edna Fowler and Pam Reagan pray at Christ Wesleyan Methodist Church in Bedford for victims of Tuesday's attacks.

War at home: President vows to 'bring them to justice'

President Bush

Americans found themselves at war Tuesday with a shadowy enemy. A grim-faced President Bush vowed to find those responsible and "bring them to justice."

- [Text of the President's address](#)
- [ABC News/WFAA video: Bush addresses nation](#)

A SPECIAL REPORT

Attack on America

Wednesday, Sept. 12, 2001

COMPLETE COVERAGE

- [N.Y.: 'It was like watching a movie'](#)
- [D.C.: Blow puts capital on edge](#)
- [A war without an obvious enemy](#)
- [How: Security shortcomings?](#)
- [PW native: Horror at ground zero](#)
- ['The whole world's changed today'](#)

COMMENTARY

- [Editorial: America the resilient](#)
- [Blow: Seeking comfort amid chaos](#)
- [Rowd: Struck by a somber numbness](#)
- [Sherrrod: You always will remember](#)
- [Sherrington: Forever changed](#)
- [Cowlshaw: A crowd at Reunion](#)

YOUR TURN

- What are your views on President Bush's remarks? [View comments](#)
- How were you affected? [E-mail your story](#) and please include your name and phone number. For a future story.

RESOURCES

- [Where to find help, give assistance](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=79&singlecall=1>
(13.1.2005).

NYC Weather
65°F
Partly sunny; warm

NYPOST.COM

Email Updates
Make NYPOST.COM
Your Homepage

Wednesday, September 12, 2001

NEWS | COLUMNISTS | SPORTS | GOSSIP | POST OPINION | BUSINESS | ENTERTAINMENT

Breaking News

more...

- Archives
- Last 7 Days
- Business
- Career Center
- Cartoons
- Classified
- Columnists
- Entertainment
- Gossip
- Horoscope
- Learning Center
- Lifestyle
- Lottery
- News
- PageSix.com
- Post Opinion
- Puzzles
- Real Estate
- Reviews
- Shopping
- Sports
- Story Index

FOR BREAKING NEWS...

[Click Here](#)

ACT OF WAR

By SIMON CRITTLE, LARRY CELONA, TRACY CONNOR, AL GUART, DAREH GREGORIAN, MARK STAMEY, DAN MANGAN, JESSICA GRAHAM, GREGG BIRNBAUM, WILLIAM NEUMAN, AND IKIMULISA SOCKWELL. WRITTEN BY DEVLIN BARRETT

Twin terror attacks by hijacked airliners toppled the World Trade Center towers yesterday as coordinated strikes here and in Washington killed untold numbers of people, leaving the nation reeling from a "second Pearl Harbor."

[Full Story](#)

NEW Win tickets to the Radio City Christmas Spectacular

Check out hot photos from the MTV Video Music Awards

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=78&singlecall=1> (13.1.2005).

every good band deserves fame

VOICE

article search **GO**

home
radio
classifieds
features
citystate
hot spot
nation
ny mirror
sports
art
books
dance
ilm/movieclock
music
theater
horoscope
the best of nyc
eats
event guide
letters
personals
voice store
work at the voice

THE BASTARDS!

Terrorists Bring War to Our Shores

by Alisa Solomon

I emerged from the Chambers Street subway stop at 9 this morning into a crowd gaping up at the World Trade Center moments after its top floors had burst into flames. [continued...](#)

Listening to the Arabs of New York
Immigrants say they're caught "between the horse and the horseshoe." *By Erik Baard*

Team Bush Swamped by Crisis
Nation looks for leadership after attacks. *By James Ridgeway*

Economic Terrorism
Markets fall as world watches cities burn. *By James Ridgeway*

Searching for the Enemy

TUNE IN
village **VOICE**
RADIO

Giveaways 9/12

Film

- Tickets to see the New York Animation Festival

click links to win!

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=90&singlecall=1>
(13.1.2005).

The New York Times

ON THE WEB

UPDATED WEDNESDAY, SEPTEMBER 12, 2001 2:02 AM ET | [Personalize Your Weather](#)

- CLASSIFIEDS**
- [Find a Job](#)
- [Post a Job](#)
- [Find a Home](#)
- [Personals](#)
- [All Classifieds](#)
- NEWS**
- [International](#)
- [National](#)
- [Politics](#)
- [Business](#)
- [Technology](#)
- [Science](#)
- [Health](#)
- [Sports](#)
- [New York Region](#)
- [Weather](#)
- [Obituaries](#)
- [NYT Front Page](#)
- [Corrections](#)
- OPINION**
- [Editorials/Op-Ed](#)
- [Readers' Opinions](#)
- FEATURES**
- [Automobiles](#)
- [Arts](#)
- [Books](#)
- [Movies](#)
- [Travel](#)
- [Dining & Wine](#)
- [Home & Garden](#)
- [Fashion & Style](#)
- [New York Today](#)
- [Crossword/Games](#)
- [Cartoons](#)
- [Magazine](#)
- [Week in Review](#)
- [Photos](#)
- [College](#)
- [Learning Network](#)

Search Past 30 Days

[Go to Advanced Search](#)

[Sign Up](#)
[Log In](#)

U.S. Attacked

A Day of Grim Terror in New York and Washington

(NYT)

Firefighters peering at the ash and rubble after the collapse of the World Trade Center towers. Many emergency vehicles were destroyed as well.

[Hijacked Jets Destroy Twin Towers and Hit Pentagon](#)

By SERGE SCHMEMANN
There was no official count, but President Bush said thousands had perished in the worst and most audacious terror attack in American history. [Go to Article](#)

[Buildings Burn and Fall as](#)

NATIONAL
[The President: A Somber Bush Says Terrorism Cannot Prevail](#)

NATIONAL
[News Analysis: Nation Plunges Into Fight With Enemy Hard to Identify](#)

NATIONAL
[A Hijacked Boeing 757 Slams Into the Pentagon](#)

N.Y. REGION
[The Response: Firefighters Dash Into Towers; Many Do Not Return](#)

N.Y. REGION
[The Hopes: Survivors Are Found in the](#)

A DAY OF TERROR

MULTIMEDIA

- [Video: Terror Attacks on Manhattan](#)
- [Slide Show: Attack on the World Trade Center](#)
- [Slide Show: Destruction in New York](#)
- [Slide Show: Terror in the Nation's Capital](#)
- [Interactive Feature: The World Trade Center Attack](#)
- [Flight Tracker: The Hijacked Planes](#)

EMERGENCY RESOURCES

- [Closings and Transit Information](#)
- [Emergency Information Hotlines](#)
- [List: Planes that Crashed](#)
- [NYC Blood Donation Centers](#)
- [NYC Schools](#)

Vir: <http://www.interactivepublishing.net/september/detail.php?id=172&singlecall=1> (13.1.2005).